

♦ יום ראשון ו' כסלו ♦

כח (י) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה:

י וינפק יעקב מבאר דשבע ואזל לתרן:

הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רשם. שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודעה, הוא זיוה, הוא הדרה. יצא משם, פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה. וכן (רות א) "ותצא מן המקום", האמור בנעמי ורות. וילך חרנה. יצא ללכת לתרן.

כ"ט - ויצא יעקב. על ידי שבשביל שרעות בנות נענעו בעיני יצחק אביו, הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפרשתו של יעקב, וכתוב: "וירא עשו כי ברך וגו'" ומשגמר, חזר לענין הראשון. ויצא. לא היה צריך לכתב אלא "וילך יעקב חרנה", ולמה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך י, עמ' 88)

– עשו. משום כך פרתו ברית עם אבימלך, כי בזה דחו את הרע שלא יתנגד להם. לעומתם, יעקב עסק בזיכוך הרע ובהפיכתו לטוב, היינו שלילת עצם מציאות הרע. לכן היתה "מטתו שלמה". משום כך לא פרת יעקב ברית עם אבימלך, שהרי מלחמתו היא נגד עצם מציאותו של אבימלך. זהו: "וילך חרנה" – הוא הלך ל"חרון אף של מקום", לבררו ולהפכו לטוב.

ויצא יעקב מבאר שבע (כח, י) מבארה של שבועה. אמר: שלא יעמוד עלי אבימלך ויאמר השבעה לי כשם שנשבע לי זקנה... (מדרש רבה) יעקב נמנע מלכרות ברית עם אבימלך, ולא כאברהם ויצחק שפרתו ברית עמו. בטעם הדבר יש לומר: יש הגדל יסודי בין עבודתם של אברהם ויצחק לבין זו של יעקב. אברהם ויצחק עסקו בעיקר בדחיית הרע ובשלילתו, שהרע לא יתנגד לקדושה, אף עצם מציאות הרע נשארה בתקפה. לכן מאברהם יכול היה לצאת ישמעאל, ומיצחק

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות ש"פ ויצא, י"ד כסלו התשכ"ו)

ואם ישבע יעקב גם הוא יעקבם ז' דורות. ויצחק לא נשבע מחדש, רק אמר לו: השבועה הקדומה שהיא בינותינו מאביו, תהא בינותינו, ואל תפר אותה. (ב) וגם יש לומר שמשבועת אברהם עד פבוש ארץ סיחון ועוג ז' דורות, ומשבועת יצחק עד פבוש יהושע גם המה ז' דורות, והינו, ששבועת יצחק עכבה את הכניסה לארץ דור נוסף, ויעקב חשש שאם ישבע, יעקבם עוד דור נוסף. ונמצא, ש"ויצא יעקב מבאר שבע", "מבארה של שבועה", הוא ענין של גאולה - כי על ידי זה שלא נשבע (יצא מ"בארה של שבועה") הקדמה הגאולה שבכניסה לארץ ז' דורות, או על-כף-פנים דור אחד (לפי ב' הפרושים הנ"ל). ועל-פי-זה יש לפגוש גם "וילך חרנה" למעלותא - חרן

איתא במדרש: "מבאר שבע.. מבארה של שבועה, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי אבימלך ויאמר השבעה לי כשם שנשבע לי זקנה, נמצאתי משהה בשמחת בני שבעה דורות" (שהרי על-ידי השבועה של אברהם לאבימלך נתעכבה כניסת בני ישראל לארץ במשך שבעה דורות, כדאיתא במדרש "אמר לו הקב"ה (לאברהם) אתה נתת שבע כבשות בלי רצוני, חייך שאני משהה בשמחת בניך ז' דורות"). ובפירוש 'מתנות קנה' (פרוש שהובא בדרושי חסידות) - מפרש ב' אופנים: (א) "שבעה דורות היו מאברהם עד יהושע, שאז חלקו עיקר הארץ, אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה.

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

עוד ירמו להודיע כי כשיצא יעקב מבאר שבע תכף הלך חרנו של עשו, והוא אמרו וילך חרנה. ולדבריהם ז"ל ששלח עשו אליפו אחריו וכי, ירצה באומרו וילך חרנה לרמוז על הליכת אליפו אחריו בחרון. ואולי כי לזה סמך לדבר ויפגע במקום לרמוז כי ראה עצמו בצער והצריך לתפלה: תורה יא

והגם שאמרו ז"ל (ב"ר פס"ח) כל תבה וכו', עם כל זה יכון הכתוב על דבר בשנותו לפעמים: אכן התורה תכון לסדר כל מה שעבר על יעקב מעת צאתו. וזה תחלה לדבר ויצא יעקב וגו' פרוש לא עשה אלא יציאה ולא הצריך ללכת ברגליו, וההולך הוא חרנה, והוא אמרו וילך חרנה פרוש חרנה הוא שהלך ממקומו להקביל פני יעקב:

(י) ויצא יעקב וגו'. טעם שלא הספיק בהודעת הליכתו בפרשה הקודמת דכתיב (פסוק ז') וישמע יעקב וגו' וילך וגו', להודיע אשר פגע בדרך קדם הגיעו למחוז חפצו, ויצד שהפסיק בענין חזר לומר ויצא וגו'. אלא צריך לדעת למה הצריך לומר וילך וגו'. ומה גם שפגיעתו במקום היתה קדם הגיעו לחרן ולא היה לו להקדים המאחר. עוד למה אמר חרנה ולא אמר לתרן.

ובעמק יותר: אף שבפשוטות הוא ענין של ירידה, הרי ירידה זו היא צרף עליה, ויתירה מזה: כיון שהפונה בזה היא בשביל העליה, הרי לאמיתתו של דבר אין זו ירידה, כ"א עליה. ועל-דרך שמצינו לענין אסור מלאכה בשבת, ש"מלאכת מחשבת אסרה תורה", ולכן אזלינן בתר המחשבה, וכמו שזכרנו על מנת לבנות, דכיון שהמחשבה והפונה היא לטובה, אזי גם המעשה בפעל הוא טוב. ועל-דרך-זה בענין "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" - שכיון שהפונה בזה היא בשביל ענין הגאולה (כנ"ל), הרי גם ענין זה גופא אינו ענין של גלות, אלא ענין של גאולה. ועל-דרך-זה בנגוע לענין ד"חרנה", שמורה על ענין החירות שנעשה על-ידי למוד התורה (סעיף ג), שאין זה בסתירה להענין ד"חרנה" כפשוטו, ואדרבה, עקר העלוי והשלימות דלימוד התורה הוא בחרן דוקא.

ועל-דרך המבאר בהמשך תרס"ו במש"ל בן המלך שאביו שולח אותו למקום רחוק - שדוקא בהיותו ברחוק מקום מן המלך מתגלית מעלתו האמתית של בן המלך. והינו, שאף שגם בהיותו בבית המלך יש לו מעלות רבות, שמבין ומשיג כו', ידעו וחסדן וכו', מפל-מקום פדי לגלות מעלות אלו לאמיתתן, לבירן ולעמקן, ועד למעלותיו העצמיים, יש צרף לשלחו למקום רחוק דוקא.

מלשון חרות, שרומז על למוד התורה, שעל-ידיה נעשה "בן חורין", כמאמר רבותינו ז"ל "אין לך בן-חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה".

ופרוש זה (ש"ו יצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הוא למעליותא, מלמטה למעלה) אינו בסתירה לפרוש הפשוט ש"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הוא ענין של גלות (מלמעלה למטה) - כ"י:

הצרף לפעל ענין של גאולה וחרות ("חרן" מלשון חרות) הוא - דוקא כאשר נמצאים ב"חרן" כפשוטו, במקום שש"ך בו ענין של גלות ושעבוד, ולכן צריך לשלל ולהבהיר שפאשר יהודי קשור עם התורה, הרי הוא "בן חורין", ולא ש"ך אצלו ענין של גלות ושעבוד.

וכדברי פ"ד קדושת מורי ורבי אדמו"ר: "רק גופותינו נתנו בגלות ובשעבוד מלכות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכות... כל מה שנוגע לדתנו, לתורת ישראל ומצוותיו ומנהגיו, אין מישהו שיכפה עלינו דעתו, ואין שום כח של כפייה רשאי לשעבדנו".

וכאמור לעיל (סעיף ד) שפרוש המדרש ש"ויצא יעקב מבאר שבע גו" קשור עם ענין הגאולה, אינו בסתירה לפרוש הפשוט שזהו ענין של ירידה וגלות, כיון שדוקא שם צריך לפעל ענין הגאולה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק לה. עמוד 119 - מתוך 'לקראת שבת')

פעלת הרשם ביציאת צדיק מהעיר

של העיר, היינו השפעתו ופעלתו של הצדיק על יושבי העיר. ובהיותו ש"י צחק ה"ה סומא וכלוא בביתו, ורבקה הרי "כל פבודה בת מלך פנימיה", ובפרט שהיתה צריכה להשאיר לשמש את יצחק שסומא ה"ה, הרי לא השפיעו כל-כך כ"עקב על בני העיר לשנות הנהגתם. ואי-אפשר לכנותם בשם הו"ה וזויה והדרה.

מה-ש"אין-כן לפי המדרש, "זיו והדר" קאי על זכותו של הצדיק שמגן על העיר, וכמו-כן זה שבזכותו באות כל ההשפעות הטובות והברכות על העיר, ולפי-זה קשה הרי יצחק ורבקה נשארו בעיר וזכותם השפיעה על העיר. וצריך לפרש שאינו דומה זכות צדיק אחד לב' צדיקים.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה:

מגיד ש"יציאת צדיק מן המקום עושה רשם, שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הו"ה, הוא זיויה, הוא הדרה. יצא משם, פנה הו"ה, פנה זיויה, פנה הדרה. (כה, י בפירוש רש"י).

בזמן שהצדיק בעיר, הוא זיויה, הוא הדרה. יצא משם, פנה זיויה, פנה הדרה... הכא דהוי יצחק ורבקה?.. לא דומה זכותו של צדיק אחד לזכותו של שני צדיקים." (מדרש רבה על הפסוק).

הנה מזה שלא התניח רש"י לקשית המדרש, אף אפשר לומר ש"פנה זיויה" וכו' כשיצחק ורבקה נשארו בעיר, מובן שבדרך הפשט אין זה קשה.

ויש לומר שלרש"י המפרש בדרך הפשט, הו"ה זיויה והדרה

יא וערע באתרא ובת תמן ארי על שמשא ונסיב מאבני אתרא ושוי אסדוהי ושכיב באתרא ההוא:

(יא) ויפגע במקום וילן שם פריבא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא:

שנאמר בו: (לעיל כב) "וירא את-המקום מרחוק". ויפגע • כמו (יהושע ט"ז:): "ויפגע ביריחו", (שם ט) "ויפגע

כ"י" ויפגע במקום • לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא במקום הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריה,

בְּדַבְשֹׁתָּ. וְרַבּוֹתֵינוּ פִּרְשׁוּ (ברכות כח) לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ: (ירמיה ז) **"וְאַל תִּפְגַּע בִּי"**, וְלִמְדֵנוּ שֶׁתִּקַּן יַעֲקֹב תְּפִלַּת עַרְבִית, וְשָׁנָה הַפְתּוּב וְלֹא כְּתֹב וְיִתְפַּלֵּל, לְלַמְּדֵךְ שֶׁקִּפְצָה לוֹ הָאֲרֶץ, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּפָרֶק אֵיד הַנְּשֻׁא (חולין צא). **כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ** הָיָה לוֹ לְכַתֵּב "וַיִּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּלֵּן שָׁם". **כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ**, מִשְׁמַע שֶׁשֶּׁקֶעָה לוֹ הַחֲמָה פִּתְאֹם שְׁלֹא בְּעוֹנְתָהּ, כְּדִי שִׁילִין שָׁם. **וַיֵּשׂ מִרְאֵשֶׁתִּי** עֲשָׂן כְּמִין מְרֹב סְבִיב לְרֵאשׁוּ,

שִׁירָא מִפְּנֵי חֵיוֹת רַעוֹת. הַתְּחִילוּ מְרִיבוֹת זֹו עִם זֹו, זֹאת אוֹמְרָת: **'עֲלֵי יַנִּיחַ צְדִיק אֶת רֵאשׁוֹ'**, וְזֹאת אוֹמְרָת: **'עֲלֵי יַנִּיחַ'**, מִיָּד עֲשָׂן הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֶבֶן אַחַת, וְזֹהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: **"וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאֵשֶׁתִּי"**. **וַיֵּשֶׁב בְּמָקוֹם הַהוּא** • לְשׁוֹן מְעוֹט, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שָׁכַב, אֲבָל י"ד שָׁנִים שֶׁשֶּׁמֶשׁ בְּבֵיתוֹ עָבַר לֹא שָׁכַב בְּלִילָה, שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטר־שיחות חלק א, עמוד 61 - מתוך 'לקראת שבת')

אפן השמירה מחיות רעות

פְּסוּק זֶה מְבַאֵר הָאֵפֶן הַנֶּחָצָה בְּהַתְּעַסְקוֹת בְּפָרְנֶסָה - שֶׁצְרִירֵי לְהֵיוֹת "גִּיעַ כְּפִיד" דּוֹקָא, וְלֹא "גִּיעַ רֵאשׁוֹ". כְּלוֹמַר: הַהַתְּעַסְקוֹת בְּעֵינֵי הַפָּרְנֶסָה צְרִיכָה לְהֵיוֹת רַק בְּיָדֵינוּ, **"כְּפִיד"**. וְאֵלּוּ הֵרֵאשׁוּ, הֵינּוּ הַכַּחוֹת הַנַּעֲלִים - צְרִיכִים לְהֵיוֹת מְנַחִים בַּתּוֹרָה וְעֹבְדָהּ. וְכִשְׁעֹבְדָתוֹ הֵיךְ בְּאֵפֶן כְּזֶה, אֲזִי מְבַטְחַת הַהַצְלָחָה - "אֲשֶׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ". וְלָכֵן, כְּאֲשֶׁר הֵלַךְ יַעֲקֹב לְחָרֵן עַל־מִנַּת לְהַקִּים בֵּיתוֹ וְלַהַתְּעַסֵּק בְּעֵינֵי פָרְנֶסָה וְכוּ', הַקִּיף אֶת רֵאשׁוֹ - שֶׁהָיָה מְנַח רַק בַּתּוֹרָה וּמִצּוֹת, וְלֹא יָהִי טְרוּד כִּלְל בְּעַסֵּק בְּעֵינֵי הָעוֹלָם.

וַיִּקַּח מִאֲבִי הַמָּלוֹם וַיֵּשֶׂם מִרְאֵשֶׁתִּי עֲשָׂן כְּמִין מְרֹב סְבִיב לְרֵאשׁוּ, שִׁירָא מִפְּנֵי חֵיוֹת רַעוֹת (כח, יא. ובפירוש רש"י) צְרִירֵי לְהֵבִין: מַדּוּעַ הַקִּיף יַעֲקֹב רַק אֶת רֵאשׁוֹ? וְהֵרֵי מִמָּה־נִּפְשָׁף: אִם הָיָה לוֹ בְּטַחוֹן בְּהַקְּב"ה שֶׁהַחֵיוֹת לֹא יִזְקוּהוּ, מַדּוּעַ הַקִּיף אֶת רֵאשׁוֹ. וְאִם לֹא רָצָה לְהַזְדַּקֵּק לְנַסִּים שֶׁלְמַעֲלָה מִהַטְּבַע, מַדּוּעַ לֹא הַקִּיף גַּם אֶת שְׂאֵר הַגּוּף? וַיֵּשׁ לְבָאָר זֶה עַל דְּרָף הַדְּרוֹשׁ: דְּהִנֵּה כְּתִיב: **"גִּיעַ כְּפִיד כִּי תֹאכַל אֲשֶׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ"**, אֲשֶׁר

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת וישב התשי"א)

שֶׁהָיָה בְּבֵית לָבֵן, שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה הוּצָרָף לְהֵיוֹת עַר בְּמִשְׁפָּח כֹּל הַזְּמַן ("לֹא שָׁכַב"). כְּדִי לְהַתְּגַבֵּר עַל לָבֵן שֶׁהַתְּנַגֵּד לְפַעוּלַת יַעֲקֹב בְּעֹבְדַת הַבִּירוּרִים.

וַיִּגְעֵנוּ שֶׁל יַעֲקֹב עַד כְּדִי מְסִירַת נֶפֶשׁ שֶׁ"לֹא שָׁכַב", בְּדַאִי לֹא הֵיחֵל מִשִּׁבִיל הַשְּׁמִירָה עַל צֵאֵן לָבֵן, אֲלֵא בְּשִׁבִיל עֹבְדַת הַבִּירוּרִים, בִּירוּר יַצּוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה שֶׁבְּעֵינֵי הָעוֹלָם

(יב) וַיַּחֲלֵם וְהִנֵּה סֹלֶם מִצֵּב אֲרָצָה וְרֵאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשְּׁמִימָה וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וַיִּרְדִּים בּוֹ:

יְבִיחֵלֶם וְהָא סֹלְמָא נְעִיץ בְּאַרְעָא וְרֵישיהּ מְטִי עַד צִית שְׁמַיָא וְהָא מְלֹאכֵי דִיין סֹלְמִין וְנַחְמִין בַּהּ:

עֲלִים וַיִּרְדִּים • עוֹלִים תַּחֲלָה וְאַחַר־כֵּן יוֹרְדִים, מְלֹאכִים שְׁלוּוְהוּ בְּאַרְץ אֵין יוֹצֵאִים חוּצָה לְאַרְץ, וְעָלוּ לְרִקְעָה - וַיִּרְדּוּ מְלֹאכֵי חוּצָה לְאַרְץ לְלוּוֹתוֹ.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

פְּנִים יְהִיָה בָהֶם תְּכֹן כִּי הֵם בְּמִרְאָה הַשְּׁעָמוּם, לְזֶה אָמַר וְהִנֵּה פְרוּשׁ כִּי הַדְּבָרִים בְּלֹא שְׁעָמוּם וְדִמְיוֹנוֹת אֲלֵא כֹל דְּבָר נִגְלָה אֲצִלּוֹ וּמְבַאֵר כִּיּוֹם יֵאִיר, וְאֵין זֶה דְּוָמָה לְשֶׁאֵר הַחֲלוּמוֹת שְׁרוּאָה דְּבָר וְאֵינוּ מְחַלִּיט בְּרֵאשִׁיתוֹ מַה שֶׁהוּא רֹאֵה, וְלִזֶּה תִּמְצָא שֶׁדְּקָדֵק לֹמַר בְּכֹל פְּרָט וּפְרָט מִהַנְּגִלָה אֲלִיוּ בְּחֹלֶם וְהִנֵּה, גְּבִי רֵאִית הַסֹּלֶם אָמַר וְהִנֵּה סֹלֶם, גְּבִי רֵאִית הַמְּלֹאכִים אָמַר וְהִנֵּה מְלֹאכֵי וְגו', גְּבִי גְלוּי שְׁכִינָה אָמַר וְהִנֵּה ה', הַכְּפֹנָה בְּזֶה כִּי הֵיחֵלָה נְבוּאָה מִמֶּשׁ: תּוֹרָה יג

וַיַּחֲלֵם וְגו', וְאָמַר בְּמָקוֹם הַהוּא, כִּי לֹא הַשְּׁכִיבָה הִיא דְּבָר הַסּוֹבֵב לְחֹלֶם אֲלֵא לְצַד הַמָּקוֹם הַהוּא כִּי הָיָה מְקוֹם מְקַדָּשׁ כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְבַסּוּף: **עוֹד** יִרְמֹז בְּאוֹמְרוֹ וַיֵּשֶׁב בְּמָקוֹם עַל דְּרָף אוֹמְרָם ז"ל (חֲלִין צ"א): שֶׁקִּפַּל הָאֲרֶץ תַּחְתּוּי, לְזֶה אָמַר וַיֵּשֶׁב בְּמָקוֹם הַהוּא פְרוּשׁ כְּלוֹ שָׁכַב בּוֹ כְּאוֹמְרוֹ (י"ג) אֲשֶׁר אֶתָּה שָׁכַב עֲלֶיהָ: תּוֹרָה יב **(יב) וַיַּחֲלֵם וְהִנֵּה וְגו'**, טַעַם אוֹמְרוֹ וְהִנֵּה. לְהֵיוֹת שְׂאֵין הַחֲלוּם מְחַלֵּט בְּבַחֲיוֹנַת הַצְּדָקָה כִּי חֲלוּמוֹת שְׂוָא הֵם, גַּם שֶׁעַל כֹּל וְאוֹלָם לֹזוֹ שֶׁם הָעִיר הָרִי כִּי עִיר הֵיחֵלָה וַיִּלֵּן שָׁם בְּעִיר הַהִיא. וְאוֹמְרוֹ כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ לֹמַר שׂוֹלֵת זֶה הָיָה הוֹלֵף הוּא לְהִגִּיעַ לְמַחֹז חֲפָצוֹ בְּמִצּוֹת אֲבִיו וְאָמוֹ, וְרוּ"ל (ב"ר פס"ח) פִּרְשׁוּ בְּמָקוֹם הַיְדוּעַ הַר הַמּוֹרִיָה דְּכְתִיב (לְעִיל כ"ב) וַיִּרָא אֶת הַמָּקוֹם וְגו', וְזֶה דְּרָף דְּרֵשׁ בְּנִקְדַּת הַה"א, וְדְבָרֵיהֶם ז"ל בְּכַתּוּבִים וְכַמְסוּרִים אֲצִלְנוּ, וְאֵין סְתִירָה לְדְבָרֵנוּ וְכַמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רִש"י שֶׁנֶּעֱקַר הַר הַמּוֹרִיָה וְבָא לְשָׁם, כִּי הוּא זֶה מְקוֹם הַמְקַדָּשׁ: **וַיֵּשֶׁב** בְּמָקוֹם הַהוּא. הוּדִיעַ זֶה לֹמַר

(יג) והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך:

יג והא יקרא דיי מעתד עלוהי ואמר אנא יי אלהה דאברהם אביך ואלהה דיצחק ארעא די את שרי עלה לך אתננה ולבניך :

הוא כמת, ויצר הרע פסק ממנו (תנחומא) • **שכב עליה •**
(חילין טו) קפל הקדוש ברוך הוא כל ארץ ישראל תחתיו, רמו לו שתהא נוחה ליפכש לבניו (כאן רב) אמות, שזה מקומו של אדם).

כ"ג • **נצב עליו • לשמרו • ואלהי יצחק •** אף על פי שלא מצינו במקרא שיחד הקדוש ברוך הוא שמו על הצדיקים בחייהם לכתב אלהי פלוני משום שגאמר: (איוב טו) "הן בקדושי לא יאמין", כאן יחד שמו על יצחק, לפי שפחו עיניו וכלוא בבית וברי

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק ה, עמוד 132 - מותך לקראת שבת)

השעם שיחד הקב"ה שמו על יצחק

מזה. אלא הבאור בכך הוא, שייצחק לא היה יכול לסבל ראית עשן לעבודה זרה, כי היה "טהור עינים מראות ברע" ולא היה יכול לסבל ענן של עבודה זרה, עד כדי כך ש"נתיסם בעיניו".
וכיון שעורונו של יצחק נבע מפני שלא היה יכול לסבל כלל עבודה זרה, לכן על ידי זה שנתיסם בעיניו נטלה ממנו השכיכות לראית רע, ועל ידי שהיה "גנוז בתוך הבית" נטלה ממנו השכיכות להמצאות במקום רע, ומשום כך יחד הקב"ה את שמו עליו אף בחייו.

והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק (כח, יג)
ואלקי יצחק - . . . כאן יחד שמו על יצחק, לפי שפחו עיניו, וכלוא בבית, והרי הוא כמת, ויצר הרע פסק ממנו. (תנחומא. ובפירוש רש"י על הפסוק)
ותמוה, דלכאורה הרי אנו רואים במוחש, שקלומא יש תאוות ויצר הרע, וכיצד נתן לומר ש"לפי שפחו עיניו . . . יצר הרע פסק ממנו"?

כעין זה מספר על הרה"ק רבי נחום מטשורנובל, שפעם הגישו לו בטעות חלב עפו"ם, והוא לא ראה את החלב! והסביר זאת על פי לשון המשנה: חלב שחלבו עפו"ם (ולכן) אין ישראל וראהו.

ויש לומר, דהנה הסבה שבגללה נתעור יצחק הוא מפני ש"ותכהין עיניו מראות", ופרש רש"י "בעשנן של אלו", שגשות עשו היו מעשנות ומקטירות לעבודה זרה, והנה מובן שלא מהעשן הגשמי התעור, שהרי מסתמא לא היה העשן כל כך חזק, שאם היה חזק, היו הן עצמן מתעוררות

יד ויהוון בניך סגיאיין כעפרא דארעא ותתקף למערבא ולמדיתנא ולצפונא ולדרומא ויתברכוני בדילך כל זרעית ארעא ובדיל בניך :

(יד) והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקרמה וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך:

כ"ד • **ופרצת • וחזקת • כמו "וכן יפרץ" •**

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמורביץ

כדאיאתא בסנהדרין (ס"ד): כי מזרעו נתן למלך לרבות זרע פסול הרי שיקרא זרע אלא דסתם זרע הוא כשר וכשמעט כאן עשו שלא יקרא זרע מעט אפלו זרע פסול לא יקרא לו. וממוצא דבר אתה למד שאין לו בו ירשה וכמו שגלה ה' לבסוף שנותן ליעקב כל ברכות אברהם. ומה שלמדו בש"ס (קדושין י"ח). מפסוק כי ירשה לעשו נתתי וגו', הינו שירשהו בניו לעשו לא שעשו גרש ח"ו כי פשיטא שאין לו חלק ונחלה באברהם: תורה יד
(יד) ונברכו בך כל משפחת וגו'.

הירשה לעשו. וחששת ישמעאל אינה, כי כבר כתבתי (לעיל ט"ז) שמשפט עבד יש לו דכתיב (לעיל כ"א) בן האמה ולא בן גופו וגופו קנוי ליצחק ואין טענת עשו בו כי ירשת אברהם נתנה ליעקב ולא לעשו. והגם שכן מומר יורש את אביו דבר תורה (קדושין י"ח). כאן בשנתן ה' לאברהם מתנות וברכות וכדומה נתנם לו על מנת שאחרי ליעקב באומרו (לעיל כ"א י"ב) כי ביצחק יקרא לך זרע (נדרים ל"א). והגם ששם זרע לא יריע לנחלה שיוורש הגם שאינו נקרא זרעו. הרי מצינו שזרע פסול יקרא גם כן זרע

(יג) והנה ה' נצב עליו. ירמו גם על יעקב, על דרך אומקם ז"ל (ב"ר פמ"ז) האבות הם מרכבה לשכינה, ולהיות שהוא רגל רביעי יאמר בדיוק נצב עליו יותר מעל אברהם ויצחק כי הוא עקר העמדת הפסא:
אלהי אברהם אביך וגו'. טעם אומרו אביך ללא צריך, גם ד"ק לומר אביך באברהם ולא אמר אברהם ויצחק אבותיו, נתפנו למעט עשו מירשת אברהם ועשה יעקב הוא היורש אברהם לא שתגיע הירשה ליצחק וממנו ירשנה יעקב שאם פן תגיע

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ תורת מנחם חכ"ג עמ' 117 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

וְהָיָה זֶרַעַךְ כַּעֲפַר הָאָרֶץ – וּפְרֻצַּת

שהיא "מאיגרא רמא לבירא עמיקתא". ומבואר בתורת החסידות, שירידה זו היא צורך עליה. שדוקא על-ידי שהנשמה יורדת להתלבש בגוף ועוסקת עמו לבררו ולזככו, הנה על-ידי-זה עולה הנשמה לדרגות עליונות יותר מכמו קודם ירידתה בגוף. וזהו תוכן ברכתו של הקב"ה לעקב, שדוקא "כשיגיעו זרעך לעפר הארץ", שתד הנשמה ל"עפר הארץ", להעלות גם את הדרגות הכי תחתונות, הרי היא זוכה לברכת "פרצת ימה וקדמה גו", שתעלה בלי-גבול מעלות. ועד שתזכה ל"עלה הפורץ לפניהם" שאיתא במדרש (אגדת בראשית ספס"א) "אמר הקב"ה . . . יצא פרוץ ראשון שהמשיח יוצא ממנו . . . פרוץ זה משיח, שנאמר 'עלה הפורץ לפניהם'".

על הפסוק "והיה זרעך כעפר הארץ, ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה" (כה, יז) איתא במדרש "כשיגיעו זרעך עד עפר הארץ, אותה שעה ופרצת ימה וקדמה. הוי: 'מקימי מעפר דל'" (שמות רבה פכ"ה, ח). ולפי פשוטו נראה, שלדברי המדרש, הפסוק "והיה זרעך כעפר הארץ", אינו חלק מהברכה, אלא אדרבה, שכאשר יגיעו בני ישראל למצב שפל כזה, אז תחול הברכה של "ופרצת גו". ויש לבאר על דרך החסידות, ש"והיה זרעך כעפר הארץ" אינו מרמז על ירידה, אלא אדרבה: דהנה מבואר באור החיים' הקדוש (פרשתנו כה, יז) שכל הפרשה ד' ויצא יעקב מבאר שבע גו" מרמזת לירידת הנשמה ממקור חוצבה להתלבש בתוך גוף גשמי וחומרי,

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

בהחלט מגופו של אדם אלא חלק ממנה בגוף, והוא אומרו מצב ארצה וחלק מגיע השמיה, והעד על זה כשיהיה האדם ישן יקוץ על ידי התנועעות הגוף הישן ואם נפש האדם נפרדה והלכה לה לא תרגיש בהתנועעות הגוף אלא ודאי כי מצבת ארצה וראשה מגיע השמיה פרוש שאין מפסיק בינה ובין השמים, בין שיצר הרע באדם אין, תגיע הנשמה לשמים. ואומרו מלאכי אלהים עלים וגו' ירמו אל בחינת מעשים טובים אשר ישלח אדם בעולם הזה ויעלה באמצעותם אורות עליונים בשרש נשמתו והם נקראים בדרביהם ז"ל (זהר ח"א י"ח) מיין נוקבין להם יקרא מלאכי אלהים וכן הוא במשנת חסידים (אבות פ"ד) העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד, ובעלות אלו ירדו מין דוברין כי בהתעוררות התחתונים יתעוררו מים העליונים להשפיע אורות נוראים בטור נשמתו, והוא אומרו וירדים בו. ואומרו והנה ה' נצב פרוש שממדרגה זו יעלה לנבואה עצמה ולא בחלוס ידבר בו אלא תגלה עליו השכינה, ולזה תמצא שאמרו ז"ל (רמב"ם הלכות תשובה פ"ה) על ישראל שלא השלל אחד מהם מהנבואה וכלן מכשרים לדבר זה: תורה טו

והוא אומרו ז"ל (אבות פ"ב) אל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואומרו ויקח מאבני המקום על דרך אומרו ז"ל (ברכות ה'): וז"ל אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם רגיו אדם יצר הטוב וכו' ואם לאו יעסק בתורה דכתיב (תהלים ד') אמרו בלבבכם והוא אומרו מאבני המקום פרוש בנינו של עולם שהם דברי תורה, גם יתיחס להם אבני המקום שהם נסקל ונגם יצר הרע וכחותיו, והוא אומרו ז"ל (סוטה כ"א) תורה מצלת מיצר הרע בין בזמן שעוסק בה בין בזמן שאינו עוסק בה. ואומרו וישם מראשתי וכן על דרך מה שאמר רבי שמעון בן לקיש אם לא נצחו יקרא קריאת שמע שעל המטה שנאמר על משפככם. ואומרו וישכב במקום ההוא וכן למה שפס' רבי שמעון בן לקיש לא נצחו יזכר לו יום המיתה, והוא אומרו וישכב שכיבה הידועה במקום הידוע דרך כל הארץ בית מועד לכל חי ואחר כל התנאים הללו מבטח הוא שניצח היצר הרע ומעתה מבשרו הכתוב שיהיה ראוי לענף מענפי הנבואה שיעלה ה' אליו בחלוס ידבר בו, וצא ולמד חלומותיו של ר' אלעזר בן עקר המובאים בספר הזהר (ח"א קל"ט וכו' לך כ"ה). והסלם הוא סוד נפש אדם ולהיות שבצאת נפש מאדם בשוכבו לא תעקר

שכן מצינו בארם שנתברכו בו כאומרו ז"ל שם (בר"פ"ע) וז"ל שקדם בא יעקב היו מדהקים למים וכו' שפא נתברכו במים, וכן גם בן במצרים מעת שירד נתבטלה גורת הרעב, ונתברכו לרגלו. ואומרו ובורעך שכל זמן שהיה בית המקדש קיים היתה ברכת ע' אמות וקיימם באמצעות ישראל שהיו מקריבין ע' פרים בחד (סכה נ"ה). ובגלות גם בן קיום האמות וסמיכתם היא ישראל דכתיב (שה"ש א') שמני נטרה את הפרמיו וגו'. **וּבְדֶרֶךְ** רמו כל הפרשה תרמו ענין האדם, וכמו שהתחילו לומר בה רז"ל (זהר חלק א' קמ"ז) ויצא יעקב היא הנפש בצאתה מעולם העליון, ונקרא יעקב על שם יצר הרע הפרוד בעקבו. ואומרו מבאר שבע מקום שממנו יצאו הנשמות יקרא באר מים חיים, ושבע ירמו אל שבעת ה' אשר תשבע הנפש בצאתה שלא תעבר על דבר תורה (נדה ל'). ואומרו וילך ה'נה על דרך אומרו ז"ל (סנהדרין צ"א:) כי יצר הרע יכנס באדם מצאתו מרחם אמו דכתיב (לעיל ד' ז') לפתח וגו', ואומרו ויפגע במקום כי צריך האדם להתפלל לה' שהוא מקומו של עולם שלא יעזבו בידו. ואומרו וילך שם כי בא השמש שצריך להתנהג בן עד לכתו מהעולם הזה כשיעריב שמשו,

(טו) וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרֹתֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתֶיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ:

טו וְהָיָה מִימְרֵי בְּסַעֲדֶךָ וְאֶטְרַנְךָ בְּכָל אֶתֶר דִּי תִהְיֶה וְאֶתִּיבְנֶךָ לְאַרְעָא הַדָּא אֲרִי לֹא אֶשְׁקַנְךָ עַד דִּי אֶעֱבִיד יְת דְּמַלְלִית לְךָ:

כ' יִצְחָק יִקְרָא לְךָ זֶרַע, אָלֵא: "כִּי בִיִּצְחָק", וְלֹא כָּל יִצְחָק, וְכֵן כָּל לִי, וְיִלְךָ, וְיִלְוֵי וְיִלְהֵם הַסְּמוּכִים אֶצֶל דְּבוּר, מִשְׁמָשִׁים לְשׁוֹן 'עַל', וְזֶה יוֹכִיחַ, שֶׁהָיָה עִם יַעֲקֹב לֹא דְבָר קָדָם לְכֵן.

כ"ט אֲנֹכִי עִמָּךְ • לְפִי שֶׁהָיָה יָרָא מַעֲשׂוֹ וּמַלְכָּן. עַד אֲשֶׁר אִם-עָשִׂיתִי • 'אִם' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'כִּי' (ג'ט"ז ע). דִּבַּרְתִּי לְךָ • לְצַרְכְּךָ וְעַלֶיךָ, מֵה שֶׁהִבְטַחְתִּי לְאַבְרָהָם עַל זֶרַעוֹ, לְךָ הִבְטַחְתִּיו וְלֹא לְעַשׂוֹ, שֶׁלֹּא אֶמְרֹתִי לוֹ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת ש"פ ויצא התשמ"ח: התנועותיות תשמ"ח כרך א, עמ' 544-643)

שֶׁל מְקוּם בְּעוֹלָם" – יֵשׁ לְזָכוֹר שֶׁהַכּוֹנֵן אֵינָהּ שִׁישָׁאָר, חֲסִי-וְשִׁלּוּם, בְּמְקוּם זֶה (גַּם פֶּאֶשֶׁר נִמְצָא בְּמַעֲמָד וּמִצְבָּב נַעֲלָה כו'), כִּי-אִם לְסִיָּם אֵת מִלּוּי הַשְּׁלִיחוֹת, וְלְשׁוֹב אֶל בֵּית אָבִיו, הֵינּוּ שֶׁבְּכָל פְּעוּלָה וּפְעוּלָה חֲדוּר הוּא בְּרִצּוֹן לְסִיָּים אֵת הַשְּׁלִיחוֹת וְלְשׁוֹב אֶל בֵּית אָבִיו – "וְשִׁבַּתִּי בְּשִׁלּוּם אֶל בֵּית אָבִי" – בְּגִאוּלָּה עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקְנוֹ מִהַמְּצָב שֶׁל "גְּלִינוֹ מֵאֲרֻצְנוֹ" (בֵּית אָבִינוֹ).

מִיַּד בְּהַתְחַלַּת מִלּוּי הַשְּׁלִיחוֹת, כְּשִׁיַּעֲקֹב יוֹצֵא מִבְּאֵר-שֶׁבַע כְּדִי לְלַקֵּת לְחָרֶן – מִבְּטִיחַ לוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (לֹא רַק שֶׁ"אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרֹתֶיךָ גו'", אֲלֵא גַם) "וְהִשְׁבִּיבוֹתֶיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת", וְעַל-דִּרְךָ-זֶה בְּתַפִּילָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב – שֶׁמִּבְקֵשׁ (לֹא רַק שֶׁ"יְהִיָּה אֱלֹקִים עִמָּדִי וְשִׁמְרֵנִי גו'", אֲלֵא גַם) "וְשִׁבַּתִּי בְּשִׁלּוּם אֶל בֵּית אָבִי".

וְעַנְיָן זֶה מוֹדְגֵשׁ בְּיוֹתֵר בְּדוֹרְנוֹ זֶה, דוּר הָאֲחֵרוֹן – מִפְּנֵין שֶׁכָּבֵר "כְּלוֹ כָּל הַקִּיצִין", "דֹּאֲלֵאֵי קִיצִין" (לֹא רַק "דֹּאֲלֵאֵי גְלוּת", וּבִלְשׁוֹן כ"כ מו"ח נְשִׂיא דוֹרְנוֹ, שֶׁלֹּא נוֹתֵר אֲלֵא "לְצַחֲצַח אֵת הַכַּפְתּוֹרִים", וְלֹאֲחֵרֵי שֶׁעָבְרוּ עוֹד עֲשִׁירִיּוֹת שָׁנִים שֶׁל הַתַּעֲסָקוֹת בְּהַפְצַת הַמַּעֲנִינּוֹת חוּצָה בְּשִׁלְיחוֹתוֹ שֶׁל נְשִׂיא דוֹרְנוֹ, סִיָּמוֹ כָּבֵר גַּם אֵת "צַחֲצוּחַ הַכַּפְתּוֹרִים" – הָרִי בּוֹדָאֵי וּבּוֹדָאֵי שֶׁלֹּא נוֹתְרָה אֲלֵא הַפְּעוּלָה הַכִּי אַחֲרוֹנָה שֶׁל "עַמְדוֹ הַכֵּן כּוֹלָם" לְקַבֵּל פְּנֵי מְשִׁיחַ צְדָקְנוֹ, "וְשִׁבַּתִּי בְּשִׁלּוּם אֶל בֵּית אָבִי".

וְלִקְאוּרָה, דְּרוּשׁ בִּיאור וְהַסְבֵּר: מִפְּנֵין שֶׁתְּכַלִּיתָה וּמִסְתַּרְתָּה שֶׁל שְׁלִיחוֹת זֶה, הִיא לְעֵשׂוֹת לוֹ יְתִרְךָ דִּינָה בְּתַחְתּוֹנִים – מֵהִי הַהֲדָגָשָׁה (וּבִיּוֹתֵר) אֵת עַנְיָן "וְהִשְׁבִּיבוֹתֶיךָ גו'", "וְשִׁבַּתִּי בְּשִׁלּוּם גו'", וְאֵיזָה עֲרָךְ וְחִשְׁבּוֹת יֵשׁ לְשִׁבְּהָ מִהַשְּׁלִיחוֹת לְגַבִּי גוֹדֵל פְּעוּלַת הַשְּׁלִיחוֹת, מִלּוּי הַרְצוֹן וְהַתְּאֵנָה דִּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהִיּוֹת לוֹ דִּינָה בְּתַחְתּוֹנִים!?

וְהַעֲרָה: מוֹבָן וְגַם פְּשׁוּט שֶׁגַם בְּרַגְעֵי הַגְּלוּת הָאֲחֵרוֹנִים צְרִיכָה לְהִיּוֹת עֲבוּדַת הַשְּׁלִיחוֹת בְּהַפְצַת הַתּוֹרָה וְהַמַּעֲנִינּוֹת חוּצָה (הַיְצִיאָה לְ"חָרוֹן") בְּכָל הַתּוֹקֵף וְהַשְּׁלִימוּת, וּבְתַכְלִית הַמְּסִירָה וְנִתְיָנָה כו', אֶף-עַל-פִּי שִׁיּוֹדְעִים שֶׁנִּמְצָאִים בְּרַגְעֵי הַגְּלוּת הָאֲחֵרוֹנִים מִמֶּשׁ, ו"מִיַּד הֵן נִגְאָלִין".

וְעִיקַר הַשְּׂאֵלָה הִיא בְּנוֹגַע לַיעֲקֹב: פֶּאֶשֶׁר מִקַּבֵּל מִהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁלִיחוֹת הַכִּי נַעֲלִית, לְמִלְא אֵת הַרְצוֹן וְהַתְּאֵנָה לְהִיּוֹת לוֹ דִּינָה בְּתַחְתּוֹנִים (בְּחָרוֹן) – יְתַפַּלל וְיִבְקֵשׁ וְיֶאֱרִיךְ (וְעַד שֶׁ"וַיִּדַּר נְדָר") בְּקִשְׁר עִם הַהִשְׁבָּה מִשְׁלִיחוֹת זֶה, "וְשִׁבַּתִּי בְּשִׁלּוּם", וְכִי יֵשׁ דְּבָר נַעֲלָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר מִלּוּי הַשְּׁלִיחוֹת בְּעַנְיָן שֶׁהוּא תֵּאֵנָה וְרִצּוֹן הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא!?

וְעַל-כִּרְחֹף צְרִיךְ לוֹמַר, שֶׁהַהִשְׁבָּה מִהַשְּׁלִיחוֹת הִיא חֶלֶק וְעַנְיָן עֲקָרִי בְּפִנְיָה הַעֲלִיּוֹנָה, הֵינּוּ, שֶׁהַכּוֹנֵן הַעֲלִיּוֹנָה (אֵינָהּ שִׁישָׁאָר בְּ"חָרוֹן", חֲסִי-וְשִׁלּוּם, עִם הִיּוֹתוֹ בְּמַעֲמָד וּמִצְבָּב דְּ"מִסְתּוֹ שְׁלִימָה", עַד שֶׁ"וַיּוֹפְרוֹץ הָאִישׁ מֵאוֹד מֵאוֹד"), אֲלֵא) שִׁיַּחְזוֹר לְמְקוֹמוֹ הָאֲמִיתִי, "שׁוֹב אֶל אֲרֶץ אַבְוֹתֶיךָ וּלְמוֹלְדֹתְךָ וְאֵהִיָּה עִמָּךְ"...

וְהַתְּאֵנָה מִזָּה בְּפִשְׁטוּת: פֶּאֶשֶׁר יוֹצֵאִים לְמִלְא אֵת שְׁלִיחוֹת הַפְּצַת הַתּוֹרָה וְהַפְּצַת הַמַּעֲנִינּוֹת חוּצָה, עַד לְ"חוּצָה" שֶׁאֵין חוּצָה מִמֶּנּוּ, "חָרוֹן אֶף

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 173)

(קִידוּשֵׁי יוֹם, א): עֲכוֹ"ם יוֹרֵשׁ אֵת אָבִיו . . דְּכִתִּיב (דְּבָרִים ב, ה) כִּי יוֹשֵׁה לַעֲשׂוֹ (מֵאֲבָרָה) נִתְתִּי אֵת הַר שְׁעִיר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצְּרִיכִים לוֹמַר "נַעֲקֶדֶת יִצְחָק לְזָרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַיּוֹם תְּזַכֵּר", לְאַפּוֹקִי עֲשׂוֹ (שׁוֹלַחן עָרוֹן אַדְמוֹר"ר הוֹקֵן אוֹ"ח סַקְצָ"א).

וְלֹא כָּל יִצְחָק (רש"י כח, טו) יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁזוֹהִי הַבְּטָחָה שֶׁכֵּן יְהִיָּה בְּפַעַל (מֵה שֶׁהִבְטַחְתִּי . . לְךָ הַבְּטַחְתִּיו), לֹא תִנְאִי. שֶׁהָיָה גַם עַל יִשְׁמַעֲאֵל נֶאֱמַר (וִירָא כג, יג) "כִּי זֶרַעְךָ הוּא", וּפְשִׁטָּא עֲשׂוֹ. וַיַּעֲקֹב אָמַר לַעֲשׂוֹ "טַל זֶה בְּשִׁבִיל חֶלְקֶךָ בְּמַעֲרָה" (רש"י ויחי נ, ה). וְאָמְרוּ רַז"ל

(טז) וַיִּיקָץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲבֹן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:

טז וְאֲתָעַר יַעֲקֹב מִשְׁנָתָהּ וַאֲמַר בְּקוֹשֵׁטָא (אית) יִקְרָא דְיָי שְׁרִי בְּאַתְרָא הַדִּין וְאֲנָא לֹא הָיִיתִי יָדַע:

כ"ט - וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי. שָׁאם יָדַעְתִּי, לֹא יִשְׁנָתִי בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ כַּזֶּה.

(יז) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה־נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה בִּי אִם־בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:

יז וְדַחִיל וַאֲמַר מַה דַּחִילוֹ אַתְרָא הַדִּין לֵית דִּין אַתְר הַדְיוּט אֲלֵהִין אַתְר דְּבִעוּא בַּה מִן קָדָם יי וְדִין תַּרַע קַבֵּל שְׁמַיָא:

לֹא יְהִיב לְבִיָּה לְהַתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁהַתְּפִלָּה אֲבוּתִיו, וּמִן הַשָּׁמַיִם יַעֲכֹבוּהוּ? אִי־הוּ עַד חֲרֹן אַזּוֹל, כְּדֹאֲמַרִּינָן בְּפֶרֶק 'גִּיד הַנְּשֻׁה'. וְקָרָא מוֹכִיחִ: "וַיִּלְךָ חֲרָנָה". כִּי מִטָּא לְחֲרֹן, אָמַר: 'אֲפָשֶׁר שֶׁעֲבַרְתִּי עַל מָקוֹם שֶׁהַתְּפִלָּה בּוֹ אֲבוּתִי וְלֹא הַתְּפִלָּלְתִּי בּוֹ'? יֵהֵב דַּעְתִּיהִ לְמַהֲדַר וְחֹזֵר עַד בֵּית־אֵל, וְקִפְצָה לּוֹ הָאָרֶץ (בֵּית אֵל, לֹא זֶה הוּא הַסְּמוּךְ לַעֵי, אֵלָא לִירוּשָׁלַיִם, וְעַל שֵׁם שֶׁהִימָה עֵיר הָאֱלֹהִים, קָרָאָה: "בֵּית אֵל", וְהוּא הַר הַמְּוֹרֵה שֶׁהַתְּפִלָּל בּוֹ אֲבָרְהָם, וְהוּא הַשָּׂדֶה שֶׁהַתְּפִלָּל בּוֹ יַצְחָק, וְכֵן אָמְרוּ בְּסוּפָה: "לְכוּ וְנַעֲלֶה וְגו'". לֹא כֹאֲבָרְהֶם שֶׁקָּרָאוּ 'הַר', וְלֹא כִּיצְחָק שֶׁקָּרָאוּ 'שָׂדֶה', אֵלָא כִּמְעַבֵּק שֶׁקָּרָאוּ בֵּית־אֵל, עַד כַּאֵן מְפֹרֵשׁ רַש"י מְדַבֵּר). מַה־נֹּרָא • תַּרְגוּם: 'מַה דַּחִילוֹ אַתְרָא הַדִּין'. דַּחִילוֹ, שֵׁם דְּבַר הוּא, כְּמוֹ סוּכְלָתְנוּ. וְכִסּוֹ לְמַלְכָּשׁ. וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם • מָקוֹם תְּפִלָּה לְעֹלֹת תְּפִלָּתְהֶם הַשָּׁמַיִמָה, וּמְדַרְשׁוֹ: שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מַעֲלָה מְכוּן כְּנֻגַד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מַטָּה.

כ"ט - כִּי אִם־בֵּית אֱלֹהִים • אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בֶן זִמְרָא: 'הַסֵּלֶם הַזֶּה עוֹמֵד בְּכָאָר שְׁבַע וְאֲמָצַע שְׁפוּעוֹ מֵגִיעַ כְּנֻגַד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁבָאָר שְׁבַע עוֹמֵד בְּדְרוּמָה שֶׁל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם בְּצַפּוֹנָה, בְּגִבּוֹל שְׁבִין יְהוּדָה וּבְנִימִין, וּבֵית־אֵל הִיא בְּצַפּוֹן שֶׁל נַחֲלַת בְּנִימִין בְּגִבּוֹל שְׁבִין בְּנִימִין וּבִין בְּנֵי יוֹסֵף. נִמְצָא, סֵלֶם שְׂרֻגְלוֹ בְּכָאָר־שְׁבַע וְרָאשׁוֹ בְּבֵית־אֵל, מֵגִיעַ אֲמָצַע שְׁפוּעוֹ נֹגֵד יְרוּשָׁלַיִם, וּכְלָפֵי שֶׁאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ שֶׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: 'צִדִּיק זֶה בָּא לְבֵית מְלוֹנִי, וַיִּפְטַר בְּלֹא לִינְהָ? וְעוֹד אָמְרוּ: יַעֲקֹב קָרָאוֹ לִירוּשָׁלַיִם בֵּית־אֵל, וְזוֹ לּוֹז הִיא וְלֹא יְרוּשָׁלַיִם. וּמַהֲיֵכֵן לְמַדְנֵה לֹאֲמַר כֵּן? אֹמֵר אָנִי שֶׁנֶּעְקַר הַר הַמְּוֹרֵה וְכֹא לְכָאֵן, וְזוֹ הִיא קְפִיצַת הָאָרֶץ הָאֲמוּרָה בִּישְׁחִיטַת חֲלִין', שְׁבָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְקִרְאָתוֹ עַד בֵּית־אֵל, וְזֶהוּ: "וַיִּפְגַע בְּמָקוֹם". וְאִם תֹּאמַר כִּשְׁעֵבֶר יַעֲקֹב עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מַדּוּעַ לֹא עֲכַבּוּ שָׁם? אִי־הוּ

(יח) וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בַּבֶּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֲבֹן אֲשֶׁר־שָׂם מִרְאֲשֵׁתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצְבֵּה וַיִּצַק שֵׁמֶן עַל־רֵאשֶׁהָ:

יח וְאֶצְדִּיקִים יַעֲקֹב בְּצַפְרָא וַיִּסִּיב יָת אֲבָנָא דִּי שְׁוִי אֲסִדוּהִי וַיִּשׁוּי יַתָּה קָמָא וְאַרְיִק מִשְׁחָא עַל רֵישָׁה:

אור החיים על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

דַּקְדָּק לֹאֲמַר שֵׁם אֱלֹהִים כִּי הוּא מְקוֹר הַמְּוֹרָא דְכְּתִיב (קַהֲלַת ג') וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שִׁירָאוֹ וְגו', וְדָבָר יָדוּעַ כִּי שֵׁם אֱלֹהִים יִפְחִיד לְבַב אָנוּשׁ, וְאֹמְרוֹ וְזֶה שַׁעַר וְגו' פְּרוּשׁ מָקוֹם הַמְּכוּן כְּנֻגַד לְמַעֲלָה הוּא שַׁעַר הַשָּׁמַיִם, וְלָזֶה אָמַר פַּעַם ב' וְזֶה. עוֹד נִתְפַּוֵּן לְתַת טַעַם לְמַעֲלַת הַמָּקוֹם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה לְמַעֲלָה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים אֲשֶׁר קָדְמָה אֵלָיו הַיְדִיעָה כִּי בָחַר לוֹ יְהוָה לְשִׁכּוֹן שְׁמָהּ וְאָמַר כִּי הוּא זֶה הַמָּקוֹם, וְהוֹכִיחַ עוֹד כִּי הוּא זֶה בֵּית הַבְּחִירָה כְּאֹמְרוֹ וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם כִּי רָאָה שֶׁהָיוּ מְלָאָכִים עֹלִיִּים וַיְיַרְדִּים וַיְקַדְּמָה הַיְדִיעָה אֶצְלוֹ כִּי הַמָּקוֹם הַמִּקְדָּשׁ הוּא מְכוּן כְּנֻגַד שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: תּוֹרָה יח

אֲתוֹ שֵׁם מִדֵּי עוֹבְרוֹ שְׁמָהּ, וְאָמַר וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי קָדָם טַעַם הַדְּבָר כִּי אִם הִיא יוֹדַע הִיא מְכִיִן עֲצָמוֹ לְגִבּוּאָה כִּי הַגִּבּוּאָה צְרִיכָה הִכְנָה כְּפִדּוּעַ, וְאֲפָשֶׁר אִם הִיא מְכִיִן עֲצָמוֹ הִיא מִתְנַבֵּא בְּהַקִּיץ וְלֹא בְּחֹלוֹם יִדְבַר בּוֹ, וְלָזֶה מִתְאַוֵּן עַל מַה שֶׁלֹּא הִשְׁפִּיל עַל דְּבַר. וְרַש"י ז"ל פִּרְשׁ וְאִם יָדַעְתִּי לֹא יִשְׁנָתִי בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ ע"כ. וְאִם לָזֶה לְבַד נִתְפַּוֵּן נֹאֲמַר אֵלָיו וְאִם לֹא יִשְׁנָתִי לֹא הִיִּית חוֹלֶם חֹלוֹם נְבוֹאִי בְּכָל הַהִבְטָחוֹת, וּבְהִכָּרַח לְהַשְׁלִים הַכְּנֻגָה בְּמַה שֶׁפִּרְשֵׁתִי: תּוֹרָה יז (י) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר וְגו'. פְּרוּשׁ הַרְגִּישׁ בְּלִבּוֹ שֶׁהִיא יָרָא מֵעֲצָמוֹ וְאָמַר כְּמַה מוֹרָא בְּמָקוֹם הַזֶּה, וְנִתַּן טַעַם בְּאֹמְרוֹ אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים,

(טז) וַיִּיקָץ וְגו' אֲבֹן וְגו' וְאֲנֹכִי וְגו'. צְרִיף לְדַעַת כְּנֻגַת אֹמְרוֹ אֲבֹן שֶׁנִּרְאָה כִּי נִתְגַּלָּה לוֹ הַנֶּעֱלָם, עוֹד מַה תְּמִיָּהּ זֶה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי שֶׁנִּרְאָה שֶׁצְרִיף הוּא לְדַעַת כָּל נִסְתָּר. וַיִּתְבָּאָר עַל דְּרָךְ אֹמְרֶם ז"ל (חֲלִין צ"א): כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁקָּעָה לוֹ שֶׁלֹּא בְּעוֹנְתָהּ לְשַׁכַּב שָׁם בְּבֵית מְלוֹן הַמְּאֻשָּׁר, וַיַּעֲקֹב לֹא הִרְגִישׁ טַעַם הָעֵרֶב שֶׁמֶשׁ שֶׁלֹּא בְּזַמְנוֹ, לָזֶה כִּשְׁבָא הַחֹלוֹם בְּרַב עֲנָן אֲז הַכֹּר לֹא הִנְסִתָּר טַעַם הָעֵרֶב שֶׁמֶשׁ וְהוּא אֹמְרוֹ אֲבֹן יֵשׁ ה' וְגו' וְלָזֶה הָעֵרֶב הַשֶּׁמֶשׁ לְצַרְף שְׂכִיבָה בְּמָקוֹם הַזֶּה. וְאֹמְרוֹ יֵשׁ ה' פְּרוּשׁ שֵׁם הוּא מָקוֹם שְׁבוֹ ה' מְצוּי תְּמִיד יוֹתֵר מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת, וְאֲשֶׁר לָזֶה רִצְפָה ה' לְדָבַר

(יט) וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמֵי־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוֹלָם לֹא שְׁמֵי־הָעִיר לְרֵאשֹׁנָה:

(כ) וַיִּדְרַע יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם־יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנִתְּנָה לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ:

כ"ט ◀ אִם־יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּדִי • אִם יִשְׁמַר לִי הַבְּטָחוֹת הַלְלוּ שֶׁהַבְּטִיחָנִי לְהִיּוֹת עִמָּדִי, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לִי: "וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ". וְשָׁמְרֵנִי • כְּמוֹ שֶׁאָמַר לִי: "וְשָׁמְרֵתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר־תֵּלֶךְ". וְנִתְּנָה לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל.

(כא) וְשִׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים:

כ"י ◀ וְשִׁבְתִּי • כְּמוֹ שֶׁאָמַר לִי: "וְהָשִׁיבְתִיךָ אֶל־הָאָדָמָה". בְּשָׁלוֹם • שְׁלֵם מִן הַחַטָּא, שְׁלֵא אֶלְמַד מִדְּרָכֵי לְבָן. וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים • שְׁיַחֲוֹל שְׁמוֹ עָלַי מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף, שְׁלֵא יִמְצָא פְּסוּל בְּזַרְעִי, כְּמוֹ

~ נקודות משיחות קודש ~ שבת פרשת ויצא, י"ד כסלו התש"י

לאֱלֹקִים, שְׁהוּא עֵינַי הַגִּילֹי דְשֵׁם הַנּוֹי כְּנֹ"ל. אֲמַנָם עַל־יַדִּי הַעֲבוּדָה ד' וְשִׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי" שְׁהוּא עֵינַי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה, נַעֲשֶׂה "בֵּית אֱלֹקִים", שְׁהוּא עֵינַי הַמְּשַׁכַּת הַמְּקִיפִים הַחֲדָשִׁים שֶׁלְמַעַלָּה גַם מִה'סוּבָב הַפְּלָלִי. וְהֵינִי, שְׁגִילֹי שֵׁם הַנּוֹי, עִם הַיּוֹתוֹ לְמַעַלָּה מִהָעוֹלָמוֹת, בְּבַחֲוִינַת סוּבָב, מִכָּל־מְקוֹם יֵשׁ לוֹ שִׁיכוֹת לְעוֹלָמוֹת, שֶׁלֹּכַן נִקְרָא בְּשֵׁם סוּבָב, וְיֵשׁ בָּזֶה פְּמֹה מְדַרְיָגוֹת, מְקִיפִים הַפְּרָטִים עַד הַמְּקִיף הַפְּלָלִי, אֵף כֹּל זֶה שִׁיף עֵדִין לְעוֹלָמוֹת. אֲמַנָם עַל־יַדִּי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה נַעֲשֶׂה הַמְּשַׁכַּת הַעֲצוּמוֹת.

וְזֶהוּ עֵינַי וְשִׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, דְּאָבִיו שֶׁל יַעֲקֹב הוּא יִצְחָק, שֶׁנִּקְרָא כֵּן עַל שֵׁם "צְחֹק עֲשֶׂה לִי אֱלֹקִים", שְׁהוּא עֵינַי הַצְּחֹק וְהַתַּעֲנוּג דְּלַמְעַלָּה שֶׁנַּעֲשֶׂה מִצַּד בִּירוּר הַהַעֲלָמוֹת דְּשֵׁם אֱלֹקִים. וְיִמְסִיִּים בְּפִתּוֹב, וְהָיָה הַנּוֹי לִי לְאֱלֹקִים גו' וְהָיָה בֵּית אֱלֹקִים, וְהֵינִי, שְׁעַל־יַדִּי הַעֲבוּדָה ד' וְנִתְּנָה לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ" שְׁהוּא עֵינַי עֲבוּדַת הַצְּדִיקִים בְּהַעֲלָאָה וְהַמְּשַׁכָּה [שְׁזָהוּ מִה שֶׁפְּתוֹב וַיִּקַּח אֶת הָאָבִן גו' וַיִּשֶׂם אוֹתָהּ מִצָּבָה, שְׁהוּא עֵינַי הַהַעֲלָאָה, וְאַחֲרֵי־כֵן וַיִּצְוֶק שְׁמֵן עַל רֹאשָׁהּ, שְׁהוּא עֵינַי הַהַמְּשַׁכָּה], אַזִּי נַעֲשֶׂה הַגִּילֹי דְהָיָה הַנּוֹי לִי

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

וְעוֹמֶדֶת וְאִימְתִי יְהִיָּה קֶץ הַגְּבוּל לְעִשׂוֹת הָאָבִן מִצָּבָה. וְהַנְּכוּן הוּא שְׁנִתְּכוֹן לֹמֶר שִׁיתְיַחֲדוּ אֵלָיו שֵׁם ה' לְאֱלֹהִים כְּשֵׁם שְׁנִתְיַחֲדוּ עַל אֲבוֹתָיו (פְּסוּק י"ג) אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם אֱלֹהֵי יִצְחָק גַּם יִאֲמַר עֲלָיו אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְהוּא אוֹמְרוֹ לִי לְאֱלֹהִים פְּרוֹשׁ לִי בַיְחֹד. וְדָבָר גְּדוֹל דְּבַר יַעֲקֹב בְּזֶה, וְתִמְצָא שֶׁכֵּן הָיָה דְכָתִיב (ל"ג כ') וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאַחֲרַיִךְ שְׁלֵם נְדָרוֹ אֲשֶׁר נָדַר לְעִשׂוֹת אָבִן הַזֹּאת וְגו': תוֹרָה כב

אִם יְהִיָּה אֱלֹהִים כִּי לֹא דִבַּר אֵלָיו אֱלָא מִמְּדַת הַרְחֻמִּים דְּכָתִיב וְהִנֵּה ה' נֹצֵב וְגו' הִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וְדָבָר יְדוּעַ כִּי מִדַּת הַרְחֻמִּים תִּסְכְּבִים לְהַטִּיב וּמִדַּת הַדִּין תַּעֲצֹב בְּדָבָר לְזֶה אָמַר אִם יְהִיָּה אֱלֹהִים וְגו': תוֹרָה כא

(כא) וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים. וְעַד עַתָּה אֵינִי לְאֱלֹהִים ח"ו. וְרַש"י ז"ל פִּרְשׁ שְׁלֵא יִמְצָא פְּסוּל בְּזַרְעוֹ. וְאֵינִי אֲנִי יוֹדַע הֵיכֵן רְמוֹז דְּבָר זֶה בְּאוֹמְרוֹ וְהָיָה וְגו'. וְעוֹד הַבְּטָחָה זֶה תְּמִיד הִיא תְּלוּיָה

(כ) וַיִּדְרַע יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר. פְּרוֹשׁ שְׁהוּצִיא הַנֶּדֶר בְּשִׁפְתָיו כִּי זוֹלַת זֶה נֶדֶר בְּלֵב אֵינִי נֶדֶר:

אם יְהִיָּה וְגו'. אִם זֶה תִּתְּפָרֵשׁ עַל דְּרָךְ מִה שֶׁאָמְרוּ ז"ל (ב"ק פ"ד מ"ה) בְּפִסּוּק (שְׁמוֹת כ"א) אִם כִּפָּר, אִם כִּסָּף תִּלְוֶה (שָׁם כ"ב) שְׁאֵינִי סָפַק אֱלָא וְדָאִי וְכֹאֲלוֹ אָמַר כְּאֲשֶׁר יְהִיָּה זֶה וְגו' (מִכְּלֻמָּא ס"פ יתרו):

עוד יִרְצָה עַל זֶה הַדְּרָךְ אִם תִּסְכְּבִים מִדַּת הַדִּין עַל הַדְּבָר, וְהוּא אוֹמְרוֹ

(כב) וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׂמְתִי מִצָּבָה יְהִי־בַיִת אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתְּנֶנִּי עִשָׂר אֲעִשְׂרֶנּוּ לָךְ:
 כב וְאֵבֶן הַזֹּאת דִּי שָׂמְתִי קָמָא תְּהִי דִּי אֱהִי פִלַח עֲלֵה מִן קָדָם יְיָ וְכֹל דִּי תִתֵּן לִי מִן עִשְׂרָא אֲפָרְשָׁנָה קְדָמָךְ:

פִלַח עֲלֵה קָדָם ה', וְכֵן עֲשֵׂה בְשׂוּבוֹ מִפְּדֵן אָרֶם, כְּשֶׁאָמַר לוֹ: "קוֹם עֲלֵה בֵּית-אֱלֹ" (לקמן לה), מֵה נֶאֱמַר שָׁם? "וַיֵּצֵב יַעֲקֹב מִצָּבָה וְגו' וַיִּסַּף עָלֶיהָ נֶסֶף".

כ"ב - וְהָאֵבֶן הַזֹּאת • כֶּף מִפְרָשׁ יִי"ו זוּ שֶׁל "וְהָאֵבֶן", אִם תַּעֲשֶׂה לִּי אֶת אֵלֶּה וְאֶף אֲנִי אֲעֲשֶׂה זֹאת. וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׂמְתִי מִצָּבָה וְגו' • כְּתַרְגוּמוֹ: 'אֱהִי

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ ויצא, יו"ד כסלו התשי"ט)

בְּמִקוֹם שֶׁבַעֲלִי תְשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמוּד. וְלֹא־חֲרִי שֶׁמִּבְּאֵר סֹדֵר הַעֲבוּדָה, מִבְּאֵר גַּם פְּרִטֵי הַהִמְשָׁכוֹת מִלְמַעְלָה שְׁנַעֲשִׂים עַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה. וְהַסֹּדֵר הוּא, שֶׁתַּחֲלִילָה נֶאֱמַר וְהָיָה הוֹי' לִי לֵאלֹקִים, דְּהִנֵּה עַכְשָׁיו הִמְגִין דְּשֵׁם אֱלֹקִים מַעֲלִים עַל שֵׁם הוֹי', שֶׁהָרִי אֵילוּ הִיָּה שֵׁם הוֹי' בְּגִילוּי, אֲזִי הִיָּה מִתְּבַטְּלֵת כָּל הַמִּצְוֹת, וְלֹכֵן שֵׁם אֱלֹקִים מַעֲלִים עַל שֵׁם הוֹי', אֲבָל לַעֲתִיד-לָבֵא יְהִיָּה שֵׁם הוֹי' בְּגִילוּי, שֶׁזֶהוּ שֶׁהַקְּב"ה מוֹצִיא חֲמָה מִנְּרַתְקָה, הִיָּנוּ שְׂאִיר שֶׁמֶשׁ הוֹי' כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ, וְאֵינוֹ מְכוּסָה בְּנִרְתָק דְּשֵׁם אֱלֹקִים. וְזֶהוּ אוֹמְרוֹ וְהָיָה הוֹי' לִי לֵאלֹקִים, שֶׁשֵׁם הוֹי' יְהִיָּה בְּגִילוּי. וְאַחֲרֵי-כֵן מִמְּשִׁיךְ "וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׂמְתִי מִצָּבָה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹקִים" שֶׁזֶהוּ הַמְשָׁכָה הַב'. וְהִיָּנוּ, שֶׁלְּאַחֲרַי שֶׁכָּבַר נִמְשָׁךְ הַמְּקוֹיף (דְּשֶׁמֶשׁ הוֹי') בְּפִנְיָמִיּוֹת, אֲזִי יוֹמְשָׁכוֹ מִקוֹפִים נַעֲלִים יוֹתֵר, שֶׁזֶהוּ עֵנִין "בֵּית אֱלֹקִים", דְּ'אֱלֹקִים' זֶה הוּא לְמַעְלָה מִהוֹי'. וְלִהְיֶמְשָׁכָה זֶה מְגִיעִים עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה דוֹקָא.

וְאִתָּא בְּזַהֲרָה, בְּגִין דְּחִמָּא (יעקב) בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דוֹחֶקָא דְּגִלּוּתָא בְּתַרְרָא בְּסוּף יוֹמִיָּא כו' אִמְרוּ וְשַׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי. וְזֶהוּ גַם מַה שֶׁכְּתוּב שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוֹלְמִית שׁוּבִי שׁוּבִי גו' כְּמַחֲוֹלַת הַמַּחֲנִים, שֶׁנֶּאֱמַר כָּאֵן ד' פְּעָמִים שׁוּבִי, וְאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל שֶׁקָּאֵי עַל הַשִּׁיבָה מִד' הַגְּלִיּוֹת (וְכַמְּבֹאֵר בְּאַרְוֶכָה בְּקוּנְטָרְס דְּרוּשֵׁי חֲתוּנָה), וְעַל זֶה נֶאֱמַר שׁוּבִי הַשּׁוֹלְמִית, הִיָּנוּ, שֶׁהַשִּׁיבָה הִיא בְּשָׁלוֹם, עַל-דֶּרֶךְ מַה שֶׁכְּתוּב וְשַׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם. וּבְפְרָטִיּוֹת יוֹתֵר, הִנֵּה בְּפִסּוּק זֶה חֲשִׁיב כְּמָה מְדַרְיָגוֹת, וּבְסֹדֵר דְּמִלְמַטָּה לְמַעְלָה. תַּחֲלִילָה נֶאֱמַר וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבּוֹשׁ, שֶׁהוּא עֵנִין עֲבוּדַת הַצְּדִיקִים בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁהָרִי לֶחֶם קָאֵי עַל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּכַחֲנֵת מְזוּן פְּנִימִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וְתוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ מְעִי. וּבְגָד לְלַבּוֹשׁ הוּא עֵנִין הַמִּצְוֹת שֶׁהֵם לְבוּשִׁים וּמִקְפִּים. וְאַחֲרֵי-כֵן נֶאֱמַר וְשַׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, שֶׁהוּא עֲבוּדַת הַיְבַעֲלִי תְשׁוּבָה' שֶׁלְמַעְלָה מִעֲבוּדַת הַצְּדִיקִים, כְּמֵאִמֵר רַבּוּתֵינוּ ז"ל

◆ יום שני ז' כסלו ◆

כט (א) וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנֵי-קָדָם:
 א וַיִּטֵּל יַעֲקֹב רַגְלוֹהִי (כ"י רִיגֵלוֹהִי) וַאֲזַל לְאַרְעֵי בְנֵי מְדִינָתָא:

כ"ט - וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו • מִשְׁנַתְּבַשֵּׁר בְּשׁוּרָה טוֹבָה שֶׁהַבְּטַח בְּשִׁמְרָה, נִשָּׂא לְבוֹ אֶת רַגְלָיו וְנַעֲשֶׂה קַל לְלַכֵּת, כֶּף מִפְרָשׁ בִּבְרָאשִׁית רַבָּה'.

(ב) וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשׁוּרָה וְהִנֵּה-שָׁם שְׂלֵשָׁה עֹדְרֵי-צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן-הַבְּאֵר הָיוּ יִשְׁקוּ הָעֹדְרִים וְהָאֵבֶן גְּדָלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר:
 ב כּוּחָא וְהָא בִּירָא בְּחֶקְלָא וְהָא תַמּוֹן חֶלְתָּא עֹדְרֵינוּ דְּעֵין רַבְעִין עֲלֵה אַרִי מִן בִּירָא הֵהִיא מִשְׁקֵן עֹדְרֵיא וְאֵבֶנָא רַבְתָּא עַל פּוּמָא דְּבִירָא:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

אֶרְצָה בְּנֵי קָדָם, וְלָזֶה לֹא אָמַר לְאַרְץ בְּנֵי קָדָם: וּמַעַם אוֹמְרוּ בְּנֵי קָדָם וְלֹא אָמַר לְחָרָן, כִּי לֹא נִדְרַמְנָה לוֹ חָרָן אֲלֵא אַרְץ בְּנֵי קָדָם שְׂבָה הִיָּתָה עִיר חָרָן, וּמַה הִיָּתָה זֹאת כְּדִי שֶׁשֵׁם תוֹדְמוֹן לוֹ רַחֵל וַיַּדַּע מַה שְׂבָדַע שֵׁם מִמְּנָה וְכֹל הַעוֹבֵר בְּיַנְיָהִם לְדַבְרֵיהֶם ז"ל (מְגִלָּה י"ג): תוֹרָה ב

(א) וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו. נִתְּבַחַן בְּזַהֲרָה כִּי עֵנִי הִיָּה וְלֹא הִיָּה לוֹ לְשֵׂא רַק רַגְלָיו, וְאֲשֶׁר לָזֶה כָּל אֲשֶׁר יְהִיָּה לוֹ בְּחֻקֹּת שְׂאֵינוֹ מַעֲשֵׂר וְחֹיֵב לְעֲשׂוֹ ב' מַעֲשָׂרוֹת כְּאוֹמְרוֹ עִשָׂר אֲעִשְׂרֶנּוּ וְאָמְרוּ ז"ל (כְּרַבּוֹת נ.) מַעֲשֵׂר בְּתַרָּא כְּמַעֲשֵׂר קָמָא וְהוּא הַחֲמֵשׁ: עוֹד יִרְצָה כִּי לֹא הִצְרַף לְלַכֵּת אֲלֵא נִשָּׂא רַגְלָיו וְתַכְּף הַלְכָה אֲצִלוֹ

(כב) וְהָאֵבֶן הוּאת וְגו'. יִרְצָה כִּי הִיא זוּ אֵבֶן הַשְּׂתִיָּה (וְהַר ח"א ע"ב.) שֶׁהוּמִיָּנָה לְמַקְדָּשׁ, וּמִצִּינּוֹ לוֹ שֶׁהוּמִין עֲצֵי שִׁטִּים לְמִשְׁכָּן בְּמִדְבָר. (תַּנְחֻמָּא תְרוּמָה) וְאוּלַי שִׁיכְנוּ ה' בְּאוֹמְרוֹ וְעִשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ לְשׁוֹן מִמֶּנּוּ פְרוּשׁ מַה שֶׁכָּבַר דוֹמֵן כִּי הַמְשָׁכָן וְגַם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּשִׁנְיָהֶם הוּמִיָּנִים יַעֲקֹב, וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכְכֶם חוֹזֵר אֶל שְׁנֵי הַכְּנוֹת אֵלוֹ: תוֹרָה א

כש"י - וישקו העדרים • משקים הרועים את העדרים, והמקרא דבר בלשון קצרה.

(ג) ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה:

כש"י - ונאספו • רגילים היו להאסף, לפי שהיתה האבן גדולה. וגללו • ותרגומו ומגנדרין, כל לשון הנה משתנה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר, לפי שכל דבר הנה תמיד, כבר היה ועתיד להיות. והשיבו • תרגומו: ומתיבין.

(ד) ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו:

(ה) ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו:

(ו) ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם הצאן:

כש"י - באה עם הצאן • הטעם באל"ף, ותרגומו 'אתיא'. ורחל באה, הטעם למעלה, בבית, 'עשתה'.

(ז) ויאמר הן עוד היום גדול לאעת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו:

אור החיים על התורה - מהדורת בוס. אברמוביץ

ב) והאבן גדלה. פי' הכתוב יודיע שהאבן גדלה היא ואם היה אומר ואבן גדלה לא היה המשמעות שמכונן הכתוב להגיד גדלתה אלא שמגיד שהיתה על פי הבאר אבן גדלה לשלל קטנה, מה שאין כן מאמרו והאבן גדלה לא בא הכתוב אלא להגיד הפלגת גדלתה, ומכונן הדבר יהודיע עור אלהי שבכת יעקב דכתיב ויגל את האבן ודרשו ז"ל (ב"ר פ"רשה ע') כאדם המעביר פקק מעל פי צלוחית: תורה ג **ו) ויאמר להם השלום וגו' והנה רחל וגו'.** טעם שלא אמרו שלום לו כלשון השאלה. להיות שיש במשמעות דברי יעקב ב' דברים (א) הוא אם שלם בגופו ובממונו, (ב) אם הם שלמים עמו. ופרוש דבריו השלום אתם אליו, ולזה נתחבמו ואמרו שלום

פרוש לכל מה שאתה שואל שלום. וטעם אומרם והנה רחל תשובה למה שלא שאל, אולי שלא להאריך עמיהם בשאלות אמרו הנה רחל בתו ולה תשאל:

עוד יכונו לומר כי לצד שלומו עמיהם הוא שולח בת קטנה עם הצאן מה שלא היה ביתרו שהיה שולח ז' בנותיו ואף על פי כן היו הרועים מגרשים אותם:

עוד נתבוננו לומר לו שלום פרוש למה שנוגע לגופו ולמצבו עמנו שלום, וכדי שלא יבין שרצונם לומר כי הוא בעשר ובנכסים גמרו אמר והנה רחל וגו' וממוצא דבר ידע כי לא אמיד בנכסים הוא כי צריך לבתו לרעות, וגם שמספקת בת אחת לרעות צאנו כי מעט הם. וכוננתם בדקדוק הדברים

היא כדי שלא יוציאו מפייהם דבר שקר בדבר שעתיד להתגלות. או שחששו שיאמר להם לכן למה הוציאו עליו קול עשר, ומטעם עצמו שאמר הכתוב (משלי כ"ז) מקברך רעהו בקול גדול וגו' שלא יתארחו אצל הרבה ויעני: **או** אפשר שכוננתם להודיע ליעקב כי לכן כלי הוא במקומו ומולול בעצמו שתראה לו צאנו בתו היקרה ומנה יקיש לדעת את האיש ומעשהו: תורה ז

ז) ויאמר הן עוד וגו'. טעמו אשר נעשה שופט להם, הוא לצד צער בעלי חיים דבר תורה (ב"מ ל"ב): וקח על הצאן. ועוד רצה לדעת אם טעם עבבתם היא לצד שאין זמן להשקות הצאן ולרעות כי העיר רחוקה היא והצאן ביתות הנה, ודבר זה נוגע לו

כ"ג - הן עוד היום גדול • לפי שראה אותם רובצים, פסבכו שרובצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד. אמר להם: "הן עוד היום גדול", כלומר אם שכירי

ח ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן: (ח) ויאמרו לא נכול עד די מתכנשין כל עדריא ויגנדרין ית אבנא מעל פומא דבירא ונשקי ענא:

כ"ג - לא נוכל • להשקות, לפי שהאבן גדולה. וגללו • זה מתרגם ויגנדרין, לפי שהוא לשון עתיד.

ט עד דהוא ממלל עמהון ורחל אתת עם ענא די לאביה ארי רעיתא היא: (ט) עורנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן אשר לאביה פי רעה הוא:

י ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו: (י) ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו:

כ"ג - ויגש יעקב ויגל • כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיע שפחו גדול (בראשית רבה).

יא וישק יעקב לרחל וישא את קלו ויבך: (יא) וישק יעקב לרחל וישא את קלו ויבך:

כ"ג - ויבך • לפי שצפה ברוח הקדש שאינה נכנסת עמו לקבורה. דבר אחר: לפי שבא בידים ריקניות. אמר: 'אליעזר, עבד אבי אבא, היו בידיו נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידו כלום'. לפי שרדף אליפו בן עשו במצות אביו אתריו להרגו, והשיגו, ולפי שגדל אליפו בחיקו של יצחק, משך ידו. אמר לו: 'מה אעשה לצווי של אבא? אמר לו יעקב: 'טל מה שבדי, והעני חשוב פמת'.

אור החיים על התורה - מהדורת בנעם, אברמוביץ

לדעת דרך בא בו, ומתשובתם ידע כי לא לסבת רחוק העיר הם עושים: תורה ח

ט עורנו מדבר עמם. הנה לפי סדר הכתוב הם המדברים אליו והנה לו לומר עודם מדברים עמו כי אחר תשובתם באה, ואולי כי לצד שעקר ספור הענין הוא הודעת העובר על יעקב לזה תלה הדבר בעקרו שהוא יעקב:

א ויבן הכתוב לומר שביאת רחל היתה בעוד שהוא מדבר עמם קדם ששיבו אותו דבר באה אלא שהכתוב גמר אמר מה שהשיבוהו בתשובתם ואחר כך הודיע ביאתה, ורשם זמנו כי הוא בעת שהיה הוא מדבר עמם:

עם הצאן אשר לאביה. פרוש כל הצאן שהיה לו, הרי זה עדות ליעקב שאמר (לקמן ל' ל') כי מעט אשר היה לך לפני וגו' כי בת קטנה נוהגת בם: א ויאמר שכל הצאן היתה מספקת היא להם כי רעה היא פרוש בקיאה ברעית הצאן. ולפרוש ראשון אומרו כי רעה היא פרוש ואף על פי כן היו מעט וזולת זה ספו תמו: א ויאמר כי רעה היא נחש נחשיו והשפיל כי יצליחו הצאן ברעיתו וזולת זה לא היה מולל בבתו ופת תאר ופת מראה לרעות צאן: עוד ירצה על זה הדרך ורחל באה ולא תאמר פי ח' וצאנית היתה אלא לטעם כי היא רעה אותם ולזה יצתה עם הצאן: תורה י

י ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו: טעם אומרו שלשה פעמים אחי אמו ללא צרך. לומר שכל מעשיו היו לצד היותו אחי אמו ולכבוד אמו. או לצד החשד שיראהו עושה חסד עם רחל והוא איש נכרי לזה היה מוציא מפיו טעם הדבר, בראותו רחל אמר בת לבן אחי אמו, הצאן של לבן אחי אמו, ובעת ההשקאה גם כן שבזה הסיר מעליו חשד דבר. ובעת שנשק לא אמר כי בבר אמר, ועוד בכיו יגיד עליו כי אחים היו: עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל (ע"ז כ"ו). האמות לא מעלין ולא מורידין, לזה אמר וישק את צאן לבן, וטעם (משלי י"ד) חסד לאמים, לצד היותם אחי אמו בשביל כבוד אמו השקה: תורה יא

(יב) וַיִּגְדַּר יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אַחִי אָבִיהָ הוּא וְכִי בְּרַבְקָה הוּא וְאָרִי בַר רַבְקָה הוּא וְרֵהֶטֶת וְחַיִּיאַת לְאָבוֹהָ:

כ"י « כִּי אַחִי אָבִיהָ הוּא • קְרוֹב לְאָבִיהָ, כְּמוֹ: (לעיל) **א** "אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ". וּמִדְרָשׁוֹ: 'אִם לְרַמְאוֹת הוּא בָּא, גַּם אֲנִי אַחִיו בְּרַמְאוֹת, וְאִם אָדָם כְּשֶׁר הוּא,

(יג) וַיְהִי כִשְׁמַע לָבָן אֶת־שְׁמַעַי יַעֲקֹב בְּרַחֲמָתוֹ וַיִּרְץ לְקָרְאוֹתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּנְשָׁקֵהוּ וַיְבִיאֵהוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּסְפַּר לְלָבָן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

כ"י « וַיִּרְץ לְקָרְאוֹתוֹ • (כ"ד) כְּסָבוֹר, מְמוֹן הוּא טְעוּן, שְׁהָרִי עָבַד הַבַּיִת בָּא לְכָאן בְּעֶשְׂרֵה גְמָלִים טְעוּנִים. וַיִּחַבֵּק • כְּשֶׁלֹּא רָאָה עִמּוֹ כְּלוּם, אָמַר: 'שְׂמָא זְהוּבִים

(יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי אֶתֶּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים:

כ"י « אַךְ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי • מַעֲתָה אֵין לִי לְאֶסְפָּךְ הַבִּיטָה, הוֹאִיל וְאֵין בְּיַדְךָ כְּלוּם, אֶלֶּא מִפְּנֵי קוֹרְבָה

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

באומרו אך עצמי למעט. ואולי שדיק בחינות שבהם ירמה אליו שהם עצם ובשר לא הנפש. **עוד** יכונן להשיב על מה שנתפסן להודיעו כי איש חכם הוא ואמר לו אך עצמי פרוש מעוט ממה שהוא על דרך אומרים ז"ל (ב"ב ק"י). רב הבנים דומים, וכל דומה לא ישנה לנדמה בכל חלקיו מבלי השארות חלק אחד. ולמה שפרשתי בפסוק (כ"ז מ"ג) ברח לך אל לבן וגו' כי הוא יעמד להצילו מידי עשו, ומן הסתם ספר יעקב הדברים ללבן, לזה השיב שכן יעשה שהוא עצמו ובשרו וכמו (איוב י"ד כ"ב) שאך בשרו עליו יכאב, כמו כן על יעקב (ל"ב ט') אם יבא עשו והכהו נפשו תאכל, ואמר אך למעט שלא יסתכן עליו. **וישב** עמו חדש וגו'. האריף לו זמן אולי יתגלה במשך הזמן קניניו, וכשראה כי אין תקות ממון בבר הבגתו עמו. עוד לפי שנתן עינו בו לעבדו העלים עין ממנו שלשים יום ועבדו בהם חנם ואחר כך התנה עמו

יעקב כי הוא אחי אביה אלא היותו בן רבקה צדיק בן צדקת. ובה חשב מחשבות לרמותו. וגם אומרו וביאהו אל ביתו הטעם אולי ממונו יבא אחריו והביאו לביתו עד יגיעו נכסיו. **ויספר** ללבן את כל וגו'. סבת בואו, וטעם בואו, ואשר עבר עליו עם אליפו כי נטל ממנו הכל ברודפו אחריו: **עוד** יתבאר על דרך אומרים ז"ל (מגלה כ"י) שרחל הודיעה את יעקב כי אביה רמאי, לזה נתחכם לספר לו כל הדברים שעברוהו כדי שבוה יחזיל מהרשיע כשיריע מה שנתחכם עד שלקח הבכורה והברכה ידע כי ערם יערים למה שיצטרף, וגם הודיעו אשר עברו ממעשה האבן, וזה יגיד כי הוא גבור חיל. גם מעשה השקאת צאנו, וזה יגיד חבתו בו והנהגתו הישרה עמו: תורה יד **(יד) ויאמר לו וגו' אך עצמי וגו'.** פרוש עצמו ואינו עצמו כי השפיל שאינו מבחינתו שלא תדמה בבחינה כי לבן חשך ולא אור, ולזה דיק

(יב) וַיִּגְדַּר יַעֲקֹב וְגו'. פרוש הגיד לה ב' בחינות הקורבה שהיו לרחל, א' קורבת הגוף והוא אומרו כי אחי אביה הוא, והב' קורבת הנפש והוא אומרו וכי בן רבקה הוא. וידועה רבקה בצדקותיה והצדיקים ישמחו בדומה: **עוד** ירמוז על דרך אומרים ז"ל (מגלה כ"ג): שאמר לה אביה רמאי והוא השיב כי אחיו הוא ברמאות, וכפי זה קש יעקב כי תאמר עליו גנאי הוא הדבר שיתנהג צדיק עם רשע פרשעו, לזה אמר וכי בן רבקה פרוש שיתחכם עליו בדרך צדק ואמת להוציאו בולעו מפיו ולנצחו במשפטיו. והוא סוד (קהלת ז') החכמה תחיה בעליה ולא ירמה בדרך רשע ומאוס אשר יכלם בעשותו ככה: תורה יג **(יג) ויהי כשמע לבן וגו'.** אומרו ויהי לשון צער. רמו שנתפסן לרעה באומרים ז"ל (ב"ר פ"ד) שיעצא לנלו ונפש מצפוניו וגם חבוקו לרעת את אשר אתו וגם נשקו אם בפיו מרגליות. ואומרו שמע יעקב בן אחתו פרוש לא הגידה רחל מה שאמר לה

(טו) וַיֹּאמֶר לָבֶן לַיַּעֲקֹב הֲכִי־אָחִי אַתָּה וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם הַגִּידָה לִּי מַה־מְשַׁבְּרֶתְךָ:

כ"ט – הַכִּי־אָחִי אַתָּה • לְשׁוֹן תַּמָּה: וְכִי בִשְׂבִיל שְׂאָחִי אַתָּה, תַּעֲבֹדֵנִי חֲנָם? • וְעַבְדְּתָנִי • כְּמוֹ וְתַעֲבֹדֵנִי, וְכֵן כָּל תַּבָּח שֶׁהִיא לְשׁוֹן עֶבֶר, הוֹסִיף וַיֹּ"ו בְּרֵאשֵׁי, וְהִיא הוֹפְכֶת הַתַּבָּח לְהִבָּא.

(טז) וּלְלָבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדוּלָה לְאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט כרך ב עמ' 681)
שָׁמַר יַעֲקֹב לְלָבֶן (להלן לא, מא) "עַבְדְּתָנִי" • בְּשֵׁמִי בְּנוֹתֶיךָ: פְּעֻלַּתִּי בְּעַבְדְּתָנִי אֶת הַבְּרוּר שֶׁל בֵּינָה וּמְלוּכּוֹת. וְשֵׁן הַחוֹסֵף, שְׂאָחֵי שֶׁהִשִּׁיב לָבֶן "הַבָּנוֹת בְּנוֹתֵי": מַה שְׁנַתּוֹסֵף לָךְ עַל־יְדֵי בְרוּר זֶה - מִמֶּנִּי הוּא, מְעַבְדָּה שְׂנַעֲשֶׂתָה בְּבֵיתִי.

(יז) וַעֲיֵנִי לְאָה רַבּוֹת וְרַחֵל הַיְתָה יַפְתָּתָאָר וַיִּפְתּוּ מְרָאָה:

כ"ט – רַבּוֹת • (כ"ב קכג) שְׁהֵיְתָה סְבוּרָה לְעֻלּוֹת בְּגוּרָלוֹ שֶׁל עֶשׂוֹ - וּבִכְתָּהּ, שְׁהֵיוּ הַפַּל אוֹמְרִים: 'שְׁנֵי בָנִים לְרַבֶּקָה וְשְׁתֵּי בָנוֹת לְלָבֶן, הַגְּדוּלָה לְגְדוּלָה וְהַקְּטָנָה לְקַטָּן'. תֵּאֲרָהוּ בְּשֵׁרֵד", קוֹנֵפֵא"ס בְּלַע"ז. מְרָאָה • הוּא לְקַטָּן. תֵּאֲרָ • הוּא צוּרַת הַפְּרָצוּף, לְשׁוֹן: (ישעיה מד) "יִתְאָרְהוּ בְּשֵׁרֵד", קוֹנֵפֵא"ס בְּלַע"ז. מְרָאָה • הוּא זִיו קְלָסְתָר.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לְטַעַם אֲשֶׁר אָבָאָר בְּדַבְּרָיו. עוֹד נִתְפָּנֶן לְבָחוֹן אוֹתוֹ הַיִּצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ, וְתִמְצָא כִּי מִיּוֹם שֶׁנִּכְנַס אֶצְלוֹ הַעֲבִידוֹ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם הֵא לְמִדַּת שְׂבָכָר עֲבָדוֹ וְרָאָהוּ כִּי הוּא אִישׁ מְצִלִּיחַ: תוֹרָה טו

(טו) וַיֹּאמֶר לָבֶן וַיִּגַּ' הֲכִי אָחִי וַיִּגַּ'. קָשָׁה מִי אָמַר לוֹ חֲנָם הוּא עוֹבְדוֹ, וְעוֹד לוֹ יְהִי בְּדַבְּרָיו וּמַה בְּכַף אִם עוֹבְדוֹ חֲנָם, וְאִם רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהוּא שׂוֹנֵא מִתְּנוּת כֵּן יִחְיֶה, הֲלֹא מִצִּינּוֹ לוֹ שְׂאוּבָה הַגּוֹל וּמְכַל שְׂפֹן שִׁיחֵהּ חַפֵּץ בְּנִתָּן לוֹ בְּרָצוֹן:

אָכֵן שְׁפֹתוֹתָיו בְּרוּר מְלֵלוֹ כִּי לֹא בָא אֶלָּא לְהַמְעִיט שְׂכָרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ מַה שֶׁכָּתַב הַרְמְבַּ"ם (הַלְכוֹת שְׁלוּחִין וְשִׁתְּפִין פ"ו ופ"ח) שֶׁכָּל שְׂלֵא הַתְּנָה הַרְוֵעָה עִם בַּעַל הַבַּיִת יִטַּל שְׂכָרוֹ בְּחֵלֶק הַפְּקוּדוֹן שֶׁלִּישׁ הַרְוּחַ וּבַעֲגָלִים וְסִיָּחִים ב' שְׁלִישִׁים, לְזוֹה חֵשׁ לָבֶן כִּי טַעַמּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שְׂלֵא בְּרַךְ שְׂדַעְתּוֹ לְטַל שְׁלִישׁ בְּגְדוּלִים וּב' שְׁלִישִׁים בְּעֲגָלִים וַיִּתְּרֵד הַרְמַאי עַל הַדְּבָר, וְהֵן אֲמַת אִם הִיָּה יַעֲקֹב כְּאֶחָד הַסְּכָלִים לֹא יִקְפִיד עָלָיו שֶׁנִּתְפָּנֶן לְזוֹה אִזּוֹ אוֹ שִׁיתָן דַּעְתּוֹ אַחֵר כֶּךָ, וַיַּעֲלִים לָבֶן עֵינָיו מִמֶּנּוּ לְעַבְדוֹ חֲנָם, אֶלָּא לְמַה שֶׁקָּדַם לוֹ שֶׁהוֹדִיעַ שְׂעִירִים גַּם הוּא עִם הַעֲרוֹם לְזוֹה רִצָּה לְגִלוֹת, וְהוּא אוֹמְרוֹ הֲכִי אָחִי אֶתָּה עָרוֹם כְּמוֹתִי בְּדַרְךְ אוֹמְרוֹ (י"ב) אָחִי אָבִיָּה הוּא וְכִמוֹ שְׂנוּדַע לוֹ מִמַּעֲשֵׂיו אֲשֶׁר סִפֵּר לוֹ, וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם פְּרוּשׁ הֵיֶאֱמַן שֶׁתַּעֲבֹד חֲנָם, הֵא וְדַאי שֶׁתָּבֵא בְּטַעֲנָה לְבִסּוּף וְתִקַּח מִדָּה שֶׁרְאוּי לְקַחַת בְּמִשְׁפָּט, לְזוֹה אָנִי רוֹצֵה שֶׁתְּגַלֶּה דַּעְתְּךָ הַגִּידָה לִּי וַיִּגַּ' וְכָל תְּנַאי שֶׁבְּמִמּוֹן קִנָּם: תוֹרָה טו

(טז) וּלְלָבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת וַיִּגַּ' נִתְפָּנֶן הַכְּתוּב לֹאמַר שֶׁהֵיוּ נִבְרוֹת וּמְפָרְסָמוֹת שֶׁהַגְּדוּלָה הִיא לְאָה וְהַקְּטָנָה הִיא רַחֵל שְׂלֵא הִיָּה יָכוֹל לוֹמַר כִּי הַגְּדוּלָה הִיא הַקְּרוּאָה רַחֵל. גַּם דַּקְדֵּק לוֹמַר הַגְּדוּלָה הַקְּטָנָה לוֹמַר כִּי לֹא הָיוּ בְּגֵדֵר לְהַחֲלִיפָם וַיַּעֲשֶׂה הַקְּטָנָה גְּדוּלָה וַיִּרְמָה לְיַעֲקֹב בָּתָּת לוֹ לְאָה וַיֹּאמֶר כִּי הִיא הַקְּטָנָה שֶׁשְּׂמָה רַחֵל כִּי הַגְּדוּלָה הִיָּתָה גְּדוּלָה בְּיוֹתֵר וְהַקְּטָנָה קְטָנָה בְּיוֹתֵר, וְהוּא אוֹמְרוֹ הַגְּדוּלָה

פְּרוּשׁ שֶׁהֵיְתָה לְאָה גְּדוּלָה בְּפָנֵי עַצְמָהּ לֹא בְּעֶרְףָּ רַחֵל לְכַד הֵיְתָה גְּדוּלָה מִמֶּנָּה בְּשִׁנָּה אוֹ שְׁנֵתִים שֶׁהַכֹּהֵר אֵינוֹ בְּרוּר כָּל כֶּךָ, וְרַחֵל גַּם כֵּן הֵיְתָה קְטָנָה בְּיוֹתֵר בְּפָנֵי עַצְמָהּ לֹא בְּעֶרְףָּ לְאָה לְכַד כְּמוֹ שֶׁתֵּאֲמַר כִּי לְאָה הֵיְתָה בַת כ' שָׁנָה וּמַעֲלָה וְרַחֵל כְּבַת ה' כְּבַת ז', וּמַעֲתָה אֵין מְקוֹם לְלָבֶן לְרַמּוֹת יַעֲקֹב בְּתַנְאֵי: תוֹרָה יז

(יז) וַעֲיֵנִי לְאָה רַבּוֹת וַיִּגַּ'. אֵין רְאוּי לְסַפֵּר הַכְּתוּב גְּנָאי הַצְּדָקָת אִם הַבָּנִים שֶׁכֵּטִי יְהִי ח"ו אֶלָּא נִתְפָּנֶן לְהוֹדִיעַ שְׂאֵין מִצִּיאוֹת לְלָבֶן לְהַחֲלִיפָם כִּי מִשְׁנֵית הֵיְתָה לְאָה מְרַחֵל, כִּי לְאָה מְלַכְּבֵד שְׂלֵא הֵיְתָה יַפְיפִיָּה אֶלָּא שְׂעוֹד לָהּ שְׂעֵינִיָּה רַבּוֹת וְהוּא עֲנָף מִכְּעוֹר הַגּוֹף, וְרַחֵל לֹא מְלַכְּבֵד שְׂלֵא הִיָּה בָּהּ כְּעוֹר אֶלָּא שֶׁהֵיְתָה יַפְתָּתָאָר וַיִּפְתּוּ מְרָאָה, וּמַעֲתָה הָרִי נִנְעָלוּ בְּפָנֵי לָבֶן אִפְּן הַרְמָאוֹת וּבְטָלוּ רְמָאוֹתָיו:

יַפְתָּתָאָר וַיִּפְתּוּ מְרָאָה. פְּרוּשׁ שֵׁישׁ ב' בְּחֵינּוֹת בְּיַפִּי, הֵא בְּכָל פְּרָט וּפְרָט כְּמוֹ שֶׁתֵּאֲמַר הַעֲיֵנִים הָאֵף הַרְקַת צְנָאָר, וַיֵּא וּלְמַד מִמּוֹה שֶׁפְּרַט שְׂלֵמָה הַמְּלָךְ

◆ יום שלישי ח' כסלו ◆

(יא) וַיֵּאָהֵב יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבְדָךָ שִׁבְעָ שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתוֹךְ הַקְּטָנָה:

”אֶעֱבְדָךָ בְּרַחֵל”, וְשָׂמָא תֹאמַר: ‘רַחֵל אַחֲרַת, מִן הַשּׁוֹק? תְּלַמּוּד-לּוֹמַר: ‘בְּתוֹךְ’, וְשָׂמָא תֹאמַר: ‘אַחֲלִיף לְלֵאָה שְׂמָה, וְאֶקְרָא שְׂמָה רַחֵל? תְּלַמּוּד-לּוֹמַר: ‘הַקְּטָנָה’, וְאִף-עַל-פִּי כֵן לֹא הוֹעִיל, שְׁהָרִי רָמְהוּ.

”אֶעֱבְדָךָ שִׁבְעָ שָׁנִים • (כ”ה) הֵם יָמִים אַחֲדִים, שְׂאֻמְרָה לּוֹ אָמַר: ‘וַיִּשְׁבַּתְּ עִמּוֹ יָמִים אַחֲדִים’, וְתַדַּע שֶׁכֵּן הוּא, שְׁהָרִי כְּתִיב: ‘וַיְהִי בְעֵינָיו כְּיָמִים אַחֲדִים”. בְּרַחֵל בְּתוֹךְ הַקְּטָנָה • כָּל הַסִּימָנִים הִלְלוּ לָמָּה? לְפִי שְׁהָרִי יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁהוּא רַמְאִי, אָמַר לוֹ:

(יב) וַיֹּאמֶר לָכֵן טוֹב תִּתֵּנִי אֵתְּךָ לְךָ מִתַּתִּי אֵתְּךָ לְאִישׁ אַחֵר שְׂבָה עִמָּדִי:

(כ) וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעָ שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כְּיָמִים אַחֲדִים בְּאַהֲבַתּוֹ אֵתְּךָ:

יט וַאֲמַר לָכֵן טב דַּאֲתָן מְהֵרָ לָךְ מִדַּאֲתָן מְהֵרָ לְגַבְרָא אַחֲרָן תִּיב עִמִּי:

יט וַאֲמַר לָכֵן טב דַּאֲתָן מְהֵרָ לָךְ מִדַּאֲתָן מְהֵרָ לְגַבְרָא אַחֲרָן תִּיב עִמִּי:

כ כּוּפְלַח יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעָ שָׁנִים וַהֲוּוּ כְּעֵינָוְהִי כְּיָמִים אַחֲדִים כִּד רַחִים מְהֵרָ:

כ) וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעָ שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כְּיָמִים אַחֲדִים בְּאַהֲבַתּוֹ אֵתְּךָ:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

מֵאִישׁ אַחֵר, וְזֶה הוּא שְׁעוֹר הַכְּתוּב טוֹב תִּתֵּנִי אֵתְּךָ לְךָ וְאֶבְחַר בְּךָ לְצַד מַה שְׂאֵתְּךָ עוֹבֵד עִמִּי מִתַּתִּי אֵתְּךָ לְאִישׁ אַחֵר בְּלֹא עֲבוּדָה, וְלַעוֹלָם אֵין זֶה שְׁוִיָּה שֶׁל רַחֵל וְלֹא בְּבַחֲיִנַת מְכָר הוּא מְכַנְּסָה. וְאֹמְרוּ שְׂבָה עִמָּדִי מִתְּנָה עֲלָיו שְׂיִשָּׁב עִמּוֹ וְלֹא יִרְחֹק נָדָד וַיַּעֲבֹד מִרְחוֹק אֲלֵא עִמּוֹ יִשָּׁב כָּל יְמֵי הָעֲבוּדָה שֶׁתְּהִיָּה עֵינָיו פְּקוּחֹת עַל עֲבוּדָתוֹ. עוֹד הַעֲרִים לֹמַר אֲלָיו שְׂיִשָּׁב עִמּוֹ עַד עוֹלָם, וְכַמוֹ שֶׁהִתְנָה (ש”ר א’) יִתְרוֹ עִם מִשָּׁה וְלֹא הִצְרִיף לְהַשְׁבִּיעוֹ עַל הַדְּבָר מִפְּנֵי שֶׁהֵם דְּבָרִים הַנִּקְנָיִם בְּאַמִּירָה. וַיִּתְרוֹ שֶׁהִצְרִיף לְהַשְׁבִּיעַ לְמִשָּׁה, נִתְּכַוֵּן לְחִיבּוֹ אֲפִלּוֹ תִּתְרַצֶּה צְפוּרָה לְלִכְתּוֹ הַשְׁבִּיעוֹ עַל דַּעְתּוֹ לְשַׁבַּת אֵת הָאִישׁ. וְטַעֲנָה זֶה הִיָּה בְּדַעְתּוֹ לְטַעַן כְּנֶגֶד יַעֲקֹב כְּשִׂיִצְטָרְף, וְלִזְוָה צָוָה ה’ אֲלָיו (ל”א כ”ד) הַשְּׂמֵר לָךְ פֶּן תִּדְבַּר עִם יַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב לֹא עָשָׂה שְׂמִירָה לָזוֹה כִּי דִבְרֵי לָכֵן דְּבָרָם אֲלָיו בְּדִרְבָּךְ חָבָה עַל זֶה הַדְּרָךְ וְלָמִי אֲתָן בְּתִי טוֹב מִמֶּךָ שֶׁב גְּנִי עִמָּדִי פְרוּשׁ כִּי אֲנִישִׁים אַחִים אֲנֹחֲנוּ וְלִכְבוֹ לֹא כֵן יִהְיֶשׁב: תורה כ

(ב) וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל וְגו’ טַעַם אֹמְרוֹ בְּרַחֵל פְרוּשׁ הִיָּה מִפְּרָסָם בְּשַׁעַת עֲבוּדָה כִּי בְּעַד רַחֵל הִיָּה עוֹבֵד וְהִיא לּוֹ חִלְף עֲבוּדָתוֹ מִלְּכֹן, גַּם מִפְּרָסָם

וְלֹא הַגְּדוּלָּה, וְלֹא יוֹעִיל לָךְ שְׁנוֵי הַשֵּׁם שֶׁתִּקְרָא לָהּ רַחֵל: תורה יט

(יב) וַיֹּאמֶר לָכֵן טוֹב תִּתֵּנִי וְגו’. צְרִיף לְדַעַת לְאִיָּה עֵינָן אָמַר בֶּן לָכֵן, גַּם אִיף יִצְדַק לֹמַר טוֹב תִּתֵּנִי לָךְ מִתַּתִּי וְגו’ אִם אַחֵר לֹא יַעֲבֹד, וְאוּלַי שֶׁשֶּׁקֶר לָכֵן בְּזוֹה רָמְזוּ לוֹ כִּי יֵשׁ אַחֵר שְׂיַעֲבֹד כְּמוֹ כֵן בְּעַד רַחֵל, וְעוֹד קָשָׁה אִיף יִצְדַק לֹמַר תִּתֵּנִי לְשׁוֹן מִתְּנָה בֵּינָן שֶׁהוּא עוֹבֵד בְּעַדָּה שִׁבְעָ שָׁנִים שֶׁהוּא בְּדִי דְמִיָּה, כִּי הִלֵּא תַדַּע שֶׁהַקְּטָנָה עֲבָד עֲבָרֵי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וְהָרִי הוּא נִתָּן שְׁוִיָּה בְּעַד שׁוֹי רַחֵל:

עוֹד צְרִיף לְדַעַת אֹמְרוֹ שְׂבָה עִמָּדִי שֶׁהוּא שֹׁפֵת יִתְרָ:

אָכֵן מִחֲשַׁבְתּוֹ הִרְעָה נִפְרַת מִתּוֹךְ דְּבָרָיו כִּי נִתְּכַוֵּן לְרַמּוֹת לְתַת לוֹ לֵאמֹר כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אַחֵר בְּךָ, וְלָזוֹה הַקְּדִים לְדַבֵּר אֲלָיו בְּדְבָרִים הָאֵלֶּה, וְזֶה הוּא שְׁעוֹר דְּבָרָיו טוֹב תִּתֵּנִי אֵתְּךָ לָךְ אָמַר לְשׁוֹן מִתְּנָה לְשַׁלֵּל כִּי אֵין זֶה מְכָר לֹמַר לוֹ לְבִסוּף הֵן אוֹתְּךָ קְנִיתִי מִמֶּךָ כְּמוֹ שֶׁכֵּן אָמַר הִלֵּא בְּרַחֵל וְגו’ וְכַמוֹ שֶׁאֶבְאָר שֵׁם בְּעוֹרַת ה’, וְחֵשׁ שְׁבִינֵי יַעֲקֹב שֶׁבְּתוֹרַת מִתְּנָה מִחֻלְטַת הוּא נוֹתְנָה וְלְבִסוּף יֵבֵא עֲלָיו בְּטַעֲנַת הַבָּה שֶׁכֵּר שִׁבְעָ שָׁנִים שְׂעֵבֵד, לָזוֹה אָמַר כִּי הָעֲבוּדָה שְׂעוֹבֵד עִמּוֹ תִּתְּנָה בְּעַד מַה שְּׁבוֹחַר בּוֹ יוֹתֵר

בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, וּבַחֲיִנָּה ב’ הִיא כְּלָלוֹת הַפָּנִים וּכְלָלוֹת הַגּוּף, לָזוֹה אָמַר יִפְתַּ תֹּאֵר וּיִפְתַּ מְרָאָה שְׁהִי פְרִטְיָה כָּל אַחַד יִפְהַ בְּפָנֵי עִצְמוֹ וְגַם בְּדִרְבָּךְ הַתְּקַצְוֹתָם יִחַד:

עוֹד יִרְצָה יִפְתַּ תֹּאֵר כְּמִשְׁמַעָה, וּיִפְתַּ מְרָאָה שְׁהִיָּה לָהּ חֵן שִׁתְּאֻנָּה לָהּ כָּל רוּאָה: תורה יח

(יח) וַיֵּאָהֵב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל פְרוּשׁ לֹא לְצַד יִפְיָה אֲלֵא לְצַד מַה שֶׁהִיא רַחֵל בַּת וּגוֹ:

אוּ וַאֲמַר עַל דְּרָךְ אוֹמְרָם ז”ל (שְׁבַת כ”ה): בְּדִין וּוּוּג תְּלַמִּיד חֲכָם שְׁצוּרִיף שֶׁתְּהִיָּה לוֹ אִשָּׁה נְאֻה כְּנֶגֶד יִצְרָהֶרַע, וְהַגַּם כִּי יִשְׁתַּנָּה יַעֲקֹב לְמַעֲלִיּוֹתָא שְׁמֻשְׁלֵל מִיִּצְרָהֶרַע, עִם כָּל זֶה הַתּוֹרָה תְּלַמֵּד לְאָדָם דַּעַת:

אֶעֱבְדָךָ שִׁבְעָ שָׁנִים. צְדִיק זֶה יִכּוֹן תְּמִיד לְהַכְנִיעַ עִצְמוֹ שִׁבְעָ, וְגַם בְּהַשְׁתַּחֲוִּיתוֹ לְאִחִיו שִׁבְעָ פְעָמִים, וְהוּא סוּד (מִשְׁלֵי כ”ד) שִׁבְעָ יִפּוֹל צְדִיק וְקָם אַחֲרָי נִפְלוּ, וְאוּלַי שְׁנַתָּן שְׁוִיָּה בְּמַה שֶׁשְׂעֵבֵד עִצְמוֹ ז’ שָׁנִים שֶׁהוּא יוֹתֵר מְבָדִי שְׁנֵי עֲבָד עֲבָרֵי:

בְּרַחֵל בְּתוֹךְ הַקְּטָנָה. בְּרַחֵל וְלֹא בְּלֵאָה, בְּתוֹךְ וְלֹא רַחֵל אַחֲרַת מִן הַשּׁוֹק, הַקְּטָנָה שְׁלֵא תַחֲלִיף שְׁמוֹת בְּנוֹתֶיךָ וְתִקְרָא לְגְדוּלָּה רַחֵל, הַקְּטָנָה אֲנִי אֹמַר

(כא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לְבָן הֲבֵה אֶת-אִשְׁתִּי כִּי מִלֵּאָו יָמִי וְאָבֹאֶה אֵלֶיהָ:
 כא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְלָבָן הֲבֵה יָת אֶתְתִּי אֲרִי אֶשְׁלֵמִית יוֹמִי פִלְחָנִי וְאֵעוֹל לְנָתָה:

כ"א - מִלֵּאָו יָמִי • שְׁאַמְרָה לִי אִמִּי, וְעוֹד: "מִלֵּאָו יָמִי", שְׁהֲרִי אֲנִי בֶן פִּי"ד שְׁנָה וְאִמִּיתִי אֲעֲמִיד י"ב שְׁבָטִים? וְזֶהוּ שְׁנַאֲמַר: "וְאָבֹאֶה אֵלֶיהָ", וְהֲלֹא קֵל שְׁבַקְלִים אֵינּוּ אוֹמֵר בֶּן? אֲלֹא לְהוֹלִיד תּוֹלְדוֹת אֲמַר בָּךְ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ה עמ' 111)

להוליד תולדות אמר בן (רש"י כט, כא) לכאורה, סוף סוף אמירה זו היא הפך הצניעות. ויש לומר, שמפנין שהאבות היו "קדושים ומבדלים מעונייני עולם הזה". **כל ימיהם**

כ"א וְזֶהוּ שְׁנַאֲמַר: "וְאָבֹאֶה אֵלֶיהָ", וְהֲלֹא קֵל שְׁבַקְלִים אֵינּוּ אוֹמֵר בֶּן? אֲלֹא לְהוֹלִיד תּוֹלְדוֹת אֲמַר בָּךְ. אַחַר מִלְבַּד הוֹלְדֵת תּוֹלְדוֹת. וְעַל-דָּרָךְ "וְלֹא יִתְבַּשְׁשׁוּ" שֶׁלְפָנֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת (ראה מורה נבוכים ח"ב פ"א).

(כב) וַיֹּאסֶף לָבָן אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה:
 כ"ב וַיִּכְנַשׁ לָבָן יָת כָּל אֲנָשֵׁי אֶתְרָא וַעֲבַד מִשְׁתָּא:

(כג) וַיְהִי בַעֲרֵב וַיִּקַּח אֶת-לֵאָה בָתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלֶיהָ:
 כ"ג וַיְהִי בְרַמְשָׁא וַדְּבַר יָת לֵאָה בְרַתָּה וְאָעִיל יָתָה לְנָתָה וְעַל לְנָתָה:

(כד) וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת-זֶלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בָתּוֹ שִׁפְחָה:
 כ"ד וַיִּהְיֶה לָבָן לָהּ יָת זֶלְפָּה אֲמַתָּה לְלֵאָה בְרַתָּה לְאֲמָהוּ:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לשׁלל לָאָה לְבַל יִשְׁכַּח הַדְּבַר וְתִהְיֶה כְּפִירָה בֵּינוּ וּבֵינוּ: תורה כא

(כא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וְגו' הֲבֵה וְגו'. טעם אומר וְאָבֹאֶה אֵלֶיהָ, והוא לשון בלתי נכון לצדיקו של עולם. יתבאר על דרך מה שכתב רמב"ם פ"ה מהלכות אשות הרי את מקדשת לי במלאכה זו שאעשה עמך ועשה אינה מקדשת וכו' שכל השכר מלוח והמקדש במלוח אינה מקדשת ע"כ, לזה אמר הבה וְגו' והטעם לפי שלא קניתי אותה במה שעבדתי וצריך אני לקנותה בכיאה שהאשה נקנית בכיאה, והוא אומר וְאָבֹאֶה אֵלֶיהָ כִּי בַעֲבֹדָה לֹא קָנָה שֶׁהִיא מְלוּחַ וְהַמְקַדֵּשׁ בְּמְלוּחַ אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת:

או יאמר על זה הדרך הלא תמצא שאמרה רחל הלא נכריות נחשבונו לו כי מכרנו, וכתב רמב"ם (הלכות מכירה פ"ז) בדין לוקח עבדים וקרקעות במלוח אף על פי שאין הדמים במציאות קנה ע"כ, והוא אומר הבה את אשתי פרוש כבר היא אשתי כי אני סובר ברמב"ם ומציאות שלפנינו דין מִכָּר יֵשׁ בוּ וַיִּכָּר וְכִיתִי בֵּהּ הַגֵּם שֶׁאֵין הַדָּמִים בַּעֲוֹן וְמָה שֶׁאֵין אוֹמֵר לָךְ לְשׁלֵל לָאָה לְבַל יִשְׁכַּח הַדְּבַר וְתִהְיֶה כְּפִירָה בֵּינוּ וּבֵינוּ: תורה כא

(כא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וְגו' הֲבֵה וְגו'. טעם אומר וְאָבֹאֶה אֵלֶיהָ, והוא לשון מדעתו לבל יחשב שעדין לא קנאה: תורה כב

(כג) וַיְהִי בַעֲרֵב וְגו'. צער גדול גרם בהטעאת הצדיק וְגַם פִּזוּר תִּקְוָה הַקִּדְשָׁה, וְצָא וְלָמַד (זהר וישלח קע"ו) כִּי זֶה סֵפֶה שֶׁנֶּעֱקְרָה קְדֻשַׁת הַבְּכוֹר אֲשֶׁר בוּ יִתְקַבְּצוּ מַלְכוּת וְכֹהֲנִית וְשָׁקֵל כְּפוּל בִּירְשָׁה, וְלִצַּד הַמַּעֲשֶׂה שֶׁחֹשֵׁב יַעֲקֹב בְּרַחֵל וְעִשָׂה פְּעֻלָּתוֹ בְּלֵאָה נִתְפָּרְזוּ בַּחֲיוֹנֵת הַקִּדְשָׁה וְתִחַלֵּשׁ גְּבוּרַת הַקִּדְשׁ:

ויקח את לאה. אולי שלא רצתה לרמות יעקב ולקחה בעל בריתה או ברצון דברים וולת זה לא היתה צריך לומר אלא וַיָּבֵא וְיָבֵא אֵלָיו:

ויבא אתה. הערים להביאה בידו ולא מסרה לא לשלוחי האב ולא לשלוחי הבעל כדי שלא יהיה לו זמן להכיר בה קדם והביאה בידו ואין מהמוסר לחתן להודמן לפניו, ושם עמד לָבָן עַד סְמוּךְ לְבֵיתָהּ אֵלֶיהָ לְהַמְעִיט לוֹ זְמַן הַהַכְרָה:

ויבא אליה. טעם שלא הרגיש בה הוא

לחששת צדיק וישר ונאמן רוח לבל יכשל במכשול האנושי אשר יתאוו תאווה קדם קרב אליה ויטיפו ממנו צחצוצי טמאה קדם התחלת מצוה. ומי לנו גדול מיעקב אבינו עדות לו בתורה (לקמן מ"ט ג') ראשית אונִי, וענן מה שכתבנו שם, אשר על בן הרחיק הראות בה ותכף ומיד בא אליה לשמר חמוּ בל יחלל בריתו ברית קדש, וגם אחר גמר ביאה לא הכיר בה כי כבה הנרות כמשפט לאוהבי שמו (או"ח סימן ר"מ) עד אור הבקר: תורה כד

(כד) לְלֵאָה בָתּוֹ שִׁפְחָה. קשה למה הוצרך לומר לְלֵאָה בָתּוֹ וְלֹא הַסְפִּיק בְּמָה שֶׁאֲמַר בְּסִמוּךְ וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ וּמוּכָן הַדְּבַר כִּי עַל לָאָה הוּא אוֹמֵר, מָה תֹאמַר שֶׁאֵין מוּכָן אִם בֶּן לְמָה קָתַב תִּבַּת לָהּ מִקֵּדָם. עוֹד לָמָּה אֲמַר שִׁפְחָה וְלֹא אֲמַר לְשִׁפְחָה:

אכן יתבאר על דרך אומנם ו"ל זלפה ובלהה נפלו בירושה לרחל ולאה מכתבת אמם, והוא שאמר הכתוב לְלֵאָה בָתּוֹ שִׁפְחָה פְּרוּשׁ מוֹדִיעַ הַכְּתוּב כִּי שְׁלָה הִיא שִׁפְחָה וַיִּרְשָׁה אוֹתָהּ מֵאִמָּהּ. וְלָזֶה דַּקְדַּק הַכְּתוּב לֹאמַר בָּתּוֹ, לְרַמֵּז כִּי לִצַּד שֶׁהִיְתָה בָתּוֹ הִיא שֶׁקָּנָתָה

כה וְהָיָה בְּצִפְרָא וְהָא הִיא לֵאָה וְאָמַר לְלֶבֶן
מָה דָא עֲבַדְתָּ לִי הֲלֵא בְּרַחֵל פְּלַחִית עִמָּךְ
וּלְמָא שְׂקַרְתָּ בִּי:

(כה) וְיִהְיֶה בְּבִקְרָה וְהִנֵּה הִוא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל-לֶבֶן
מִה־זֹאת עָשִׂיתָ לִי הֲלֵא בְּרַחֵל עֲבַדְתִּי עִמָּךְ וְלִמָּה
רְמִיתָנִי:

כז וְיִהְיֶה בְּבִקְרָה וְהִנֵּה הִיא לֵאָה • אָבֵל בְּלִילָה לֵא
הִיתָה לֵאָה, לְפִי שְׂמֹסֵר יַעֲקֹב סִימָנִים לְרַחֵל, וּכְשֶׁרָאָתָה
אָחֹותִי? ! עֲמָדָה וּמְסָרָה לָהּ אוֹתָן סִימָנִים (מגילה יז).

כח וַיֹּאמֶר לְלֶבֶן לֹא אֶתְעַבֵּד פְּדִין בְּאֶתְרָנָא
לְמִתָּן זְעִירָתָא קָדָם רַבְתָּא:
(כח) וַיֹּאמֶר לְלֶבֶן לֹא יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוֵמְנוּ לְתַת הַצְעִירָה
לְפָנֵי הַבְּכִירָה:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס. אברמוביץ

תכף ומיד יקח רחל, ואם לא יהיה יושב ומצפה עד שתקדים הבכירה כמשפטי הארץ, כי אין בתנאי דבר מגיד שהתנו לבטל המנהג, ומעתה כששאלת הבה את אשתי חשבתני שעל לאה אתה אומר כי המנהג מנהג ידוע הוא שאין לתת הצעירה קדם ומן הסתם על לאה אמרת ואין בזה רמאות וליך היתה משל לדעת כי היא לאה מבלי צורך הודעה, ובה בטל טענת רמיתני, וליצד שתחשב כי יש הפרש ביניהם, לא כן הוא כי שקולים הם אצלי ולא אשאל בעד רחל כי אם ו' שנים, ואם ליצד חשקה ברחל ותקפיד על העכבה הנה היא נתונה לה תכף ומיד אחר עבר ו' ימי משתה של לאה, והוא אומר מלא שבע זאת פרוש ו' ימי משתה ותכף אתן לה רחל במקדם בעד עבודה שתעבד עוד שבע שנים, וזה היתה מבוקשו של יעקב שקבל עליו לא להחזיר לאה ח"ו. ויש לנו לדעת איך לא חש יעקב מקדם לטענה זו שאין דרך לתת הצעירה וגו'. יש לומר שחשב שעל לבן גלות לו הדרך וזולת זה אין דבר זה מההקפדה המעכבת כשיצאה האב לתת הצעירה וכששאל הבה את אשתי מן הסתם על רחל הוא אומר והיה לו ללבן לומר אליו כי לא יכול לתת לו רחל קדם שתנשא לאה והיה הדרך תלוי ביד יעקב או להמתין עד שתנשא לאה או לקחת לאה ואין זה אלא מן השם לבן הארמי וכל טענותיו שכתבתני יש עליהם סתירה ושמו יגיד עליו: תורה כו

שנוגע אל הרוחניות ביותר:
עוד כן באומרם ולמה רמיתני כי יש בזה גנאי ליושבת בחיקו שתהיה נשואה בדרך רמאות וזה ירחיק חבובי הזוג, וליצד כי החליט בדעתו שבדאי תהיה לו תמיד לאשה הקפיד על זה:
עוד נתחכם בדרך הקפיד על זה: ליצד שראה כי מה שהיה היתה ואין תרופה לאשר נעשה כי אין מן המוסר לטען חזרה והספיק בדעתו לקחת גם את רחל לזה לא היה מפליג בהפרש שבין לאה לרחל שחש כי יגדיל לבן בעבודת רחל יותר ויאמר אליו נעשה תנאי מחדש וירצה לקחת יותר מז' שנים, לזה אמר ולמה רמיתני פרוש למה עשה הדרך בדרך רמאות כי היה יכול להתרצות בלאה בלא אמצעות הרמאות כי בלן שוים לטובה: תורה כו
(כו) ויאמר לבן לא יעשה כן וגו'.
צריך לדעת מה מענה בלשונו לא יעשה וגו' והלא תנאי היה הדרך אעבדך ברחל ומה ענין המנהג לכאן בדרך שהיה תנאי גמור:
אכן נתכונן לומר כי אנשי המקום מחדו בידו מעשות בדרך הנה, והוא אומר לא יעשה כן במקומנו כי היא טענת רבים:
עוד נראה כי טענתו היא כי לא היה בפרוש בשעת התנאי שהגם שלא תנשא לאה יתן לו רחל ובה אין סתירה למנהג מהתנאי כי לעולם תקדים לאה לנשא ובמלאת ו' שנים שיעבד יעקב אם קדמה לאה ונשאת,

שפחה זו מכתבת אמה לא שהיא קנתה אותה מאמצעות דבר אחר. ולדרך זה ידע גם כן אומרם ויתן לבן שלא היה צריך להופיר שמו ומובן מאומרם ללאה בתו כי בלבן דבר הכתוב, אלא לומר שמתנה זו אינה מתנה כפי האמת כי שלא היתה מקדם אלא לבן הוא שמחשיבה בגדר מתנה, וזה רמזו בתבת בתו: תורה כה
(כה) ויהי בבקר. טעם אומרם לשון צער, יגיד על אשר נצטער אותו צדיק על מניעת רחל ממנו:
והנה הוא לאה. טעם שכתוב הוא בנא"ו לרמז דבריהם ו"ל (ב"ר פ"ע) שהיו אנשי המקום מרננים בלילה ואומרים היא לאה ובבקר הכיר הדבור ההוא שהעירוהו אנשי המקום כי לאה היתה, גם ידע תבת והנה על כן:
מה זאת עשית וגו'. צריך לדעת פגנתו בקבלנות מה זאת, ואם על הרמאות, הרי הוא אומר ולמה רמיתני זה יגיד כי לבד הרמאות קדם לו עוד דבר מגנה:
אכן יעקב יקבל על ב' דברים הא' על המעשה שנתן לו לאה במקום רחל. והב' שעשה הדרך בדרך רמאות, ומגלה דעתו בזה שלא היה מקפיד כל כך אם לא היה עושה רמאות זה והיה עובר עליו הדרך באלמות ורשע ממה שעשה לו הרמאי, וטעם הקפדתו ליצד מה שיצא לו מזה בטעותו שנתכונן אל רחל והיתה לאה ויצא מזה דברים בלתי הגונים וכמו שפרשתי בפסוק ויהי בערב (כ"ג) והצדיקים יקפידו למה

(כו) מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות:

כז אשלים שבועתא דדא ונתן לך אף ית דא בפלחנא די תפלח עמי עוד שבוע שנין אחרנין:

(ט) "שבועה שבועות תספר", לפיכך אין משמע שבוע אלא שבועה, שטיינ"א בלע"ז. ונתנה לך • לשון רבים, כמו: "ונשקפה". "נרדה ונבלה". אף זה לשון ונתן, ונתנה וגו'. גם את זאת • מיד לאחר שבועת מי המשתה, ותעבד לאחר נשואיה.

כח • מלא שבוע זאת • דבוק הוא, שהרי נקוד בחטף (פרוש: בשוא), שבוע של זאת, והן שבועת ימי המשתה, בגמרא ירושלמית ב'מועד קטן'. ואי אפשר לומר שבוע ממש, שאם כן היה צריך לינקד השי"ן בפתח"ח (רוצה לומר קמץ). ועוד ששבוע לשון זכר, כדכתיב: (דברים

(כח) ויעש יעקב כן וימלא שבוע זאת ויתן לו את רחל בתו לו לאשה:

כח ועבד יעקב כן ואשלים שבועתא דדא ויהב לה ית רחל ברתה לה לאנתו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעיין בלקוטרשיחות כרך ה, עמוד 141 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

איך נשא יעקב שתי אחיות?

חייבים שקבלו על עצמם בני נח מצד-עצמם, כיון שנתחייבו בהם מדינא, היו חמורים יותר ממצות התורה שקבלו על עצמם רק פניה ויחידים. והנה מצינו שגם לפני מתן-תורה קבלו על עצמם בני נח להזהר שלא לרמות איש את רעהו, וכמו שמצינו שיעקב טען ללבן "ולמה רמיתני" (פרשתנו כט, כח), ונמצא שבאסור רמיה נתחייבו כבר האבות מדינא. ועל-פי-זה יש לומר שמפנין שיעקב הבטיח לרחל שישאנה, ועד שמסר לה הסימנים וכו' (ראה רש"י פרשתנו כט, כח), הנה אם לא היה נושא את רחל לאשה, היה עובר על אסור רמיה שקבלו על עצמם בני נח, ומפנין שלפני מתן-תורה היה אסור זה חמור יותר מאסורי התורה, נדחה הלאו ד'ואשה אל אחותה לא תקח" מפני אסור רמיה. (ועי' בלקוטרשיחות חלק ה, שיחה א' לפרשת ויגש, עמוד 228 ואילך, באור על זה שנישא יעקב את בלהה וזלפה, אף שגם הן היו אחיות).

וימתן לו את רחל בתו לו לאשה: (כט, כח)
 ידועה הקשיא, הרי קימו האבות כל התורה כלה עד שלא נתנה (בראשית רבה פרשה צה, ג ועוד), ואם-כן איך היה מתן ליעקב לישא ב' אחיות, דלכאורה עבר בזה על הלאו ד'ואשה אל אחותה לא תקח" (אחרי יח, יח). ובספרים תרצו בכמה אופנים.
 ויש לומר בזה בדרך הפשט, דהנה זה פשוט שלפני מתן-תורה היו האבות צריכים לקיים את שבוע המצות שנתחייבו בהן בני נח, אף אם על-ידי-זה יעברו על אחת ממצות התורה. דהרי בשבוע המצות היו מחייבים כבר מדינא, ומצות התורה קבלו על עצמם רק כהדור וחומרא, ומעקר הדין היו פטורים מהן.
 ויתירה מזו: גם הדינים והסיגים שקבלו על עצמם בני נח מצד-עצמם, היו מחייבים בהם מדינא, וכמו שמצינו שנגענש יעקב על שלא קיים מצות כבוד אב ואם, אף שאינה מושבע המצות (ראה רש"י סוף פרשת תולדות, וישב לו, לד). ואם-כן גם

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטרשיחות כרך ה, עמוד 145 – מתוך 'לקראת שבת')

איך נשא יעקב שתי אחיות (ב)?

קשה, ועד שאין צריך להזכירה. ויש לבאר בזה דהנה בטעם האסור של "ואשה אל אחותה לא תקח" אומר הפתוב "לצורו", שעל-ידי-זה הן נעשות שונאות זו לזו. והיות שבנדון-דין מסרה רחל את הסימנים ללאה, לכן על-פי פשוטו של מקרא לא היה שגף כאן האסור.

וימתן לו את רחל בתו לו לאשה: (כט, כח)
 ידועה הקשיא, הרי קימו האבות כל התורה כלה עד שלא נתנה (בראשית רבה פרשה צה, ג ועוד), ואם-כן איך היה מתן ליעקב לישא ב' אחיות, דלכאורה עבר בזה על הלאו ד'ואשה אל אחותה לא תקח" (אחרי יח, יח).
 והנה מזה פרש"י שמפרש "פשוטו של מקרא" לא מביא שאלה זו, מובן שעל-פי פשוטו של מקרא, שאלה זו לא

(כט) וַיִּתֵּן לְבֶן רַחֵל בְּתוֹ אֶת־בְּלֵהָ שִׁפְחָתוֹ לָהּ
כט ויהיב לְבֶן רַחֵל בְּתוֹ ית בְּלֵהָ אִמָּתָה
לָהּ לְאִמָּהּוּ:
לְשִׁפְחָהּ:

(ל) וַיָּבֵא גַם אֶל־רַחֵל וַיֵּאָהֵב גַּם־אֶת־רַחֵל מִלֵּאָה
לועל אף לֹת רחל ורחים אף ית רחל
מִלֵּאָה וּפְלַח עִמָּה עוֹד שְׁבַע שָׁנִין אַחֲרָיִן:
וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרוֹת:

כט"ו עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרוֹת • (ב"ר) "אַחֲרוֹת", הַקִּישׁן לְרֵאשׁוֹנוֹת. מָה רֵאשׁוֹנוֹת בְּאִמּוֹנָה, אֵף הָאֲחֵרוֹנוֹת
בְּאִמּוֹנָה, וְאֵף־עַל־פִּי שִׁבְרָמָאוֹת בָּא עָלָיו.

(לא) וַיֵּרָא יְהוָה כִּי־שְׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ
לא ויחזא יי ארי שניאמא לאה ויהיב לה
עֲדוּי וְרַחֵל עֲקָרָא:
וְרַחֵל עֲקָרָה:

(לב) וַתֵּהָרֵא לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי
לבעדיאת לאה וילידת בר וקנת שמה
אִמּוֹהָ כִּי־רָאָה יְהוָה בְּעֵינָי כִּי עָתָה יֵאָהֵבֵנִי אִישִׁי:
ראובן ארי אמרת ארי גלי קדם יי עלבוני
אָרִי כַעַן יִרְחַמְנֵנִי בְּעָלֵי:

כט"ז וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן • רבותינו פָּרְשׁוּ: (ברכות ז)
אִמָּרָה: 'רְאוּ מַה בֵּין בְּנֵי לְבָן חָמִי שִׁמְכַר אֶת הַבְּכוֹרָה
לַיַּעֲקֹב, וְזֶה לֹא מְכָרָה לְיוֹסֵף וְלֹא עָרַעַר עָלָיו, וְלֹא
עוֹד שָׁלָא עָרַעַר עָלָיו אֶלָּא שִׁבְקַשׁ לְהוֹצִיאֹו מִן הַבּוֹרִי.'

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות פרשת ויצא)

מְצִינֵנו הַפָּרֶשׁ בֵּין קְרִיאַת שְׁמוֹת הַשְּׂבָטִים לְקְרִיאַת שְׁמוֹת
הַ'אָבוֹת', אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: (א) הַשְּׁמוֹת שֶׁל הַשְּׂבָטִים
נִיתְּנוּ עַל־יְדֵי הָאִמָּהוֹת, מֵהַשְּׂאִי־כֵן הַשְּׁמוֹת שֶׁל הַ'אָבוֹת';
(ב) בְּכָל אֶחָד מֵהַשְּׂבָטִים נִיתֵן טַעַם לְשֵׁם שֶׁנִּקְרָא בוֹ,

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(כט) לָהּ לְשִׁפְחָהּ. דְּקָדַק לומר תבת
לָהּ, לומר שְׁלָהּ הִיא הַשִּׁפְחָה,
וְכִמוּ שִׁפְרָשְׁתִּי בַּפְּסוּק (כ"ד) וַיִּתֵּן לְבֶן
אֶת זֶלְפָּה:
או ירצה שהתנה עמה שאין זכות
לבעלה בה, על דרך מה שכתב
רמב"ם פכ"ב מזהלכות אשות הנזות
מתנה לאשה על מנת שאין לבעלה
זכות בה אין הבעל אוכל פרות כי כל
מה שיש לדרש בלכן לגנאי
דרשינן: תורה ל

(ל) וַיָּבֵא גַם אֶל רַחֵל. טַעַם אוֹמְרוֹ גַּם
ב' פְּעָמִים, וְאוּלַּי שִׁיכֵן לְרַבּוֹת שִׁבָּא
בְּתוֹסַפֶּת קְבִיעוֹת אֶצְלָהּ, וְהוּא אוֹמְרָם
ז"ל (ב"ר פ' צ"ח) שְׁהִיתָה מִשְׁתוֹ
בְּקְבִיעוֹת אֶצְל רַחֵל. וְלָזֶה אָמַר וַיָּבֵא
גַּם אֶל רַחֵל וְאוֹמְרוֹ וַיֵּאָהֵב גַּם אֶת רַחֵל
פְּרוּשׁ מִלְּבַד תּוֹסַפֶּת הָאִמּוֹר עוֹד הוֹסִיף
לָהּ שְׂאֵהָבָה יוֹתֵר מִלֵּאָה. וְתַמְצָא כִּי
כִּפִּי הִטְבַּע הַהִתְמַדָּה תִּמְעִיט הָאֵהָבָה,
וְכִמוּ שֶׁאָמַר הַכֹּתוּב (משלי כ"ה) פֶּן
יִשְׁבַּעַךְ וּשְׁנָאָךְ, וְהַהֲרַקָּה תוֹלִיד

הַתְּאֵנָה, וְהוּא טוֹד (שם) מִיַּם גְּנוּבִים
יִמְתְּקוּ, וְלָזֶה רָמַז הַכֹּתוּב בְּאוֹמְרוֹ וַיָּבֵא
גַּם אֶל רַחֵל בְּתוֹסַפֶּת קְבִיעוֹת וְאֵף עַל
פִּי כֵן גַּם אָהֵב אוֹתָהּ וְלֹא נִתְמַעֵטָה
הָאֵהָבָה מִצַּד זֶה הַגַּם שְׁהִיָּה מִתְמִיד
אֶצְלָהּ וְלֹא אֶצְל לָאָה. וְשַׁעוֹר תַּבַּת
מִלֵּאָה הוּא מִלֵּאָהֵב לָאָה: תורה לא
(לא) וַיֵּרָא ה' כִּי שְׁנוּאָה לָאָה. יְבִנּוּ
לומר כי ה' לבדו הוא שִׁיַּדַּע
וְהַכִּיר כִּי הִיא שְׁנוּאָה לֹא כֵן הִיא שְׁלֹא
הֲרִגִישָׁה בְּשְׁנֵאָתָהּ אֶלָּא שְׁהִיתָה
חוֹשֶׁבֶת שְׂאִינָה אֶהוּבָה לְבַד בְּאֶשֶׁר
אֲבָאָר מִדְּבָרֶיהָ בְּטִמּוּךְ. וְרבותינו ז"ל
(ב"ר פ' ע"א) אָמְרוּ שְׁנוּאָה שְׁהִיּו
אוֹמְרִים זוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁל שׁוֹנָא שְׁהוּא עֵשׂו
דְּכַתִּיב (מְלָאכִי א') וְאֵת עֵשׂו שְׁנֵאֲתִי,
וְתִקְרָא עַל שְׁמוֹ. וְכִפִּי זֶה אִם לֹא הִיּו
לָהּ בְּנִים הִיּו מְצַדִּיקִים הַדְּבָרִים כִּי לֹא
בַת זוגוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, לָזֶה וַיִּפְתַּח רַחֲמָהּ.
וְאוֹמְרוֹ וְרַחֵל עֲקָרָה פְּרוּשׁ כְּלֵי הָאִי
וְאוּלַּי יִסּוֹר שְׁנֵאָתָהּ שׁוֹו אִינְיָה יוֹלְדַת
וְזוֹ יוֹלְדַת: תורה לב

ועל-פי־זה אִפְשָׁר לְבַאֵר הַהִפְרָשׁ שֶׁבֵּין שְׁמוֹת הָאֲבוֹת לְשִׁמּוֹת הַשְּׁבֻטִים. שְׁמוֹת הָאֲבוֹת - הַמְשֻׁכָּה כְּלִלִית שֶׁבְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְשִׁמּוֹת הַשְּׁבֻטִים הֵינּוּ שֶׁהַמְשֻׁכָּה בָּאָה בְּבַחֲנִית צִיּוֹר פְּרֻטִי בְּהִתְאָם לְמַהוּתוֹ הַפְּרֻטִית שֶׁל כָּל אֶחָד, וּמִכֵּיּוֹן שֶׁשְׁמֹת אֵלוֹ עֵינָם הַתְּחַלְקוֹת הַהִמְשָׁכָה לְפִי בַחֲנִיּוֹת וְצִיּוּרִים פְּרֻטִיים, לְכֵן נֶאֱמַר בְּכָל אֶחָד מֵהֶם טַעַם גְּלוּי וּפְרֻטִי הַמִּתְאִים לְדַרְגָּתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ הוּא.

וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם שֶׁשְׁמֹת הַשְּׁבֻטִים נִקְרְאוּ עַל-יְדֵי הָאֲמָהוּת: יְדוּעַ הַהִפְרָשׁ בֵּין אָב לְאֵם בְּשִׁיכוֹת לְהוֹלֵדַת הֶבֶן - שֶׁעֲצָם מִצִּיאוֹת הֶבֶן הוּא מְטִיפַת הָאֵב, וְהַתְּחַלְקוֹת וְהַתְּחַלְקוֹת בְּצִיּוֹר שֶׁל פְּרֻטִי אֲבָרִים בָּאָה עַל-יְדֵי שְׁהִיְתוֹ תִּשְׁעָה חֲדָשִׁים בְּבֶטֶן הָאֵם (וְעַל-דֶּרֶךְ־זֶה הוּא הַהִפְרָשׁ בֵּינֵיהֶם גַּם לְאַחַר שְׁנוּלֵד; הַתְּקֻשּׁוֹתוֹ הַפְּנִימִית שֶׁל הָאָב לְהֶבֶן הִיא **עֲצָמִית** יוֹתֵר, אוֹלָם **בְּגִילּוּי** מוֹרָגֵשׁ יוֹתֵר הַקִּישׁוֹר וְהַקִּירוּב שֶׁל הָאֵם (לְהֶבֶן). וְלָכֵן נִקְרְאִים חֲכָמָה וּבִינָה: אָב וְאֵם (שֶׁל הַמִּדּוֹת), כִּי חֲכָמָה הִיא נְקוּדַת הַשְּׂכָל (בַּחֲנִיּוֹת ה'אָב' שֶׁל הַמִּדּוֹת), וּבִינָה הִיא הַהִשְׁגָּה שֶׁבָּאָה בְּפְרֻטִים (ה'אֵם' שֶׁל הַמִּדּוֹת), וְעַל-דֶּרֶךְ־זֶה מוּבָן גַּם כָּאֵן בְּנוֹגַע לְהַשְּׁבָטִים, שֶׁהַתְּחַלְקוֹת הַשְּׁבֻטִים לְפְרֻטִים שׁוֹנִים בְּפִשְׁטוֹת הַיְתָה עַל-יְדֵי הָאֲמָהוּת רַחַל וְלֵאָה כו' - וְלָכֵן עַל-יְדֵן הַיְתָה גַם קִרְיַת הַשְּׁמוֹת שֶׁל הַשְּׁבֻטִים, הֵינּוּ הַתְּחַלְקוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבַחֲנִיּוֹת וּמִדְרִיגוֹת פְּרֻטִיּוֹת.

אֲמָנָם עֲדוּן צְרִיף לְהִבִּין: הֲלֹא טַעְמֵי הַשְּׁמוֹת הַמְּבוֹאָרִים בְּפְרָשְׁתָּנוּ, אֵינָם מוֹרִים עַל שִׁיכוֹתָם שֶׁל הַשְּׁמוֹת לְבַחֲנִיּוֹתָם וְעִבּוּדָתָם שֶׁל הַשְּׁבֻטִים עֲצָמָם הַנִּקְרְאִים בְּשִׁמּוֹת אֵלוֹ, כִּי-אֵם הַשִּׁיכוֹת שֶׁלָּהֶם לְהִאֲמָהוּת שֶׁקְרָאוּ שֶׁם זֶה: "כִּי רָאָה ה' **בְּעֵינָיו** כִּי עֲתָה יֵאָהֲבֵנִי וְגו'...", "כִּי שָׁמַע ה' כִּי שָׁנוּאָה **אֲנֹכִי**" וְכִי־צִא בְּזֶה?

וְלָכֵן מִפְרָשׁ רַש"י בְּשֶׁם הַרְאִשׁוֹן - רְאוּבֵן (וּמִמֶּנּוּ נִלְמַד עַל כָּל הַשְּׁבֻטִים): "פִּירְשׁוּ רְבוּתֵינוּ - אֲמָרָה, רְאוּ מַה בֵּין **בְּנֵי** לָבֵן חֲמִי כו'", הֵינּוּ שֶׁהַשִּׁיכוֹת הִיא (לֹא רַק לְהָאֵם, כִּי-אֵם וּבְעִיקָר) לְהֶבֶן הַנִּקְרָא בְּשֶׁם זֶה מִצַּד בַּחֲנִיּוֹתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ.

מַה-שְּׂאִי־כֵן בְּשִׁמּוֹת הָאֲבוֹת, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בְּהֶם טַעַם **מְפֹרָשׁ** בְּתוֹרָה, עַל כֵּן קָרָא גו'. וַיִּבְּנוּ זֶה בְּהַקְדָּמָה לְבַאֵר בְּעֵינֵי הַשֶּׁם: יְדוּעַ שֶׁהַשֶּׁם אֲשֶׁר יִקְרָאוּ לוֹ אֵינוֹ "הַסְּכָמָה בְּעִלְמָא", אֲלָא ש"ש יֵשׁ שִׁיכוֹת מִפְּשֵׁי לְשֶׁם אֵל עֲצָם הַדְּבָר"; אֲלָא שְׂאִין הַשֶּׁם מִתְיַחַס לְנִשְׁמָה כְּשֶׁהִיא לְעֲצָמָה, שֶׁהִרִי "הַנִּשְׁמָה עֲצָמָה קוֹדֵם בּוֹאָה בְּגוֹף אֵינָה נִקְרָאת בְּשֶׁם כָּלֵל", כִּי-אֵם כְּשֶׁבָּאָה לְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוֹף "הַשֶּׁם מְקַשֵּׁר הַנִּשְׁמָה בְּגוֹף, וְהַחֲיוּת הַנִּמְשָׁכֶת מִהַנִּשְׁמָה וּמְחִיָּה אֶת הַגּוֹף הִיא נִשְׁרָשֶׁת בְּשֶׁם".

אֲמָנָם בְּעֵינֵי הַשֶּׁם גּוֹפֵא, שֶׁעַל-יְדוֹ הַמְשֻׁכֶת הַחֲיוּת בְּגוֹף, יֵשׁ ב' בַּחֲנִיּוֹת: א) כְּמוֹ שֶׁהוּא פּוֹעֵל כְּלָלוֹת הַהִתְקַשְׁרוֹת שֶׁל הַנִּשְׁמָה בְּגוֹף (וְעַל-דֶּרֶךְ שֶׁם הַמִּין - אָדָם), ב) כְּמוֹ שֶׁהוּא בָּא בְּגִילּוּי בַּבַּחֲנִיּוֹת צִיּוֹר פְּרֻטִי בְּכָל גּוֹף וְגוֹף לְפִי עֶרְכּוֹ (הַשֶּׁם הַפְּרֻטִי שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד).

וְהִנֵּה מְבוֹאָר ב'תוֹרָה אור' דְּבַחֲנִיּוֹת ה'אֲבוֹת' יִשְׁנָה "בְּכָל זְמַן בְּכָל אָדָם. כִּי הִנֵּה אֵין קוֹרִין אֲבוֹת אֲלָא לְשִׁלְשָׁה. וְהַעֲנִין שְׁבַחֲנִיּוֹת ה'אֲבוֹת' הִיא יְרוּשָׁה לְבִנְיָהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וְדוֹר. . . אֲבָל שְׂאֵר בַּחֲנִיּוֹת וּמַעֲלוֹת הַצְּדִיקִים כְּגוֹן הַשְּׁבֻטִים רְאוּבֵן שְׁמַעוֹן לוי. . . יֵשׁ לָךְ אָדָם שְׂאִין בּוֹ כָּלֵל בַּחֲנִיּוֹת וּמִדְרִיגוֹת אֵלוֹ, מַה-שְּׂאִי־כֵן בַּחֲנִיּוֹת ה'אֲבוֹת' צְרִיף לְהִיּוֹת בְּכָל אָדָם שֶׁהֵם שְׂרָשׁ וּמְקוֹר כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל".

וְהַמּוּבָן מִזֶּה, דְּהַהִפְרָשׁ שֶׁבֵּין בַּחֲנִיּוֹת הָאֲבוֹת לְבַחֲנִיּוֹת הַשְּׁבֻטִים הוּא [לֹא רַק בְּזֶה אֲשֶׁר בַּחֲנִיּוֹת הָאֲבוֹת, שֶׁל כָּל ג' הָאֲבוֹת, יִשְׁנָה בְּכָל אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מַה-שְּׂאִי־כֵן בַּחֲנִיּוֹת הַשְּׁבֻטִים שְׂאִינָה מוּכְרַחַת לְהִיּוֹת בְּכָל אֶחָד כִּי-אֵם בַּבַּחֲנִיּוֹת שְׁבֻט שְׁלוֹ, אֲלָא הַכּוֹנֵה בְּזֶה הִיא] שֶׁהָאֲבוֹת, מִכֵּיּוֹן שֶׁהֵם שְׂרָשׁ וּמְקוֹר כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הִרִי בַּחֲנִיּוֹת הָאֲבוֹת יִשְׁנָה בְּכָל אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִצַּד עֵינָיו הַעֲצָמִי לְהִיּוֹתוֹ חֵלֶק מִכְּלָלוֹת עִם יִשְׂרָאֵל, וְזוֹהִי בַּחֲנִיּוֹת כְּלִלִית שֶׁבָּה מִשְׁתַּוִּיִּים כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; אֲבָל בַּחֲנִיּוֹת הַשְּׁבֻטִים שֶׁבִּישְׂרָאֵל (הֵינּוּ גַם בַּחֲנִיּוֹת הַשְּׁבֻט הַפְּרֻטִי שְׁלוֹ) הִיא בַּחֲנִיּוֹת הַבָּאָה בְּהַתְּחַלְקוֹת בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהִיא בַּחֲנִיּוֹתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ הַפְּרֻטִית שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

יְתַלּוּ בְּעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן בְּתַמִּידוֹת, וְאֲמָרָה הַטַּעַם כִּי יִלְחָתִי לוֹ שִׁלְשָׁה בְּנִים וּבְג' הַיְהִי חֲזָקָה כִּי בַת וּזְגוּ אֲנִי, עוֹד שֶׁצִּפְתָּה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁאֲרַבַּע נְשִׁים יְהִיּוּ לְעֵלֶקָב וּכְפִי זֶה עוֹלִים לָהּ כְּפִי הַחֻשְׁבוֹן ג', וּכְשֶׁתֵּן לָהּ בן ד' אֲמָרָה (ל"ה) הַפַּעַם אוֹרְדָה אֶת ה' כִּי עַד עֲתָה הָיָה עוֹשָׂה לָהּ מִשְׁפָּט הַצְּרִיף אֲבָל הַפַּעַם הַזֹּאת אֵין זֶה אֲלָא הַפְּלִגַת טוֹבָתוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְרַכָּה עַל רַב טוֹבָה: תוֹרָה לג

טַעֲמוֹת הָיוּ נִשְׂאִיָּה כִּי אֵם אֲשֶׁתוֹ זֹאת, וְהוּא אוֹמְרָה הַפַּעַם יִצְדִיק לְהַתְּלִלוֹת לָהּ בְּתוֹרַת אֲשׁוֹת כִּי אֵם לְצַד הַסֵּרַת הַשְּׁנֵאָה וְנִתְיַנֵּת הָאֵהָבָה מִשׁוּם כְּלִימָתִי עֲשָׂה ה' הָיָה מְסַפִּיק בְּב' בְּנִים וּמַעֲתָה בְּג' הַיְהִי חֲזָקָה כִּי אֲנִי בַת וּזְגוּ וְנִשְׂאִיָּה מַה: יִצָּא הַדְּבָר: **עוֹד** נִתְכַּוְּנָה בְּאוֹמְרָה יִלְוֶה אִישִׁי כִּי גַם בְּזִמְן יִצְאָתָה מִעוֹלָם הַזֶּה לֹא תִפְרָד מִמֶּנּוּ לְהִיּוֹתָה בַת וּזְגוּ וּכְמִאֲמָרָם ו"ל (זֶהר מִשְׁפָּטִים ק"ב.) כִּי הַזְּוִגוֹת

זֶה בָּא לְהַשְׁלִים חֲסֵר שֶׁהִיא הָאֵהָבָה, וּכְשֶׁרָאָתָה שְׁרוּסִיף ה' וְנָתַן לָהּ בֵּן ב' אֲמָרָה לְמַפְרַע טוֹעָה הִיְתִי בְּמַה שֶׁחֲשַׁבְתִּי שֶׁלֹּא הָיָה לִי אֲלָא מְחִסוֹר הָאֵהָבָה וְהִרִי שְׁמַע ה' פְּרוּשׁ מַה שֶׁלֹּא הַכְּנִתִי אֲנִי כִּי שְׁנוּאָה אֲנֹכִי לְזֶה נָתַן שְׁנַיִם אֶחָד לְהִסְתִיר הַשְּׁנֵאָה וְאֶחָד לְהַכְּנִיס הָאֵהָבָה, וְלָזֶה אֲמָרָה (ל"ג) כִּי שְׁמַע ה' כִּי שְׁנוּאָה וְגו', וּכְשֶׁנָּתַן לָהּ בֵּן שְׁלִישִׁי אֲמָרָה מַעֲתָה אֵין טַעַם בְּדְבָר אֲלָא הִרִי זֶה בָּא לְלַמֵּד כִּי לֹא בְּדֶרֶךְ

לג ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת ארי שמיע קדם יי ארי שניאתא אנא ויהב לי אף ית דין וקרת שמה שמעון:

(ג) ותהר עוד ותלד בן ותאמר כישמע יהוה כישנואה אנכי ויתנלי גמאת זה ותקרא שמו שמעון:

לד ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת קדא זמנא יתחבר לי בעלי ארי וילידית לה תלתא בנין על בן קרא שמה לוי:

(ד) ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילנה אישי אלי כישילדתי לו שלשה בנים על-בן קרא-שמו לוי:

כתיב 'ותקרא', (שהיא קראה), וזה כתב בו: 'קרא', ויש מדרש אגדה ב'אלה הדברים' רבה, ששלח הקדוש-ברוך-הוא גבריאל והביאו לפניו, וקרא לו שם זה ונתן לו כ"ד מתנות כהנה, ועל שם שלוהו במתנות, קראו לוי.

כ"ט הפעם ילנה אישי • (כ"ח) לפי שהאמהות נביאות היו, ויודעות ש"ב שבטים יוצאים מיעקב וארבע נשים ישא, אמרה: 'מעתה אין לו פתחון פה עלי, שהרי נטלתי כל חלקי בבנים'. על-בן • כל מי שנאמר בו: "על-בן", מרבה באכלוסין, חוץ מלוי שהארון היה מכלה בהם. קרא שמו לוי • בכלם

לה ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת קדא זמנא אודה קדם יי על בן קרת שמה יהודה וקמת מלמילד:

(ה) ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את יהוה על-בן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת:

כ"ט הפעם אודה • שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות.

א וחסת רחל ארי לא ילדת ליעקב וקניאת רחל באחתה ואמרת ליעקב הב לי בנין ואם לא מיתא אנא:

ל (א) ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחתה ותאמר אל-יעקב הבה לי בנים ואם-אין מתה אנכי:

מתה אנכי • מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת (כ"ח).

כ"ט ותקנא רחל באחתה • קנאה במעשיה הטובים. אמרה: 'אלולי שצדקה ממני, לא זכתה לבנים' (כ"ח). הבה-לי • וכי כך עשה אביך לאמך, והלא התפלל

ב ותקניף רוגזא ויעקב ברחל ואמר הא מני את בעיני הלא מן קדם יי תבעין די מנע מגיף ולדא דמעין:

(ב) ויחר-אף יעקב ברחל ויאמר התחת אנכי אשר-מנע ממך פרי-בטן:

לא היו לו בנים, אני יש לי בנים, ממך מנע ולא ממני.

כ"ט התחת • וכי במקומו אני? • אשר-מנע ממך • את אמרת שאעשה כאבא, אני איני כאבא, אבא

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

הוא סבת מניעת ההריון מה שאין בן היותו יעקב צדיק מבהק לנה נתקנאה באחותה שזכתה לזה: תורה ב (ב) ויחר אף וגו'. הטעם לפי שהוציאה מפייה דבר קללה שאמרה מתה אנכי, ודברי הצדיקים אפלו בסדר זה יעשו רשם, וצא ולמד (ב"ר פ"רשה

הוא לצד שלא השוו המנגים וכדומה: עוד ירצה באומרו ליעקב כי עקר הקפדתה היא להיותו יעקב שאם היה אדם אחר שאינו מפרסם בצדקות היתה תולה בו שהטעם הוא (תהלים קכ"ה) כי לא ינוח שגט הרשע על גורל הצדיקים להיותה היא צדקת, וזה

(א) ותרא רחל וגו'. דקדק לומר ליעקב כי הוא בחון שאינו עקר ובנה אין לתלות בו אלא בה. ואומרו ותקנא באחתה פרוש לצד שהיא אחותה ומן הסתם תדמה במנוה וטבעה אליה וזו ילדה וזו לא, שאם לא היתה אחותה היתה תולה לומר כי טעם שלא ילדה

(ג) וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתִי בְלֵהָהּ בָּא אֵלֶיהָ וְתִלְדַּי
 עַל-בְּרָכִי וְאִפְנֶה גַם-אֲנֹכִי מִמֶּנָּה:
 ג וַאֲמָרְתָּ הֵיא אֲמָתִי בְלֵהָה עוֹל לְנִתָּה וְתִלְדִּי
 וְאִנָּא אַרְבִּי וְאַחְבְּנִי אַף אֲנָא מִנָּה:

כ"ג ◀ על-ברכתי • פתרגומו: 'ואנא ארבי'. ואפנה
 גם-אנכי • מהו 'גם'? אמרה לו: 'זקנך אברהם היו
 לו בנים מהגר, ויגר מתניו כנגד שרה'. אמר לה:
 'זקנתי הכניסה צרתה לביתה'. אמרה לו: 'אם הדבר
 הזה מעצב "הנה אמתתי"'. ואפנה גם אנכי ממנה •
 כְּשֶׁרָה.

(ד) וַתִּתֵּן-לוֹ אֶת-בְּלֵהָהּ שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיְבֵא אֵלֶיהָ
 יַעֲקֹב:
 ד וַיִּהְיֶה לָּהּ יֵת בְּלֵהָה אֲמָתָה לְאִנְתּוֹ וְעַל
 לְנִתָּה יַעֲקֹב:

(ה) וַתַּהַר בְּלֵהָהּ וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן:
 ה וַעֲדִיאַת בְּלֵהָה וַיִּלְדֵת לְיַעֲקֹב בֶּר:

(ו) וַתֹּאמֶר רַחֵל דָּגְנִי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקֹלִי וַיִּתֵּן-לִי
 בֶּן עַל-כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ דָּן:
 ו וַאֲמָרְתָּ רַחֵל דָּגְנִי יְיָ וְאִף קָבִיל צְלוֹתִי וַיַּחַב
 לִי בֶר עַל כֵּן קָרַת שְׁמֹה דָן:
 כ"ד ◀ דגני אלהים • דגני וחיבני וזפני (כ"ד) •

(ז) וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בְּלֵהָהּ שִׁפְחַת רַחֵל בֶּן שֵׁנִי
 לְיַעֲקֹב:
 ז וַעֲדִיאַת עוֹד וַיִּלְדֵת בְּלֵהָה אֲמָתָה דְּרַחֵל
 בֶּר הַנְּזִן לְיַעֲקֹב:

(ח) וַתֹּאמֶר רַחֵל נְפֹתוּלֵי אֱלֹהִים נְפֹתְלָתִי עִם-אָחֹתִי
 גַּם-יִכְלָתִי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נְפֹתְלִי:
 ח וַאֲמָרְתָּ רַחֵל קָבִיל יְיָ בְּעוֹתִי בְּאֶתְחַנְּנוּתִי
 בְּצְלוֹתִי חֲמִידַת דִּיהִי לִי וְלֵד בְּאֶחָתִי אַף
 אֶתִּיחֵיב לִי וְקִרַת שְׁמֹה נְפֹתְלִי:

כ"ה ◀ נפתולי אלהים • מנחם בן סרוק פרשו
 במחברת "צמיד פתיל", 'חבורים מאת המקום
 נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים'. ואני מפרשו
 לשון "עקש ופתלתל", נתעקשתי והפצרתי פצירות
 ונפתולים הרבה למקום, להיות שנה לאחותי. גם
 יְכַלְתִּי • הספּים על ידי. ואונקלוס תרגם לשון
 תפלה: "נפתולי אלהים נפתלתי", בקשות החכיבות
 לפניו נתקבלתי ונתעמתתי באחותי. נפתלתי •
 נתקבלה תפלתי, ומדרשי אגדה יש רבים בלשון
 נוטריקון.

(ט) וַתֵּרָא לְאִהָּ פִי עֵמֻדָה מְלֻדָּת וַתִּקַּח אֶת-זֹלְפָה
 שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה:
 ט וַחֲזַת לְאִהָּ אַרִי קַמַת מְלֻמִּילַד וַדְּבַרַת יֵת
 זֹלְפָה אֲמָתָה וַיִּהְיֶה יֵתָה לְיַעֲקֹב לְאִנְתּוֹ:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ע"ד) ממה שקלל הוא על תנאי וכו',
 לזה חרה אפו, ולזה דקדק לומר ברחל
 פרוש בשבילה, גם לפי שאמרה הבה
 לי וגו' ולא אמרה התפלל עלי: תורה ג
 (ג) וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתִי וְגו'. דקדקה
 לומר אמת קדם שהזכירה ביאתו
 אליה ולא אמרה בא אל אמת כמו
 שאמרה שרה (ט"ז ב') כמו שפרשתי
 שם, (ט"ז ה') נתבונה לומר שאחר
 שיבא אליה לא תקרא אמתה עוד,
 ולזה אמר אחר כך ותתן לו בלהה
 שפחטה לאשה, אשות יש לו בה ובניה
 בני חורין. וכמו כן עשתה לאה שנתנה
 לו לאשה ונעקר מזלפה שם שפחה:
 ומה שמצינו לשרה (ט"ז ג') שהזכירה
 גם כן שם אשות על הגר,
 שבייתה בצדה במה שדקדקה לומר
 תבת לו, ועין מה שכתבתי שם, מה
 שלא אמרה בן רחל:
 ומה שתמצא שמזכיר הכתוב (פסוק
 ז) אחר כך בלהה שפחת רחל
 וגו'. פרוש שהיתה שפחת רחל, גם כן
 הפסוק שם להזכיר שם הצדקות שנתנו
 האמהות לבעליהן. ולא חש הכתוב
 לטעות, שסמך היות הדבר מבאר
 בכתובים הקודמים, ועין מה שכתבתי
 בפרשת וישב (ל"ז ב'): תורה ד

(י) ותלד זלפה שפחת לאה ליעקב בן:

י וילידת זלפה אמתא דלאה ליעקב בר:

יבין שמכניסין לו את לאה, שפך מנהגן ליתן שפחה הגדולה לגדולה והקטנה לקטנה.

כ"ט • ותלד זלפה • בכלן נאמר: 'הריון' חוץ מזלפה, לפי שהיתה בחורה מפלן ותינקת בשנים, ואין הריון נכר בה, וכדי לרמות ליעקב נתנה לכן ללאה, שלא

(יא) ותאמר לאה בא גר ותקרא את שמו גר:

יא ואמרת לאה אמתא גר וקרת ית שמה גר:

ולא ידעתי על מה נכתב תבה אחת. דבר אחר: למה נקראת תבה אחת, בגד? כמו "בגדת ביי" כשפאת אל שפחתי, כאיש שבגד באשת נעורים.

כ"ט • בא גר • בא מזל טוב, כמו: (שבת טז ע"ב) 'גר גרי וסנוק לא'. ודומה לו: (ישעיה טו) "הערכים לגד שלחן". ומדרש אגדה שנולד מהול, כמו: (דניאל ד) "גדו אילנא",

(יב) ותלד זלפה שפחת לאה בן שני ליעקב:

יב וילידת זלפה אמתא דלאה בר תנן ליעקב:

יג ואמרת לאה תשפחתא הות לי ארי כן ישפחני נשיא וקרת ית שמה אשר:

(יג) ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות ותקרא את שמו אשר:

♦ יום רביעי ט' כסלו ♦

יד ואזל ראובן ביומי חצד חטין ואשפח יברויחין כחקלא ואיתי יתהון ללאה אמה ואמרת רחל ללאה הבי כען לי מיברויחי דברייך:

(יד) וילך ראובן בימי קציר חטים ומצא דודאים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו ותאמר רחל אל לאה תנינא לי מידודאי בנגד:

דודאים • (סנהדרין טז) שיגלי. עשב הוא, ובלשון ישמעאל יסמין.

כ"ט • בימי קציר חטים • להגיד שחקן של שבטים, שעת הקציר היה, ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו.

טו ואמרת לה הזעיר דדברת ית בעלי ותסבין אף ית יברויחי דברי ואמרת רחל כן ישפוב עמך בלייליא חלף יברויחי דברייך:

(טו) ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני ותאמר רחל לכן ישפב עמך הלילה תחת דודאי בנגד:

זו ואני נותנה לך, תחת דודאי בנגד. ולפי שזלילה במשפב הצדיק, לא זכתה להקבר עמו (גדה ל"א).

כ"ט • ולקחת גם את דודאי בני • בתמיחה: ולעשות עוד זאת, ליקח גם את דודאי בני? ותרגומו 'ותסבין'. לכן ישפב עמך הלילה • שלי היתה שכיבת הלילה

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

כ"א י' לא יגרע פי לא נשאה ברצונו ובידיעתו וכמעשה שהיה, מה שאין בן רחל אשתו זאת ובה עבד פעם ראשונה ושניה: **לכן** ישפב וגו'. יראה כי ברצון רחל היה הדבר תלוי, ואומרה לכן פרוש על נתינתה לי דודאים וכו': **או** ירצה לשון שבועה משום שהם

וכמאמרם ז"ל (חלין י"א). בכמה מקומות, ומעשה הדודאים הם סגולה ללדה (זהר ח"א קנ"ז). לזה אמרה די לך קיחת אישי בתמידות אצלך בנזכר ולמה תוסיף קחת דודאי בני: **ומעם** יעקב שהיה עושה הפרש בין ב' נשיו לצד שאין עליו חיוב לאה וזאת עונה האמורה בתורה (משפטים

טו) המעט קחתך וגו'. בנות לאה היא על דרך אומנם ז"ל (ב"ר פ' צ"ח) כי קביעות מלתו של יעקב היה אצל רחל, ולזה אמרה המעט קחתך את אישי פרוש חלק העודף אצלך הוא נגרע מחלק לאה, ואומרה ולקחת וגו' תכון לומר כי בחינת הלידה תתנהג מרב וקוק ומהתמדת שכונת הבעל

טז ואָתָא (ג') וְעַל) יַעֲקֹב מִן חֲקֵלָא בְּרַמְשָׁא
וּנְפֻקַת לְאָה לְקַדְמוּתָהּ וְאַמְרַת לְנָתִי תִיעוּל
אַרְי מִיגַר אַגְרִיתִיךָ בְּיַבְרוּחֵי דְבָרֵי וְשָׂכִיב
עִמָּה בְּלִילְיָא הוּא :

(מז) וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בְּעֶרְבַּ וַתֵּצֵא לְאָה
לְקָרְאָתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכַר שְׂכָרְתִּיךָ
בְּדוֹדָאֵי בְּנֵי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הוּא :

כז"א < שְׂכָר שְׂכָרְתִּיךָ • נָתַתִּי לְרַחֵל שְׂכָרָה • בַּלַּיְלָה הוּא • הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא סִיעוּ שְׂיֵצֵא מִשָּׁם יִשְׁשָׁכַר (כ"ח) •

יז וְקַבִּיל יי צְלוּתָהּ דְּלֵאָה וְעֵדִיאַת וּילִידַת
לְיַעֲקֹב בַּר חַמִּישָׁא :

(יז) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־לֵאָה וַתַּהַר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן
חַמִּישִׁי :

כז"ב < וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־לֵאָה • שֶׁהֵיחָה מִתְאַוָּה וּמְחַזְרַת לְהַרְבוֹת שְׂבָטִים •

יח וְאַמְרַת לְאָה יֵהָב יי אַגְרֵי דִיהִבִּית אִמְתִּי
לְכַבְּלֵי וּקְרַת שְׂמָהּ יִשְׁשָׁכַר :

(יח) וַתֹּאמֶר לְאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי
שִׁפְחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשָׁכַר :

יט וְעֵדִיאַת עוֹד לְאָה וּילִידַת בַּר שִׁמְעִי
לְיַעֲקֹב :

(יט) וַתַּהַר עוֹד לְאָה וַתֵּלֶד בֶּן־שִׁמְעִי לְיַעֲקֹב :

כ וְאַמְרַת לְאָה יֵהָב יי יָתָה לִי חֶלֶק טָב הָדָא
זְמַנָּא יְהִי מְדוּרָה דְּבַעֲלֵי לְנָתִי אַרְי וּלִידִית
לָהּ שְׂמָא בְּנֵין וּקְרַת יָת שְׂמָהּ זְבֻלוֹן :

(כ) וַתֹּאמֶר לְאָה זָכְרֵנִי אֱלֹהִים | אֲתִי זָכָר טוֹב הַפַּעַם
וּזְבַלְנִי אִישִׁי כִּי־יִלְדָתִי לוֹ שֵׁשָׁה בָנִים וַתִּקְרָא
אֶת־שְׁמוֹ זְבֻלוֹן :

כז"ג < זָכָר טוֹב • כְּתַרְגוּמוֹ • יְזַבְלֵנִי • לְשׁוֹן בֵּית זְבוּל, הוֹרְבֵרִי"א בְּלַע"ז • בֵּית מְדוּר, מְעַתָּה לֹא תְהֵא עַקֵּר
דִּירְתוּ אֶלָּא עַמִּי, שֵׁשִׁשׁ לִי בָנִים כְּנָגֵד כָּל נְשׂוֹי •

כא וְקַמַר בֶּן וּלִידַת בְּרַתָּא וּקְרַת יָת שְׂמָה
דִּינָה :

(כא) וְאַחַר יִלְדָה בַּת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ דִּינָה :

כז"ד < דִּינָה • פְּרָשׁוּ רַבּוּתֵינוּ, שְׂדֵנָה לְאָה דִּין בְּעַצְמָהּ : 'אִם זֶה זָכָר, לֹא תֵהָא רַחֵל אַחוּתִי כְּאַחַת הַשְּׂפָחוֹת',
וְהַתְּפַלְלָה עֲלֵיו וְנַהַפְּךָ לְנִקְבָּה (בְּרִכּוֹת ט) •

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

שְׂכָרָה ב' דְּבָרִים לִינָה וְזָקָה:
בַּלַּיְלָה הוּא. פְּרוּשׁ בְּרַצוֹנּוֹ וְדַעַתוֹ
שֶׁהַסִּימָן עַל הַדְּבָר: תוֹרָה יי
(יז) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים. מְגִיד שֶׁהַתְּפַלְלָה
לָהּ:
עוֹד יִרְצָה כִּי הִבִּין וַיִּדַע כִּנְוָתָהּ בְּמַעֲשֵׂה
שֶׁהוּא לְתַכְלִית מִצְוָה וְאַהֲבָתָה
בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבְמִצְוֹתָיו וְקַלְקֵלָה
הַשׁוֹרָה בְּמַעֲשֵׂה זֶה גַם ה' קַלְקֵל הַשׁוֹרָה
כִּי כִפִּי הַשׁוֹרָה לֹא הָיוּ עוֹלִים לָהּ אֶלָּא
ד' וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֶּן חַמִּישִׁי יוֹתֵר מִהַשׁוֹרָה
וּבֶן שְׁשִׁי מִדָּה כְּנָגֵד מִדָּה: תוֹרָה יח

עוֹד יֵשׁ לָתֵת טַעַם לְלֵאָה כִּי מִדַּת
חֲסִידוּת עֲשֵׂתָה שְׂלֵא הֵינִיחָה עַד
שִׁיכְנַס אוֹתוֹ צָדִיק לְאַהֲלֵ רַחֵל
וְתוֹצִיאָנּוּ מִשָּׁם כִּי יֵשׁ בְּזֶה הַקְּפָדָה וְצַעַר
גְּדוֹל לְרַחֵל וּקְנָאָה גְּדוֹלָה לְזֶה קְדָמָה
קִדְּם שִׁיכְנַס אֶצְלָהּ, וְאִין זֶה אֶלָּא מִדָּה
טוֹבָה וְחֲסִידָה וְכָל מְגַמְתָּה שֶׁל אוֹתָהּ
צְדָקָת לְהַעֲמִיד נְטַעֵי נְאֻמּוֹ, וְה' עַד
בְּדָבָר כִּי נָתַן שְׂכָרָה דְּכַתִּיב וַיִּשְׁמַע וְגו'
וְעֵין בְּסִמּוּךְ מַה שֶּׁפְּרָשְׁתִּי בְּפִסּוּק זֶה:
שְׂכָר שְׂכָרְתִּיךָ וְגו'. פְּרוּשׁ נָתַתִּי שְׂכָר
לְזוֹלַת בַּעֲרָךְ עוֹד נִתְפַּוְנָה

דְּבָרִים שֶׁאֵין נִקְנִים אֶלָּא בְּשׁוּבָה כִּי
לֹא הֵקְנִית לָהּ דְּבָר שֵׁשִׁשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ, וְעֵין
מַה שֶּׁכַּתְּבִיתִי בְּפִסּוּק (כ"ח ל"ג) הַשְּׂבָעָה
לִי בְּמִכָּר בְּכוֹרַת עֶשָׂו: תוֹרָה טו
(טז) וַתֵּצֵא לְאָה וְגו'. טַעַם עֲשׂוּתָהּ
כְּכָה וְלֹא מִן הַמּוֹסָר, לְפִי מַה
שֶׁפְּרָשְׁתִּי בְּתַבַּת לְכֹן שֶׁאֲמַרָה רַחֵל
שֶׁהוּא עַל כֵּן, חֲשָׁשָׁה לְאָה שֶׁתְּחַזֵּר בַּהּ
רַחֵל וְלָזֶה קְדָמָה וְיִצְתָהּ, וְלְפִי מַה
שֶׁפְּרָשְׁתִּי לְכֹן שְׁבוּעָה, לְצַד שֶׁלֹּא
דְּקַדְקָה רַחֵל לוֹמֵר הַלַּיְלָה הַזֶּה
חֲשָׁשָׁה שֶׁתְּדַחֵק אוֹתָהּ לְלַיְלָה אַחֲרַת
וְהָרִי זֶה וְרִיזָה וְנִשְׁכַּרְתָּ:

(כב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ:
כב ועל דוכרנא דרחל קדם יי וקביל עלותה
יי ויהב לה עדוי:

כ"ב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רַחֵל • (כ"ד) זָכַר לָהּ שְׁמִסְרָהּ
סִימְנִיָּה לְאַחֻתָּהּ וְשִׁהֲיָתָהּ מְצָרָה שְׁלֵא תַעֲלֶה בְּגוּרְלוֹ
שָׁל עֲשׂוֹ, שְׁמָא וַיִּגְרַשְׁנָה יַעֲקֹב, לְפִי שְׁאִין לָהּ בְּנִים.
ואף עשו הרשע כף עלה בלבו כששמע שאין לה
בנים, הוא שיסד הפיט: 'האדמון כבט שלא חלה,
צבה לקחתה לו ונתבהלה'.

(כג) וַתֵּהָר וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר אָסַף אֱלֹהִים אֶת־חַרְפְּתִי:
כג ועדיאת וילידת בר ואמרת פנש יי זת
חסודי:

כ"ג אָסַף • הַכְּנִיסָה בְּמָקוֹם שְׁלֵא תִרְאָה, וְכֵן: (ישעיה
ד) "אָסַף חַרְפְּתָנֹו", (שמות ט) "וְלֹא יֵאָסֵף הַבִּיטָה", (יואל
ד) "אָסַפוּ נְגַהֵם", (ישעיה ס) "וַיִּרְחַף לֹא יֵאָסֵף", לֹא
יִטְמָן. חַרְפְּתִי • שְׁהִייתִי לְחֹרְפָה שְׁאִנִּי עֲקָרָה, וְהָיוּ
אומרים עלי שאעלה לחלקו של עשו הרשע. ואגדה:
כל זמן שאין לאשה בן, אין לה במי לתלות סרחונה,
משיש לה בן, תולה בו: מי שבר כלי זה? בנך. מי
אכל תאנים אלו? בנך.

(כד) וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יוֹסֵף יְהוּה לִּי בֵּן אַחֵר:
כד וקרת זת שמה יוסף למימר יוסף יי לי
בר אחרן:

כ"ד יוֹסֵף ה' לִי בֵּן אַחֵר • יודעת היתה בנבואה
שאין יעקב עתיד להעמיד אלא שנים עשר שבטים.
אמרה: 'הי רצון שאותו שהוא עתיד להעמיד, יהא
מנני'. לכך לא התפללה אלא על בן אחר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ ויצא תשכ"ט)

וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יוֹסֵף (ל, כד) רש"י פּרש לעיל שְׁכַל מִי
שִׁנְאָמֵר בו "על פן" מרבה באוכלוסין, והנינו יהודה וְדָן, שהיו
יותר מששים אלף. וקשה, הרי בני יוסף היו יותר משבעים
אלף. ויש לומר, דהנה שני טעמים לקריאת שם "יוסף". א.
אָסַף אֱלֹקִים אֶת חַרְפְּתִי. ב. **יוֹסֵף** ה' לִי בֵּן אַחֵר. אֵלָא
שהטעם הראשון לא נתפרש בפתוב, שכן רחל לא רצתה
לפרסם שקראה לבנה בשם כזה שמשמעותו שמעתה
יהיה לה במי לתלות את סרחונה, ולכן אף הפתוב כסה
טעם זה. מובן, אפוא, שאי אפשר לכתוב "על פן", לא
בטעם הראשון ואף לא בטעם השני (שהרי אין זה הטעם
היחיד).

**(כה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
אֶל־לְבָן שְׁלַחְנִי וְאֶלְכָה אֶל־מְקוֹמִי וְלֹא־רָעִי:**
כה ויהיה כד ויהיה פד וילידת רחל זת יוסף ואמר
יעקב ללבן שלחני ואיהו לאתרי ולארעי:

כ"ה כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף • מְשַׁנּוּלַד שְׁטָנוּ
שָׁל עֲשׂוֹ, שִׁנְאָמֵר: (עובדיה א יח) "וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ
וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה, וּבֵית עֲשׂוֹ לְקֵשׁ", אֵשׁ בְּלֹא לְהִבָּה
אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף בטח יעקב
בהקדוש־ברוך־הוא, ורצה לשוב.

**(כו) תָּנָה אֶת־נָשִׁי וְאֶת־יְלָדֵי אֲשֶׁר עִבְדָתִי אִתְּךָ בָּהֶן
וְאֶלְכָה בִּי אַתָּה יַדְעָתָ אֶת־עִבְדָתִי אֲשֶׁר עִבְדָתִיךָ:**
כו הב זת נשי וזת בני די פלחית ימד בהן
ואזיל ארי את ידעת זת פלחני דפלחתיך:

כ"ו תָּנָה אֶת־נָשִׁי וְגו' • איני רוצה לצאת פי־אם ברשות.

(כב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וגו'. מגיד הפתוב
פי הגם שעלה וזכרונה לפניו עוד
הצרכה לתפלה פאומר וישמע אליה
וגו': עוד יודיע הפתוב פי ה' וזכר את
חסידיו מבלי שיצטקו אליו, לזה אמר
ויזכר וגו' ואחר כף וישמע וגו' לומר

(כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְבָנָא אִמְנָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
 כַּד וַאֲמַר לֵה לְבָן אִם פְּעֹן אֲשַׁכְּחִית רַחֲמִין
 קְדַמְךָ נְסִיתִי וּבְרַכְנִי יְיָ בְּדִילְךָ:
 נַחֲשָׁתִי וּבְרַכְנִי יְהוָה בְּגִלְלָךָ:

כ"ו וַאֲמַר לֵה לְבָן אִם פְּעֹן אֲשַׁכְּחִית רַחֲמִין
 קְדַמְךָ נְסִיתִי וּבְרַכְנִי יְיָ בְּדִילְךָ: (לקמן לא)
 הַצֵּאן". אֶפְשָׁר יֵשׁ לוֹ בְּנִים, וְהוּא שׁוֹלַח בְּתוֹ אֶצֶל
 הָרוּעִים? וְעַכְשָׁו הָיוּ לוֹ בְּנִים, שְׁנַאֲמַר: (לקמן לא)
 "וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבַרֵי בְנֵי לְבָן".

♦ יום חמישי י' כסלו ♦

כח וַאֲמַר פְּרִישׁ אַגְרָךְ עָלֶי וְאַתָּן:

(כח) וַיֹּאמֶר נָקְבָה שְׁכַרְךָ עָלֶי וְאַתָּנָה:

כ"ח וַאֲמַר פְּרִישׁ אַגְרָךְ • כְּתַרְגוּמוֹ: 'פְּרִישׁ אַגְרָךְ'.

כט וַאֲמַר לֵה אַתָּה יְדַעְתָּ יֵת דְּפִלְחָתְךָ וְיֵת
 דְּהַרְבָּה בְּעֵירְךָ עִמִּי:

(כט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אַתָּה יְדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתָּךְ
 וְאַתָּה אֲשֶׁר-הָיָה מִקְנֶךָ אִתִּי:

כ"ט וַאֲמַר לֵה אַתָּה יְדַעְתָּ יֵת דְּפִלְחָתְךָ וְיֵת
 דְּהַרְבָּה בְּעֵירְךָ עִמִּי:
 כ"ט וַאֲמַר אֱלֹהִים אַתָּה יְדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתָּךְ
 מִקְנֶךָ אִתִּי • אֶת חֲשַׁבּוֹן מַעוֹט מִקְנֶךָ שָׂבָא לְיָדֵי מַתְחֵלָה כַּמָּה הָיוּ.

ל אַרְי זַעִיר דֵּי הוּדָה לֵךְ קְדַמִּי וְתַקִּיף לְמַסְגִּי
 וּבְרִיךְ יְיָ יִתְדִי בְּדִילִי וּכְעַן אֵימַתִּי אֶעֱבִיד אִיךָ
 אֲנָא לְבֵיתִי:

(ל) כִּי מָעַט אֲשֶׁר-הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרָץ לָרֹב וּבְרַךְ
 יְהוָה אֶתְךָ לְרִגְלֵי וְעַתָּה מָתִי אֶעֱשֶׂה גַם-אֲנֹכִי
 לְבֵיתִי:

ל אַרְי זַעִיר דֵּי הוּדָה לֵךְ קְדַמִּי וְתַקִּיף לְמַסְגִּי
 וּבְרִיךְ יְיָ יִתְדִי בְּדִילִי וּכְעַן אֵימַתִּי אֶעֱבִיד אִיךָ
 אֲנָא לְבֵיתִי:
 ל אַרְי זַעִיר דֵּי הוּדָה לֵךְ קְדַמִּי וְתַקִּיף לְמַסְגִּי
 וּבְרִיךְ יְיָ יִתְדִי בְּדִילִי וּכְעַן אֵימַתִּי אֶעֱבִיד אִיךָ
 אֲנָא לְבֵיתִי:
 ל אַרְי זַעִיר דֵּי הוּדָה לֵךְ קְדַמִּי וְתַקִּיף לְמַסְגִּי
 וּבְרִיךְ יְיָ יִתְדִי בְּדִילִי וּכְעַן אֵימַתִּי אֶעֱבִיד אִיךָ
 אֲנָא לְבֵיתִי:

כ"ל וַאֲמַר לֵה אַתָּה יְדַעְתָּ יֵת דְּפִלְחָתְךָ וְיֵת
 דְּהַרְבָּה בְּעֵירְךָ עִמִּי:
 כ"ל וַאֲמַר אֱלֹהִים אַתָּה יְדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתָּךְ
 מִקְנֶךָ אִתִּי • אֶת חֲשַׁבּוֹן מַעוֹט מִקְנֶךָ שָׂבָא לְיָדֵי
 מַתְחֵלָה כַּמָּה הָיוּ.

לא וַאֲמַר מָה אַתָּן לֵךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב לֵאמֹר
 לֵי מַדְעַם אִם תַּעֲבֹד לִי פִתְגָמָא הָדִין אַתּוּב
 אֲרַעֲי עָנָךְ אֲסִיר:

(לא) וַיֹּאמֶר מָה אַתָּן לֵךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֵאמֹר
 מֵאֹמָה אִם-תַּעֲשֶׂה-לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֲרַעֲה
 צֵאנְךָ אֲשִׁמְרֵה:

לב אַעֲבֵר בְּכָל-צֵאנְךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם כְּלִישָׁה
 נְקֹד וְטָלוּא וְכָל-שֵׁה-חֹמֹם בְּפִשְׁבִּים וְטָלוּא וְנְקֹד
 בְּעֵזִים וְהָיָה שְׁכָרִי:

(לב) אַעֲבֵר בְּכָל-צֵאנְךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם כְּלִישָׁה
 נְקֹד וְטָלוּא וְכָל-שֵׁה-חֹמֹם בְּפִשְׁבִּים וְטָלוּא וְנְקֹד
 בְּעֵזִים וְהָיָה שְׁכָרִי:

כ"ג וַאֲמַר לֵה אַתָּה יְדַעְתָּ יֵת דְּפִלְחָתְךָ וְיֵת
 דְּהַרְבָּה בְּעֵירְךָ עִמִּי:
 כ"ג וַאֲמַר אֱלֹהִים אַתָּה יְדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתָּךְ
 מִקְנֶךָ אִתִּי • אֶת חֲשַׁבּוֹן מַעוֹט מִקְנֶךָ שָׂבָא לְיָדֵי
 מַתְחֵלָה כַּמָּה הָיוּ.

כ"ג וַאֲמַר לֵה אַתָּה יְדַעְתָּ יֵת דְּפִלְחָתְךָ וְיֵת
 דְּהַרְבָּה בְּעֵירְךָ עִמִּי:
 כ"ג וַאֲמַר אֱלֹהִים אַתָּה יְדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתָּךְ
 מִקְנֶךָ אִתִּי • אֶת חֲשַׁבּוֹן מַעוֹט מִקְנֶךָ שָׂבָא לְיָדֵי
 מַתְחֵלָה כַּמָּה הָיוּ.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

אם יקח גם העקד יצטרף להסירו גם
 כן מצא לכן, ומעשה אין סימן הלכן
 בכל הצאן ליחמנה הצאן אליו והרי
 הוא יגיע לריק, כי לא עלה על דעתו

וממה שאמר הכתוב בסמוך משמע
 שלקח גם העקדים:
 ונראה כי יעקב בתנאו לא רצה שיטל
 בחלקו עקדים. וטעמו הוא כי

(לב) הסר משם וגו'. מדבריו מוכח
 כי לא יהיה לחלקו אלא נקדים
 וטלאים בפשבים ובעזים וחום
 בפשבים אבל עקדים אינם לחלקו.

וְהָיָה שְׂכָרִי • אוֹתָן שִׁינְלָדוּ מִכָּאן וְלִהְבֵּא נְקָדִים וּטְלָאִים בְּעֵזִים וּשְׁחוּמִים בְּכִשְׁבִּים יִהְיוּ שְׁלִי, וְאוֹתָן שִׁישְׁנָן עֲכָשׁוּ, הִפְרַשׁ מֵהֶם וְהִפְקִידֵם בְּיַד בְּנֵיךָ, שְׁלֵא

(ג) וְעִנְתָהּ בִּי צְדָקְתִּי בְּיוֹם מָחָר כִּי־תָבוֹא עַל־שְׂכָרִי לִפְנֵיךָ כֹּל אֲשֶׁר־אֵינְנוּ נֹקֵד וּטְלֹא בְּעֵזִים וְחוּם בְּכִשְׁבִּים וְגוּב הוּא אֶתִּי:

כ"ט • וְעִנְתָהּ בִּי וְגו' • אִם תִּפְשְׁדֵנִי שְׁאֲנִי נוֹטֵל מִשְׁלָךְ כְּלוּם, תַּעֲנֶנּוּ בִּי צְדָקְתִּי, כִּי תִבֵּא צְדָקְתִּי וְתַעֲדֵד עַל שְׂכָרִי לִפְנֵיךָ, שְׁלֵא תִמְצָא בְּעַדְרִי כִּי־אִם נְקָדִים

(ד) וַיֹּאמֶר לָבָן הֵן לֹא יִהְיֶה כְדָבְרְךָ:
 כ"ט • הֵן • לְשׁוֹן קִבְלַת דְּבָרִים. לֹא יִהְיֶה כְדָבְרְךָ • הַלֹּאִי שֶׁתִּפְסֵךְ בְּכֹךְ.

(ה) וַיִּסֶר בְּיוֹם הַהוּא אֶת־הַתְּיָשִׁים הַעֲקָדִים וְהַטְּלָאִים וְאֶת כָּל־הָעֵזִים הַנִּקְדוֹת וְהַטְּלֹאֹת כֹּל אֲשֶׁר־לָבָן בּוֹ וְכָל־חוּם בְּכִשְׁבִּים וַיִּתֵּן בְּיַד־בְּנָיו:

כ"ט • וַיִּסֶר • לָבָן בְּיוֹם הַהוּא וְגו' • הַתְּיָשִׁים • עֵזִים זָכָרִים. כֹּל אֲשֶׁר־לָבָן בּוֹ • כֹּל אֲשֶׁר הִיָּתָה בּוֹ חִבְרָבוּרוֹת לְבָנוֹת. וַיִּתֵּן • לָבָן בְּיַד בְּנָיו.

(ו) וַיִּשֶׂם דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת־צֹאן לָבָן הַנּוֹתְרֹת:

כ"ט • הַנּוֹתְרֹת • הִרְעוּעוֹת שֶׁבָהֶן, הַחֹלוֹת וְהַעֲקָרוֹת, שְׁאֵינֶן אֵלָא שִׁירִים, אוֹתָן מִסֵּר לוֹ.

(ז) וַיִּקַּח־לוֹ יַעֲקֹב מִקָּל לְבָנָהּ לַח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֵל בָּהֶן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת מִחֲשֵׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל־הַמְקָלוֹת:

כ"ט • מִקָּל לְבָנָהּ • עֵץ הוּא וְשִׁמוֹ לְבָנָהּ, כְּמָה דְתִימָא:
 (רושע ד) "תַּחַת אֵלוֹן וְלְבָנָהּ". וַאֲמַר אָנִי, הוּא שְׁקוּרִין טְרִימְב"ל, שְׁהוּא לָבָן. לַח • כְּשֶׁהוּא רֹטֵב. וְלוֹז • יְעוּד לְקַח מִקָּל לוֹז, עֵץ שֶׁגְּדִלִין בּוֹ אַגְזִזִים דְקִים,

לוֹז וְנִסְיֵב לָהּ יַעֲקֹב חוֹטְרִין דְלָבָן רְטִיבִין דְדָלוּז וְדָדְלוּף וְקָלִיף כְּהוּן קָלְפִין חֲנִרִין קְלוּף חֲנִר דִּי עַל חוֹטְרִיא:
 קוֹלְדֵר"י בְּלַע"ז. וְעֶרְמוֹן • קִשְׁטִינִי"ר בְּלַע"ז. פְּצָלוֹת • קְלוּפִים קְלוּפִים, שְׁהִיָּה עוֹשֶׂהוּ מְנַמֵּר. מִחֲשֵׁף הַלָּבָן • גְלוּי לָבָן שֶׁל מִקָּל, כְּשֶׁהִיָּה קוֹלְפוֹ הִיָּה נִרְאָה וְנִגְלָה לָבָן שְׁלוֹ בְּמִקוּם הַקְלוּף.

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

שֶׁל יַעֲקֹב לְרֵמוֹת לָבָן בְּשׁוּם אִפְן בְּעוֹלָם וְחִשָּׁב שֶׁבְּאִמְצָעוֹת הָעֵקֶד יִמְצָא שִׁיחֲמוּ הַצֹּאן לִילָד גַּם כֵּן הַנִּקֵּד וְהַטְּלֹא שֶׁהוּא לוֹקֵחַ לְעֶצְמוֹ. וְכִמוֹ כֵּן תִּמְצָא שְׁאֲמַר הַכָּתוּב (מ') וַיִּתֵּן פְּנֵי הַצֹּאן אֶל עֵקֶד וְהָיוּ יוֹלְדוֹת נְקָדִים וּטְלָאִים וְהַחוּם שֶׁחֲמוּ אֶל הַנְּמוּר, וְהִרְמִיא לָבָן נִתְחַכֵּם לְדַעַת זֶה וְנִטְלָה הַבֵּל עֵקֶד נֹקֵד וְטְלוּא, עוֹד נִתְחַכֵּם וְהִסִּיר כֹּל אֲשֶׁר לָבָן בּוֹ תִּפְחָנָה עֶצְמוֹתָיו כִּי לֹא כֵן הִיָּה הַתְּנַאי שְׂאִם כֵּן מִנְּיָן יִצְאוּ עֵקֶד אוֹ נֹקֵד אוֹ טְלוּא, וּמַעֲתָה פִקַּע שְׁכָרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, מִטַּעַם זֶה נִתְחַכֵּם יַעֲקֹב לְקַחַת שְׂכָר טְרַחוּ וַיִּצָּג הַמְקָלוֹת וְלָקַח לְעֶצְמוֹ גַּם

הָעֲקָדִים, כִּי מִמָּה שֶׁהִסִּירָם לָבָן גְּלָה דַעֲתוֹ כִּי בְּאֵלָה חִלַּק יַעֲקֹב, וְהוּא אוֹמְרוֹ (ל"ט) וַתִּלְחַן הַצֹּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּטְלָאִים וְכָל שְׁלֹשַׁת הַמִּינִים חִלְּקוּ שֶׁל יַעֲקֹב, וְעַל לָבָן נֶאֱמַר (מִשְׁלִי ה') וּבְחִבְלֵי חֲטָאתוֹ יִתְמָךְ: תוֹרָה לֵג

לח ודעיץ ית חוטרניא די קליף ברהטניא
אמר בית שקנא דמיא אמר דאמן (כ"י
דאתון) ענא למשתי לקבלהון דענא
ומתיחמן במיטיהון למשתי:

וַיִּצַג אֶת־הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֹהֲטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר תְּבֹאֵן הַצָּאן לְשִׁתוֹת לְנֹכַח הַצָּאן וַיַּחַמְנֶה בְּבֹאֵן לְשִׁתוֹת:

שם הציג המקלות לנכח הצאן. ויחמנה וגו' (כ"י)
הבמה רואה את המקלות והיא נרתעת לאחוריה,
והזכר רובעה, ויולדת פיוצא בו. רבי אושעיא אומר:
המים נעשין זרע במעיהן ולא היו צריכות לזכר,
וזתו: "ויחמנה וגו'" (רצה לומר, מבכה זו התכבדו לשון זכר
ונקבה, כמו שכתב הרב אברהם בן עזרא).

כ"י • ויצג • תרגומו: 'ודעיץ', לשון תחיבה ונעיצה
היא בלשון ארמית, והרבה יש בגמרא: 'דצה
ושלפה', 'דץ ביה מיד', דצה כמו דעצה, אלא
שמקצר את לשונו. ברהטים • במרוצות המים,
בברכות העשויות בארץ להשקות שם הצאן. אשר
תבאן וגו' • ברהטים אשר תבאנה הצאן לשותות.

לט ואתחמא ענא בחוטרניא וילידא ענא
רגולין נמורין ורקועין:

וַיַּחֲמוּ הַצָּאן אֶל־הַמַּקְלוֹת וַתִּלְדֵּן הַצָּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּמְלֵאִים:

כ"י • אל המקלות • אל מראות המקלות. עקדים • משנים במקום עקידתן, הם קרסלי זדיהן ורגליהן.

מ ואמריא אפרש יעקב ויהב בריש ענא כל
דרגול וכל דשחום בענא דלכון ושוי לה
עדיין בלחודוהי ולא ערבנון עם ענא
דלכון:

וְהַפְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָיו הַצָּאן אֶל־עֲקָד וְכָל־חֹם בְּצָאן לָבֹן וַיִּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתם עַל־צָאן לָבֹן:

שנאמר: "ויתן פני הצאן אל עקד", שהיו פני הצאן
אל העקדים ואל כל חום שמצא בצאן לבן. וישת
לו עדרים • כמו שפרשתי.

כ"י • והפשבים הפריד יעקב • הנולדים עקדים
נקדים, הבדיל והפריד לעצמן ועשה אותן עדר עדר
לבדו, והוליד אותו העדר העקיד לפני הצאן, ופני
הצאן ההולכות אחריהם צופות אליהם. וזהו

מא והוי ככל עדן דמתיחמן ענא מבפרתא
ומשוי יעקב ית חוטרניא לעיני ענא
ברהטניא ליחמיהון בחוטרניא:

וַהֲיָה בְּכָל־יַחַם הַצָּאן הַמַּקְשָׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת־הַמַּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצָּאן בְּרֹהֲטִים לִיַּחַמְנֶה בַּמַּקְלוֹת:

בקושרים" (ס) "ויהי הקשר אמיץ", אותן
המתקשרות יחד למהר עבונן.

כ"י • המקשרות • כתרגומו: 'הבכירות', ואין לו עד
במקרא. ומנחם חברו עם (שמואל ב טו) "אחיתפל

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

ט"ו) הכי אחי אתה, וכאן אין ליעקב
להציל מהרמאי אלא דבר שנוגע לו
בדין מן הסתם ורואני כי נוטל יותר
מחצי. ואולי כי צאן המקשרות לא היו
יולדות הכל עקדים וגו' אלא על הרב
והיה לבן נוטל חלק אחד במקשרות
וכל חלק העטפים והיה מגיע לחלקו
ב' שלישים, והגם שאמר הכתוב
והקשרים ליעקב פרוש רב הקשרים.
או שנתבון להציל שאר גולות שהיה
עושה לו: תורה מב

מא) והיה ככל יחם וגו'. צריך לדעת
למה יעשה יעקב ככה בשלמא
מה שעשה בתחלה בהצגת המקלות
היה לצד ההכרח שוילת זה היה יגע
לריק כמו שכתבנו, לא כן אחר שהיו
בצאן עקדים ונקדים וגו' לא היה לו
לטל הוא המקשרות וכו' שנמצא כפי
זה הוא נוטל יותר מחצי רוח ואינו מן
הדין שכל שלא התנה עם בעל הצאן
מן הסתם אין לרועה לטל אלא שליש
הרוח וכמו שכתבנו בפרוש פסוק (כ"ט

מ) פני הצאן אל עקד. טעם שלא
אמר אל נקד או אל טלוא אולי
כי יותר יחמו הצאן אל מין זה מהב'
אחרים:
וישת לו עדרים וגו'. נתבון בזה כדי
שתמיד לא יהיו הצאן מסתכלין
אלא באותן מינים ולא בשאר מינים
שבזה לא ילדו כלל כי אם מאותו המין.
שאם לא כן יצטרך יעקב לתת מצאנו
ללבן כשתלדנה מין שאינו עקד וטלוא
וכו': תורה מא

מב ובלקישות ענא לא משני והו לקישא
ללכן ובפירא ליעקב:
והקשרים ליעקב:

לשון עטיפת כסות, כלומר מתעטפות בעורן וצמרן, ומנחם חברו עם: (ישעיה א) "המתלצות והמעטפות",

מג ויתקף גברא לחדא לחדא והו לה ען
סגיאן ואמקון ועבדין וגמלין וחמרין:
ויפריץ האיש מאד ויהילו צאן רבות
ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים:

כ"ט צאן רבות פרות ורבות יותר משאר צאן. ושפחות ועבדים מכר צאנו בדמים יקרים, ולוקח לו כל אלה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ ויצא יו"ד כסלו. התשי"ט)

ש'לכן גם בחייו נאמר "אלקי יצחק", אף-על-פי ש"אין הקב"ה מיוחד שמו על הצדיקים בחייהם".

ולאחר-כך היה י"ד שנה בבית מדרשם של שם ועבר, כפי שדרשו חכמינו ז"ל על הפסוק "וישכב במקום ההוא", "באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה", ומוכן גודל מעלת מדרגתו באותו זמן.

ולמרות זאת - הלך משם "חרנה", אשר נוסף על ב' הפירושים שבהר, אם קאי על מלכות או על עולמות בריאה-יצירה-עשיה (כפי שנוכח בהמאמר). הרי זה קאי גם על "חרנה" כפשוטו - "חרון אף של מקום (בעולם)", שהוא המדרגה היותר תחתונה.

ובהיותו בחרן - עסק בביור החקריית כו', שזהו מה שכתוב "ויהי לי שור וחמור וגו'", ודוקא על-ידי-זה נעשה הענין ד"ויפריץ האיש מאד מאד", ב' פעמים "מאד".

וענינו בעבודה:

החילוק בין תורה למצות הוא - שהתורה היא ברוחניות, והמצות הן בגשמיות, כמו יציאת בצמר גשמי וכיוצא בזה. והרי תכלית התורה היא בשביל המצות, כמאמר רבותינו ז"ל "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", ולעתי-ד-לבא יהיה "מעשה גדול" - שהמעלה בזה היא מצד ביור הדבר הגשמי. ויתירה מזה - בביור דברי הרשות, שזהו ענין נעלה יותר גם ממעשה המצות.

וזהו גם הוראה אלינו בענין השליחות:

ידוע שרבותינו נשיאנו היו שולחים שלוחים - כפי שהיה בימי אדמו"ר האמצעי, ששלח שלוחים לארץ-הקודש, וכמסופר שבתחילה לא רצו לנסוע, עד שהבטיח לשלוח להם את מאמרי החסידות, והיה שולח להם המאמרים בכתב-יד-קדשו. וזהו הסיבה שבארץ-ישראל נמצאו הרבה ביכלאף מתורתו של אדמו"ר האמצעי.

והנה, הסיבה לכך שלא רצו לנסוע היא - בגלל שעל-ידי-זה יחסר להם בהענין ד"מאד" פעם אחת. ואף-על-פי-כן

על הפסוק "ויפריץ האיש מאד מאד" - מבאר אדמו"ר האמצעי כפל הלשון "מאד מאד":

"מאד" - הוא ענין הרבוי שבא מצד התחלקות הגבורות. היינו, גבורות עליונות דיצחק, כמו גבורות גשמים, שמצד הגבורות יורדים הגשמים טיפין טיפין בריבוי, וזהו גם שבכרפת יצחק נאמר "ויתן לך האלקים", בחינת הגבורה, שבהינה זו היא מקור הברכות לכל ישראל, וגם במתן תורה נאמר "וידבר אלקים גו'", ובלשון חכמינו ז"ל "מפי הגבורה שמענום", כיון שהגבורות הן מקור ההשפעה.

אמנם, הענין ד"מאד מאד" ב' פעמים - נעשה על-ידי עבודת הביורים שהיתה אצל יעקב, בחינת עולם התיקון, שעל-ידי-זה מגיעים לדרגא נעלית יותר גם מהגבורות העליונות דיצחק, גבורות דתהו, ולמעלה גם מבחינת לבן, לובן העליון, על שם "שמלבין עוונותיהם של ישראל", כדאיתא במדרש "מאד יותר מאביו (יצחק), מאד יותר מלבן". והיינו, לפי ששרש התיקון הוא למעלה גם מתהו. וזהו גם מה שכתוב "טובה הארץ מאד מאד" - שזהו מצד עבודת הביורים בארץ שבעה עממין לעשות מנחה "ארץ ישראל".

והענין בזה: אברהם - ש"כתוב בו ואברהם כבד מאד, פעם אחת" (דלא כיעקב שכתוב בו ב' פעמים מאד) - לא התעסק בעבודת הביורים, לברר את הדברים הגשמיים שבעולם. וגם מה שמצינו באברהם הענין ד"הנפש אשר עשו בחרן" - הרי ענין זה היה רק בדרך עראי ולפי שעה, וזהו הטעם שאין אנו יודעים מה אירע ליוצאי חלציהם של הגרים שנתגורו על-ידי אברהם.

וכמו-כן יצחק - שהרי היה "עולה תמימה", ולא יצא מארץ-ישראל (אף שהיתה עדין קודם הביור).

מה שאין-כן יעקב - נאמר בו "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה":

בתחילה היה יעקב בבאר שבע - אצל יצחק, אשר גם בהיותו למטה בגוף היה באותו מעמד ומצב כמו למעלה,

הלילות פשהיה מזג האוויר טוב ("א גוטע פאגאדע"), חזרו מאמר חסידות בחוץ, ובינתים התחיל לרדת גשם, וכאשר הבחינו שיצא גוי מבנין אחד, נכנסו ה"חוזרים" לשם להמשיך בתורת המאמר, ואחר-כך נודע שהיה זה מקום שאסור להפגס אליו, ובפרט לדברי תורה. ונתבלבלו החסידים מזה, ונכנסו לאדמו"ר האמצעי, ואדמו"ר האמצעי שחק ("האט זיך אויסגעלאכט") מפל המאורע. וזהו אמיתית הענין ד"ויפרצת" - שאפילו הגדרים שיש להם לכאורה אחיזה ב'שולחן ערוך', נפרצים גם הם!

שלחו אותם, לא רק לטובת המקום, אלא גם לטובת עצמם, כיון שעל-ידי-זה מגיעים להעילוי ד"מאד מאד" ב' פעמים. וכן הוא גם בכל הדורות, עד לדור האחרון - שפאשר נוסעים בשליחות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא הדור, צריך לדעת שאין זה רק לטובת המקום, אלא גם לטובת השלוחים, שעל-ידי-זה נעשה אצלם הענין ד"ויפרוץ האיש מאד מאד", דהיינו פריצת כל הגדרים, שזהו על-ידי הפצת החסידות בשופי. וכהסיפור אודות החסידים של אדמו"ר האמצעי, שבאחד

א וישמע ית פתגמי בני לכן דאמרין נסיב יעקב ית כל די לאבונא ומדי לאבונא קנא ית כל נכסיה דדין:

לא (א) וישמע את דברי בני לכן לאמר לקח יעקב את כל-אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל-הפכר הזה:

כש"א עשה • פנס, כמו: (שמואל א יד) "ויעש חיל, ויך את צמלק".

ב ויחזא יעקב ית סבר אפי לכן והא ליתוהי עמה כמאתמלי ומדקמוהי:

(ב) וירא יעקב את-פני לכן והנה איננו עמו בתמול שלשום:

ג ואמר יי ליעקב תוב לארעא דאבהתך ויללדתך ויהי מימרי בסעדה:

(ג) ויאמר יהוה אלי-יעקב שוב אל-ארץ אבותיך ולמודתך ואהיה עמך:

כש"א שוב אל-ארץ אבותיך • ושמ "אהיה עמך", אבל בעודך מחבר לטמא, אי אפשר להשרות שכניתי עליך (ב"ר).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך טו עמ' 201)

לשיטתו, שהמניעה להשראת השכינה היתה החבור לטמא, לא שהותו בחוץ לארץ.

בעודך מחבר לטמא אי אפשר להשרות שכניתי עליך (רש"י לא, ג) לפי שיטת רש"י בפשוטו של מקרא לא היתה לארץ ישאל בזמן האבות קדשה מיחדת. ואזיל פאן

ד וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה לחקלא לות עגה:

(ד) וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל-צאנו:

הגם שהיה שומע דברי בני לכן לא היה ממהר ללכת באותו זמן עד שיתחכם לקחת רצונו בארץ הימים או יפרד ממנו, וישב שם ימים באפן, ומאמצעות ב' דברים דברי בני לכן ושוני פניו, ודברי ה' לזה עשה כל האמור בענין, לזה סמכם הכתוב יחד: תורה ג

לא ראה פני לכן ודבריהם שאמרו הגם שבאה אליו הנבואה ללכת היה הולך בידיעת לכן כי לא נמכר יעקב לעבד לו ולרצונו היה עמו, אלא לצד דברי בניו ופני לכן משנות היה חש שיגול ממנו כל יגיעו, והוא שאמר לבסוף (פסוק ל"א) כי יראתי פן תגול וגו', ואם לא היתה באה אליו הנבואה ללכת

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(ב) וירא יעקב וגו' ויאמר ה' אל יעקב. צריך לדעת מה קשר ושיכות לב' מקראות הללו: אכן פונת הכתוב היא להקדים ב' דברים שמסבתם עשה יעקב מה שעשה שברח בלא ידיעת לכן, שזולת זה לא היה הולך בלא ידיעת לכן, או עדין היה מתעכב שם ימים, והוא שאם

שיעור יומי ליום חמישי י' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - לא - פרשת ויצא

שְׁחַרְי בַעֲזוּ וּבֵית דִּינּוֹ מִשְׁכַּבְט יְהוּדָה, אֹמְרִים:
"כִּרְחַל וּכְלֹאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׁתִּיחָם יְגוּ", הַקְּדִימוּ
רְחַל לְלֹאָה.

וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֹאָה • לְרַחֵל תַּחֲלֶה, וְאַחֲרֶיָּךְ
לְלֹאָה, שֶׁהִיא הֵיחָה עֲקֵרַת הַבַּיִת, שֶׁבְּשִׁבִילָה נִזְדוּג
יַעֲקֹב עִם לָבֵן, וְאַף בְּגִינָה שֶׁל לֹאָה מוֹדִים בְּדָבָר,

הַיְאֹמֵר לְהֵן רֵאָה אֲנֹכִי יַת סִבֵּר אִפִּי אֲבוּכֵן
אֲרִי לִיתוּהִי עָמִי כְּמֵאֲתָמְלִי וּמִדְּקִמּוּהִי
וְאַלְהֵה דְאַבָּא הָהּ בְּסַעֲדִי:

(ה) וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אֲנֹכִי אֶת־פָּנַי אֲבִיכֵן כִּי־אֵינְנִי
אֵלַי כְּתָמֹל שְׁלֹשָׁם וְאַלְהִי אֲבִי הִיָּה עִמָּדִי:

וְיֹאמְרֵיךְ יִדְעֵתִין אֲרִי בְּכַל חִילִי פְּלַחִית יַת
אֲבוּכֵן:

(ו) וְאַתָּנָה יִדְעֵתִין כִּי בְּכַל־פְּחִי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבוּכֵן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות כרך כה, עמוד 147 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

מלאכתו של הקב"ה

תּוֹרָה וּתְפִלָּה, אֶף כְּשִׁמְתַעֲסָקִים בְּעִנְיֵי עוֹלָם הֵזָה, אֵין זֶה
מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל הַקְּב"ה.
וְעַל זֶה בָּאָה הַהוֹרָאָה, שֶׁלְּמִדִּים דִּינֵי מְלֹאכְתּוֹ פּוֹעֵל דְּוָקָא
מְעַבְדֵת יַעֲקֹב אֲצֵל לָבֵן, שֶׁלֹּא הֵיחָה בְּאִוְרָה קְדוּשָׁה כְּבֵית
מְדַרְשׁוֹ שֶׁל שָׁם וְעָבַר וְכִיּוּצָא בְּזֶה, אֲלֵא בְּחֵרֵן שֶׁהִיָּה "חֵרוֹן
אֶף שֶׁל מְקוּם", וְאַפִּילוּ מְקוּם כְּזֶה הֵעֲלָה יַעֲקֹב, וְעָשָׂהוּ מְכוּן
לְשִׁבְתּוֹ יַתְבָּרַךְ.
וְכִמוֹ כֵּן בְּעַבְדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּשִׁמְתַעֲסָקִים בְּעִנְיֵי עוֹלָם
הֵזָה, מְקוּם שֶׁ"אֵין תַּחֲתוֹן לְמִטָּה מְפֻנֵּי" (לשון אדמו"ר הזקן
בְּתַנּוּי פֶּרֶק ל"ו), וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְהִיּוֹת מְקוּם אֲשֶׁר בּוֹ יִתְגַּלֶּה
אוֹר קְדוּשָׁתוֹ יַתְבָּרַךְ, הֵנָּה עַבְדוּת כְּזוֹ נִקְרָאת "מְלֹאכְתּוֹ" שֶׁל
הַקְּב"ה, כִּי הֵרִי זֶהוּ רְצוֹנוֹ יַתְבָּרַךְ שֶׁתַּתְגַּלֶּה שְׁכִינָתוֹ גַּם
בְּמְקוּם כְּזֶה, וְכִמְאֹמֵר חֲכָמֵינוּ ז"ל (תַּנְחוּמָא נְשֵׂא טו, וּבַכְּמָה
מְקוּמוֹת. וְרֵאָה תַנּוּי רִישׁ פֶּרֶק ל"ו) "נִתְאַוָּה הַקְּב"ה לְהִיּוֹת לוֹ
דִּירָה בְּתַתְּחוּנִים".

כִּי בְּכַל־פְּחִי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבוּכֵן: (ל, א, ו)
כְּתַב הַרְמַב"ם בְּסוּף הַלְכוֹת שְׁכִירוֹת: "כִּדְרָךְ שְׁמֹזְהָר בַּעַל־
הַבַּיִת שֶׁלֹּא יִגְזַל שְׂכָר עֵנִי, וְלֹא יַעֲבֹבֵנּוּ, כִּי הֵעֵנִי מְזוּהָר שֶׁלֹּא
יִגְזַל מְלֹאכְתּוֹ בַּעַל־הַבַּיִת, וּיְבַטֵּל מַעֲט בְּכָאֵן וּמַעֲט בְּכָאֵן..
וְכֵן חֵיב לַעֲבֹד בְּכָל כְּחוֹ, שֶׁהֵרִי יַעֲקֹב הַצַּדִּיק אָמַר כִּי בְּכָל
פְּחִי עֲבַדְתִּי אֶת אֲבוּכֵן...".
נִמְצָא, דְּזֶה שֶׁ"חֵיב לַעֲבֹד בְּכָל כְּחוֹ" לְמִדִּים מְעַבְדוּת יַעֲקֹב
בְּבֵית לָבֵן הָאֶרְמִי בְּחֵרֵן.
וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה בְּדְרָךְ הַחֲסִידוּת:
אֶמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (אבות פֶּרֶק ב מִשְׁנֵה טז) "נִצְאָמֵן הוּא בַּעַל
מְלֹאכְתּוֹ שֶׁיִּשְׁלֵם לָךְ שְׂכָר פְּעֻלָּתְךָ", שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם
הַ"פּוֹעֲלִים" שֶׁחֵיבִים לַעֲשׂוֹת אֶת "מְלֹאכְתּוֹ בַּעַל־הַבַּיִת" -
הַקְּב"ה.
וְהֵנָּה, אֲפֶשֶׁר שִׁיעֲלָה עַל הַדַּעַת שֶׁ"מְלֹאכְתּוֹ בַּעַל־הַבַּיִת"
בְּעַבְדוּת ה' הִיא דְּוָקָא כְּשִׁעוּסָקִים בְּדָבָרִים נְעִלִים, כְּגוֹן

וְאֲבוּכֵן הֵתֵל בִּי וְהַחֲלַף אֶת־מִשְׁפַּרְתִּי עֲשֵׂרֵת
מְנִים וְלֹא־נִתְּנוּ אֱלֹהִים לְהַרְעַ עִמָּדִי:

(ז) וְאֲבוּכֵן הֵתֵל בִּי וְהַחֲלַף אֶת־מִשְׁפַּרְתִּי עֲשֵׂרֵת
מְנִים וְלֹא־נִתְּנוּ אֱלֹהִים לְהַרְעַ עִמָּדִי:

וַעֲשֵׂרֵת מְנִים • אֵין 'מְנִים' פְּחוֹת מַעֲשָׂה. מְנִים • לְשׁוֹן סְכוּם כֹּלֵל הַחֲשׁוּבֵן, וְהֵן עֲשִׁירִיּוֹת, לְמַדְנֵן
שֶׁהַחֲלִיף תְּנָאוּ מֵאָה פְּעָמִים.

ח אִם כְּדִין הָהּ אָמַר נְמוּרִין יְהֵא אַגְרָךְ
וְיִלִּידֵן כֹּל עָנָא נְמוּרִין וְאִם כְּדִין הָהּ אָמַר
רְגוּלִין יְהֵא אַגְרָךְ וְיִלִּידֵן כֹּל עָנָא רְגוּלִין:

(ח) אִם־כֹּה יֹאמֵר נִקְדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ כָל־הַצֹּאֵן
נִקְדִים וְאִם־כֹּה יֹאמֵר עֲקִדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ
כָל־הַצֹּאֵן עֲקִדִים:

אור החיים על התורה - מהדורת ב.ז.ס. אברמוביץ

לו מִין אֶחָד בְּתַחֲלֵה וְאַחַר שִׁיחֲמוּ הַצֹּאֵן
הֵיָה חוּזֵר בּוֹ בֵּין עַבּוּר לְלִדָּה וְלוֹקֵחַ
לְעֲצֻמוֹ מִין שְׂאֵמֵר, וּמִיַּחַד לְיַעֲקֹב מִין
אֶחָר, וְלִזֶּה לֹא יִקְרָא אֲלֵא הַתּוֹל
שֶׁפְּעָמִים אֹמֵר כִּי וּפְעָמִים וְכוּ': תוֹרַת ח
(ח) אִם כֹּה יֹאמֵר. וְהֵגַם שְׁתַּנְּאִי

הַתּוֹל שֶׁהִיָּה מֵהַתֵּל בּוֹ, וְאִם עֲבַרְת
הַדְרָךְ, זֶה גּוֹלֵן מְקָרִי:
וְאוּלַי כִּי לָבֵן הִרְגִישׁ מִפְּעַם רֵאשׁוּנָה
שֶׁרֵאָה שִׁיִּלְדוּ הַצֹּאֵן בְּרַבּוּי מִין
הַנוֹגַע לְיַעֲקֹב בְּחִלְקוֹ לִזְוֶה נִתְחַפֵּם וְאָמַר
בְּיַדָּי הֵלֵא דְבַר הוּא, לִזְוֶה הֵיָה אֹמֵר

(ה) וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אֲנֹכִי וְגו'. פְּרוּשׁ
וְאִם תֹּאמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ טַעַם נְכוּן כִּי
הוּא רֵאָה כִּי שִׁלְף גְּדוּל מִשְׁלוֹ וּפְרִצָת
מֵאֵד, לִזְוֶה אָמַר וְאַלְהִי אֲבִי הֵיָה עִמָּדִי
וְזוֹ בְּרַכָּה מֵאֵת ה': תוֹרַת ו
(ז) וְאֲבוּכֵן וְגו'. צְרִיף לְדַעַת מַה הוּא

(ט) וַיִּצַל אֱלֹהִים אֶת־מִקְנֵה אַבְיָכֶם וַיִּתֶּן־לִי:

ט וַאֲפָרֵשׁ יְיָ יְתֵּן גִּיתִי דַאֲבוּכוֹן וַיְהִי לִי:

וַיְהִי בַעֲת יְחַם הַצֵּאן וַאֲשָׂא עֵינַי וַאֲרָא בַחֲלוֹם וְהִנֵּה הָעֵתָדִים הָעֲלִים עַל־הַצֵּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים:

(י) וַיְהִי בַעֲת יְחַם הַצֵּאן וַאֲשָׂא עֵינַי וַאֲרָא בַחֲלוֹם וְהִנֵּה הָעֵתָדִים הָעֲלִים עַל־הַצֵּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים:

בְּלַע"ז, חוט של לבן מקיף את גופן סביב וכתבבורות של פתוחה ומפלקשת מזו אל זו (ספרים אחרים: מן אל זו), ואין לי להביא עד מן המקרא.

כ"ט וְהִנֵּה הָעֵתָדִים • אף־על־פי שהבדילים לבן פלם, שלא יתעברו הצאן וגמטן, היו המלאכים מביאין אותן מעדר המסור ביד בני לבן לעדר שבנד עקב (כ"ד). וברדדים • תרגומו ופציחין, פיישימ"ר

יא וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלֵּאךָ דַּי בַּחֲלֵמָא וַעֲקֵב וַאֲמַרִית הָא אָנָּא:

(יא) וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלֵּאךָ הַאֲלֹהִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וַאֲמַר הַגִּנִּי:

יב וַיֹּאמֶר שְׂא־נָא עֵינֶיךָ וְרָאָה כָּל־הָעֵתָדִים הָעֲלִים עַל־הַצֵּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָבָן עָשָׂה לְךָ:

(יב) וַיֹּאמֶר שְׂא־נָא עֵינֶיךָ וְרָאָה כָּל־הָעֵתָדִים הָעֲלִים עַל־הַצֵּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָבָן עָשָׂה לְךָ:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

להצטרף להפך סדר טבע הבריאה, והוא שהיו עולים ג' מינים יחד והיה בכל נולד ונולד בכח ההיולי מטבעים שלשתם יחד, ובזה ספו תמו ידיעות התרפים, ועם יציאת הנולדים היה נגלה בהן מין אשר יסבימו יחד כי הוא זה חלק יעקב, ולא ירחיק דעתך הדבר, כי יש עופות שיהפכו גונייהם לכמה מראות וזה הוא לצד שהטביע ה' בהם כן, וכמו כן עשה ה' בנולדים בצאן לבן להציל עשוק מיד עושה. ואומר בְּרָדִים לפי מה שפרשנו מצינו ראייה לדברי רבי אברהם בן עזרא כי הוא מין טלוא כי זולת זה דלמא יאמר לבן טלוא יהיה שֶׁכֶר וּנְמָצָא הַנֶּס לְבִשְׁלָה ח"ו, אלא ודאי כי בָּרַד הוא מין טלוא ואולי לצד שלבן שלו לבן הרבה כבָּרַד וְקָרָא כן, ומעתה נתישב הכתוב על כן:

כ"י ראיית את כל אשר לבן וגו'. המלאך הגיד טעם הנס כי ראה ה' כל מעשיו וערמותיו של לבן ומה שהיה מתחכם ושואל בתרפיו ולא היה מציאות להצילו ממנו זולת מעשה אשר הראהו עולים על הצאן וכמו שפרשנו: גם רמז לו כי כל מעשה של לבן אליו

הנולדים בצאן פיון שאין ליעקב חלק בו כי לא הזכר בתנאים אם בן למה יראהו אותו בחלום: וראיתי להרבי אברהם בן עזרא שכתב (ל"ט) כי בְּרָדִים הם טלאים ולא הביא הרב הכרח לדבר. עוד לפי מה שאמר אם זה יאמר וגו' הראת לדעת כי לא היה נוטל יעקב אלא או עקדים או נקדים ומעתה למה היו עולים על הצאן מינים שאינן לחלק יעקב:

אכן טעם הדבר הוא לצד מה שקדם לנו בידיעת לבן הרמאי כי מלבד תחבולותיו ומרמיו גם היו לו תרפים אשר יגידו לו כל דבר וכמאמרם ז"ל (תנחומא) ומן הסתם שאול ישאל בהם וידע העצמים בכטן המלאך ומראיהו ומעתה באמצעות דבר זה אפסו כחות יעקב בכל מין אשר יתחכם יפסידוהו התרפים, אשר על כן העונה בצר ענהו, ויש לה לדעת כי מין מראה אשר יהיה בנולדים יתהוה בעת יחם ואין מציאות להפכו אחר כך זולת על ידי נס עצום להפך הטבע הפוך עצום, ודבר זה קשה בעיני אל עליון לעשותו, וצא ולמד מדבריהם ז"ל בכמה מקומות, (סוטה ב' שבת כ"ג.) ועשה ה' חקמה שלא

הראשון היה שטל נקדים וטלאים, לא עמד בדבר אלא אחת מהנה הסכים לתת לו: עוד טעם הדבר הוא לצד כי מין זה של עקדים לא הזכר בתנאי הראשון בא עליו הרשע בטענה כי לא כאלה לחלק יעקב, ולא הודה על האמת מההוכחה שנטל מין זה ולזה בפעם ראשונה הוציא מחלק יעקב עקדים ואחר כך היה מתנה עמו לרצונו להחליף מין נקדים שבחלק יעקב בחלק עקדים שהוא של לבן וחוזר חלילה על שורת מונים ולעולם הנאי הראשון של נקדים וטלאים בפשבים ובעזים עמד במקומו:

ואומר אם זה יאמר לשון עתיד, לפי מה שפרשתי באומר התל בי ידוק על כן, כי לא על אמירה שהיה אומר בתחלה היתה הנהגת ה' אלא על מה שעתיד לומר באחרונה אחר עבור הצאן, ודבר זה לא היה לצד השתדלות יעקב אלא כי מה היתה לו וכמו שספר אחר כך שראה בחלום וכו': תורה ט

(יב) הַעֲתָדִים וְגו' עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים. צריך לדעת מה הוא פרוש בְּרָדִים, ולו יהיה שיהיה מין ממין

יג) אָנְכִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחַתְּ שֵׁם מִצִּבְחָה
אֲשֶׁר נִדְרַתְּ לִי שֵׁם נָדַר עִתָּה קוֹם צֵא מִן־הָאָרֶץ
הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ מוֹלְדֹתְךָ:
יג אָנָּה אֱלֹהָה דְּאַתְגְּלִיתִי עֲלֶיךָ בְּבֵית אֵל דִּי
מִשְׁחַתְתָּ תַּמָּן קָמָא דִּי קִימְתָּא קְדָמִי תַּמָּן
קָוִים כְּעֵן קוֹם פּוּק מִן אַרְעָא הָדָא וְתוּב
לְאַרְעָא גְלִדוּתְךָ:

כט"ו ◀ הָאֵל בֵּית־אֵל • כְּמוֹ אֵל בֵּית־אֵל, הֵה"א יִתְּרָה
וְדַרְךְ הַמְקַרְאוֹת לְדַבֵּר בֶּן, כְּמוֹ: (במדבר לד) "כִּי אַתָּם
בָּאִים אֶל הָאָרֶץ כְּנַעַן". מִשְׁחַתְּ שֵׁם • לְשׁוֹן רַבּוּי
וְגִדְלָה, כְּשֶׁנִּמְשַׁח לְמַלְכוּת, כָּךְ: "וַיִּצַק שֶׁמֶן עַל
ראשָׁה", לְהִיּוֹת מְשׁוּחָה לַמִּזְבֵּחַ. אֲשֶׁר נִדְרַתְּ לִי •
וְצָרִיךְ אַתָּה לְשַׁלְּמוֹ, שְׂאֲמַרְתָּ: "יְהִיֶה בֵּית אֱלֹהִים",
שְׂפַתְקָרִיב שֵׁם קָרְבָּנוֹת.

יד) וַתַּעַן רַחֵל וְלֵאמֹר וַתֹּאמְרָנָה לוֹ הַעוֹד לָנוּ חֶלֶק
וְנַחֲלָה בְּבֵית אָבִינוּ:
יד וַיִּבְרַח רַחֵל וְלֵאמֹר וְלֵאמֹר וַתֹּאמְרָנָה לָהּ הַעוֹד
(כְּעֵן) לָנָה חֶלֶק וְאַחְסָנָא בְּבֵית אָבוּנָא:

כט"ו ◀ הַעוֹד לָנוּ • לְמָה נֶעֱכַב עַל יָדְךָ מִלְּשׁוֹב, כְּלוּם אָנוּ מִיְחִילוֹת לִירֵשׁ מִנְכָּסֵי אָבִינוּ כְּלוּם בֵּין הַזְּכָרִים?.

טו) הֲלוֹא נִכְרִיּוֹת נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ כִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכַל
גַּם־אֶכּוֹל אֶת־כֶּסֶפְנוּ:
טו הֲלֹא נִיכְרָאָן אַתְחַשְׁבָּנָא לָהּ אַרִי וְכַנְנָא
וְאָכַל אַף מִיכַל יַת כֶּסֶפְנָא:

כט"ו ◀ הֲלוֹא נִכְרִיּוֹת נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ • אֶפְלוּ בְּשַׁעַה שְׂדָרְךָ
כְּגִי אָדָם לְתַת נְדוּנָא לְכַנְתִּי בְּשַׁעַת נְשׂוּאִין, נְהַג
עִמָּנוּ כְּנִכְרִיּוֹת. כִּי מִכְרָנוּ • לָךְ (שְׂעֻבְתָּ אֹתוֹ כְּנוּ י"ד שָׁנָה

טז) כִּי כָל־הָעֶשֶׂר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ
הוּא וּלְבַנְיָנוּ וְעִתָּה כֹּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ
עֲשֵׂה:
טז אַרִי כָּל עִתְרָא דִּי אֶפְרֵשׁ יְיָ מֵאֲבוּנָא
דִּילְנָא הוּא וּלְבַנְנָא וְכַעַן כָּל דִּי אָמַר יְיָ לָךְ
עֲבַד:

כט"ו ◀ כִּי כָל־הָעֶשֶׂר • 'כִּי' זֶה מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'אֵלָא',
כְּלוּמַר: 'מִשָּׁל אָבִינוּ אֵין לָנוּ כְּלוּם, אֵלָא מַה שְּׁהִצִּיל
הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מֵאֲבִינוּ, שְׁלָנוּ הוּא'. הִצִּיל • לְשׁוֹן

♦ יום שישי י"א כסלו ♦

יז) וַיִּקָּם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו עִל־
הַגְּמִלִים:
יז וַיִּקָּם יַעֲקֹב וַיִּטֵּל יָת בְּנֵהוּי וְיָת נְשׂוּהֵי עַל
גְּמִלָּא:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הם נתונים, וְלָזָה לֹא אָמַר כָּל אֲשֶׁר
עוֹשֶׂה לָךְ לָבוֹן לְרַמּוֹ גַּם בֶּן כִּי כָּל
הַנּוֹלָדִים יִהְיוּ לְחֶלֶק יַעֲקֹב, וְאֵין בָּזָה
מִשׁוּם גָּזַל כִּי ה' שׁוֹפֵט צָדֵק וַיִּדַע כָּל
אֲשֶׁר רָמָהוּ וְאָנְדָהוּ וְהוֹצִיא מִזֶּה וְנָתַן
לָזָה וְהוּא יִשְׁפֹט בְּצַדֵּק: תורה יג
יד) הַעוֹד לָנוּ וְגו'. כְּפֹלִי לֹמַר חֶלֶק
וְנַחֲלָה, לְרַמּוֹ ב' דְּבָרִים, הָא' הוּא
חֶלֶק הַנּוֹגֵעַ לָהֶם בִּירֵשֶׁת אִמָּם שְׂכָר

מֵתָה, וְהַב' נִחְלַת אָבִיהֶם, וְהַחֲלִיטוּ
שְׂאִין לָהֶם תּוֹחֶלֶת מִשְׁנִיָּהֶם וְהִרְאִיָּה
הֲלוֹא נִכְרִיּוֹת נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ כְּכֹר שְׂמִכְרָנוּ
וְזֶה לָךְ הָאוֹת שְׂאִין אָנוּ אֶצְלוּ בְּמִדְרַגַּת
בָּנִים וּמִמִּילָא יֵצֵאוּ עֲלֵיהֶם לְכָל יִרְשׁוּ
בוֹ. הַגַּם שְׂבַמְשַׁפְּטֵי הַגּוֹיִם אֶפְשָׁר
שֶׁהַבְּנוֹת יִרְשׁוּ וְאֵין יוֹכִיחַ וְכַמְעַשָּׂה רַבִּי
שְׂמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל וְאַחֲתוֹ. (שְׂבַת
קט"ו.) וְאֹמְרוּ וַיֹּאכַל גַּם אֶכּוֹל ב'

אֲכִילוֹת, א' יִרְשֶׁת כְּתַבַּת אִמָּם, וְהַב'
מֵה שְׂעֵבַד יַעֲקֹב י"ד שָׁנָה
בְּעָדָם: תורה טו
טז) אֲשֶׁר הִצִּיל וְגו' לָנוּ וְגו'. פְּרוּשׁ
ה' הִצִּיל מִמּוֹנְגוֹ שְׁהוּא חִיב לָנוּ
מִיָּדוּ, שְׁלִשׁוֹן הִצִּילָה יֹאמַר עַל גּוֹלָה
מְגוֹלָן, וְהוּא אֹמְרוּ לָנוּ פְּרוּשׁ מִשְׁלָנוּ
שְׁגוֹל: תורה יז

כ"י אַתְּ-בְּנִי וְאַתְּ-נָשִׁי • הַקְּדִים זְכָרִים לְנִקְבוֹת, וְעָשׂוּ הַקְּדִים נִקְבוֹת לְזָכָרִים, שְׁנֹאמַר: (לקמן לה) "וַיִּקַּח עֶשָׂו אֶת-נָשָׁיו וְאֶת-בְּנָיו וְאֶת-בְּנֵי וְגו'".

– נקודות משיחות קודש – (על פי 'לקוטי שיחות' ח"ל עמ' 144 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מתי יש להקדים נקבות לזכרים?

והנהגת האדם היא כדבעי. ולכן, יעקב "הקדים זכרים לנקבות", כי הסדר הרצוי הוא תחילה עבודת המוח ועל-ידי-זה הוא בא לעבודת הלב.

אמנם כאשר ישנם מניעות ועיכובים בעבודת ה' וצריך להתגבר עליהם, אזי לא די בעבודה "מסודרת" ועל-פי טעם ודעת, אלא זקוקים לעבודה נעלית יותר, שלמעלה מהגבלת השכל. ועבודה זו היא על-ידי הלב דקא (ראה 'המשר' תרס"ו עמ' ס ואילך). ולכן "עשו הקדים נקבות לזכרים", כי אדם שצריך להתגבר על נטיותיו ותאוותיו, בחינת "עשו", אי-אפשר לו להסתפק בעבודה שבמידה והגבלה על-פי הסדר ו'טעם ודעת', אלא צריכה להיות עבודה שלמעלה מסדר, ולמעלה ממדידה והגבלה.

על הפסוק "ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו על הגמלים" (לא, יז) פירש רש"י "הקדים זכרים לנקבות, ועשו הקדים נקבות לזכרים".

יש לבאר שתי הנהגות אלו של יעקב ועשו למעלייתא, ובעבודת האדם לקונו:

הנה, זכר ונקבה - איש ואשה - מורים על עבודת המוח ועבודת הלב. כי עיקר ענין המוחין ולימוד התורה הוא באיש, ויחודה של האשה לגבי האיש הוא בענין הרגש והמדות.

והנה, הסדר הרצוי בכלל הוא ש"הוא ימשל בך" - זכרים קודמים לנקבות. והיינו, שהמוח שלוט על הלב (תניא פ"ב ובכ"מ), דהמדות צריכות להיות מונהגות על-ידי השכל. כי רק כאשר המדות מונהגות על-ידי השכל, אזי חמדת הלב

יח ודבר ית כל גיתוהי וית כל קנינה דקנא גיתי קנינה די קנא כפדן ארם למיתי לנת יצחק אבוהי לארעא קנען:

יח) וַיִּנְהַג אֶת-כָּל-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-רֶכְשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָדֵן אָרֶם לְבֹא אֶל-יִצְחָק אָבִיו אֲרֻצָּה פְּנֵעוֹ:

כ"י אַתְּ-מִקְנֵה קִנְיָנוֹ • מה שקנה מצאנו, עבדים ושפחות וגמלים וחמורים.

יט ולכן אזל למגזי ית ענה וכסיאת רחל ית צלמניא די לאבוהא:

יט) וְלָבֵן הָלַךְ לְגִזּוֹ אֶת-צֹאֲנוֹ וַתִּגְנֹב רָחֵל אֶת-הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאִבֶּיהָ:

כ"י אַתְּ-צֹאֲנוֹ • שנתן בנד בניו דרוך שלשת זמים בינו ובין יעקב. ותגנב רחל את-התרפים. להפריש את אביה מעבודת אלילים נתפנה (כ"ז).

כ וכסי יעקב מן לבא דלבן ארמאה על דלא חוי לה ארי אזל הוא:

כ) וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת-לֵב לָבֵן הָאֲרָמִי עַל-בְּלֵי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא:

כא ואזל הוא וכל די לה וקם ועבר ית פרת שווי ית אפוהי לטורא דגלעד:

כא) וַיִּבְרַח הוּא וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ וַיִּקַּם וַיַּעֲבֵר אֶת-הַנְּהַר וַיֵּשֶׁם אֶת-פְּנֵי הַר הַגְּלָעַד:

אור החיים על התורה – מהדורת ב"מ. אברמוביץ

לברח כשיצטרך לברח. וכנה מצינו טעם בעקר הודעת כתוב זה שבא לומר טעם שבו השיג הבריחה, כי וזלת זה היה נותן לב לבן לשמר אותו מלברח באינה אפן שיהיה אלא שגנב לבו וכנה מצא הכנה לאסוף כל אשר יש לו וברח

אורה ממנו במה שהיה שואל ממנו לשלחו, בנה היה מצדיק לבן כי לא יברח כלל, שאם לא פן למה היה שואל ממנו שישלחהו ובה גנב לבו, והוא אומר ויגנב וגו' ובמה גנב, על סבת שלא הגיד לו בספור מעשיו כי יערים

כ) ויגנב וגו' על בלי וגו'. קשה איך יצדק לומר אליו שהוא בורח שאומר על בלי הגיד לו כי בורח. ואולי שהכנה היא שנתחכם יעקב כשספר ללבן כל מעשיו והנהגותיו העלים ממנו ערמת הבריחה והוסיף לשלל

(כב) וַיִּגְדַּל לְלֶכֶן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב:

כב ואתחנה ללכן ביוםא תלימאה ארי אזל
יעקב:

כ"ב פיום השלישי • שהרי דרך שלשת ימים היה ביניהם.

(כג) וַיִּקַּח אֶת־אָחִיו עִמּוֹ וַיְרִדְהוּ אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים וַיַּדְבֵּק אֹתוֹ בְּהַר הַגִּלְעָד:

כג ודבר ית אחוהי עמה ורדה בתרוהי
מהלה שבעת יומין ואדבק יתה בטורא
דגלעד:

כ"ג אַת־אָחִיו • קרוביו. דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים • פל
אותן שלשה ימים שהלה המגיד להגיד ללכן, הלה
יעקב לדרך. נמצא יעקב רחוק מלכן ששה ימים,

ובשבועי השיגו לכן, למדנו שכל מה שהלה יעקב
בשבועה ימים, הלה לכן ביום אחד, (שנאמר: "וירדה אחרי
דרך שבעת ימים", ולא נאמר: "וירדה אחרי שבעת ימים").

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי 'לקוטי שיחות' ח"א עמ' 18 - מתוך 'לקראת שבת')

החיצוניות בשביל הפנימיות

כלומר: גם הנכרי בעצמו, מצד שרשו (ששרשו של כל דבר
הוא בקדושה), הוא מרגיש שצריך להוסיף דבר בקדושה;
אלא שלהיותו הצינור הממשיך זאת - זה מתבטא באופן
שמבלבלו מתפלתו. אמנם בפנימיות - הרי זה רק להוסיף
את הפונה.

בספר 'אור המאיר' איתא בשם מורנו המגיד ממעזריטש
נ"ע, דמה שרדה לכן אחר יעקב אבינו, הוא מפני שיעקב
השאיר אחריו אותיות התורה שעדין לא בירך והוציאם
מלכן, ולזאת הוצרך לכן לרדה אחר יעקב - ליתן לו את
האותיות שנשארו אצלו. וזאת על ידי שנוספה פרשה
בתורה - סיפור רדיפתו אחרי יעקב.

ומכאן הוראה נפלאה בעבודת האדם לקונו:
גם כשישנם העלמות והסתרים על עבודת ה', הנה האמת
היא שדבר זה בפנימיותו הוא טוב, ורק בחיצוניותו הוא
נראה כדבר המעלים. וכאשר האדם יודע שבפנימיות דבר
זה טוב ובאופן כזה עובד את עבודתו, על ידי זה נפעל
שגם בגילוי יראה כף.

ותזין מהא, שיכול להיות ענין שבחיצוניות ובפועל הוא
לגמרי היפך הקדושה, אמנם בפנימיות הרי הפונה בזה היא
לשם שמים - כדי להוסיף בקדושה.
על דרך המבואר בספר תניא קדישא, שכאשר יהודי עומד
ומתפלל, ועומד לנגדו גוי ומבלבלו - הרי זה בכדי לעוררו
שיוסיף בכונת התפלה.

(כד) וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל־לֶכֶן הָאֲרָמִי בַּחֲלֹם הַלַּיְלָה
וַיֹּאמֶר לוֹ הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן־תִּדְבַּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב
עֲדֶרְע:

כד ואתא מימר מן קדם יי לנת לכן ארמאה
בחילמא די ליליא ואמר לה אסתמר לה
דילמא תמליל עם יעקב מטוב עד ביש:

כ"ד מטוב עדרע • כל טובתן של רשעים, רעה היא אצל הצדיקים (יבמות קג).

(כה) וַיִּשַׁג לֶכֶן אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תַּקַּע אֶת־אֱהֹלוֹ בְּהָר
וּלְכֶן תַּקַּע אֶת־אָחִיו בְּהַר הַגִּלְעָד:

כה ואדביק לכן ית יעקב ויעקב פרס ית
משפנה בטורא ולכן אשרי ית אחוהי
בטורא דגלעד:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ברית עמו לבל יזיק שבאמצעות הדבר
תגברו עליו ישראל בימי השופטים
כשבא עליהם והוא כשן רשעתיים
כמאמרם ז"ל. (סנהדרין ק"ה.) גם מנה
נמשך קבורת רחל במקום ההוא כדי
שתהיה לטובה אות בגלות בניה
כאומרם ז"ל (בר" פ' כ"א) בטעם
קבורתה שמה: תורה כד

ולא היה משיגו לכן. ואולי כי הגיד לו
האדון ברוך הוא בנה שאין צריך לברח
כי הגם שהדביקו לכן היוכל דבר אליו
אפלו דבור, וזולת זה היה מראה ח"ו
כי לא יכול הצילו מיד לכן, וגדול הנס
הזה שהגם שהוא בעל בחירה ימנע
מעשות בחירתו ביעקב:
גם בנה ה' סבב כמה סבובין בריתת

ואין יודע, והוא שאמר סמוך לזה ויברח
הוא וכל אשר לו וגו' והבן: תורה כא
(כג) דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים. יש לחקר למה
נשתנה יעקב בהליכה זו שלא
קפצה לו הארץ כמשפט לאהבי שמו,
ומצינו שאפלו לאליעזר עבד אביו
קפצה לו הארץ, (בר" נ"ט) ומן הנכון
אליו יאות עשות גם להצילו מהרודף

כו ואמר לכן ליעקב מה עבדת וכסיתא מני ודברתא ית פנתי פשבויות חרבא :

(כו) וַיֹּאמֶר לְכֹן לְיַעֲקֹב מַה עֲשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת־לְבָבִי וַתִּנְהַג אֶת־פְּנֵיךָ כְּחָרֵב :

כ"ט - פשבויות חרב • כל חיל הפא למלחמה קרוי חרב.

כו למה אטמרת למיזל וכסיתא מני ולא חוייתא לי ושלחתך פון בחדוא ובתושבחה בתופין ובכנרין :

(כו) לָמָּה נִחַפְּתָה לְבָרַח וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְאַשְׁלַחְךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתַף וּבְכַנּוּר :

כ"ט - ותגנב אתי • גנבת את דעתי.

כח ולא שבקתני לנשקא לבני ולבנתי פון אסקלתא למעבד :

(כח) וְלֹא נִשְׁכַּתְנִי לְנִשְׁק לְבָנִי וּלְבִנְתֵי עֵתָה הַסְּפַלְתָּ עִשׂוּ :

כט אית חילא בידי למעבד עמכון ביש ואלהא ראבוכון ברמשא אמר לי למימר אסתמר לך מלמללא עם יעקב מטב עד ביש :

(כט) יֵשׁ-לְאֵל יָדַי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אֲמַשׁ | אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמַר לָךְ מִדַּבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע :

כ"ט - יש לאל ידי • יש כח וחיל בידי לעשות עמכם רע, וכל 'אל' שהוא לשון קדש, על שם עזוז ורב אונים הוא.

ל ויכען מיזל אזלת ארי חמדא חמדא לבית אבוך למה נסבתא ית דחלתי :

(ל) וְעַתָּה הֲלֹךְ הַלְכָתָּ כִּי־נִכְסְף נִכְסַפְתָּה לְבַיִת אָבִיךָ לָמָּה גִנַּבְתָּ אֶת־אֱלֹהֵי :

כ"ט - נכספתה • חמדת, והרבה יש במקרא : (תהלים פד) "נכספה וגם כלתה נפשי", (איוב יד) "למעשה ידך תקסף".

לא ואתיב יעקב ואמר ללכן ארי דחילתי ארי אמרית דילקא תגיס ית בנתך מני :

(לא) וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלֶכֶן כִּי יָרֵאתִי כִּי אֲמַרְתִּי פֶן־תִּגְזַל אֶת־בְּנוֹתַי מֵעַמִּי :

כ"ט - כי יראתי וגו' • השיבו על ראשון ראשון, שאמר לו : "ותנהג את בנותי וגו'".

לב עם (ניי אתר) די תשפח ית דחלתך לא יתקנים קדם אחנא אשתמודע לך מה דעמי וסב לך ולא ידע יעקב ארי רחל נסיבתהון :

(לב) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחִיהַ נַגֵּד אַחֵינוּ הַפְּרֵלְךָ מֶה עֲמָדֵי וְקַח־לָךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גִּנַּבְתֶּם :

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

לא) וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלֶכֶן אֲמַרְתִּי כִּי יִגְזַל אֶת־בְּנוֹתַי מֵעַמִּי וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אֲמַשׁ | אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמַר לָךְ מִדַּבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע : וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אֲמַשׁ | אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמַר לָךְ מִדַּבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע : וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אֲמַשׁ | אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמַר לָךְ מִדַּבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע :

בדברך הליכה הלכת כי נכסף נכספתה וגו' ולא כמו שאמרתי לך בדברך בריחה אם בן למה גנבת את אלהי אלא ודאי כי לצד שהוא המגיד, לחששת שמא יודיעני ויגיד לי שהלכת גנבת אותו וזה לך האות שברחת: תורה לא

ל) ועתה הלך וגו'. פרוש להיות שמקדם קבל עליו למה נחבא לברח שמחזיקו בבורח ואחר כך חזר לומר ועתה פרוש לשון תשובה כאומרם ז"ל (בר פ' כ"א) והכונה ואם תשיבני דבר כי לא ברכת אלא הלוך

כ"ט • לא יחיה • ומאותה קללה מתה רחל בדרך (כ"ד). מה עמדי • משלך.

לג ועל לבן במשפנת דיעקב ובמשפנת דלאה ובמשפנת דתרמין לחינתא ולא אשפת ונפק ממשפנת דלאה ועל במשפנת דרחל:

(לג) ויבא לבן באהל-יעקב ו באהל לאה ובאהל שתי האמהות ולא מצא ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל:

רחל • כשיצא מאהל לאה, חזר לו לאהל רחל קדם שחפש באהל האמהות (ספרים אחרים: השפחות). וכל כף למה? לפי שהיה מפיר בה שהיא משמשנית.

כ"ט • באהל-יעקב • הוא אהל רחל, שהיה יעקב תדיר אצלה, וכן הוא אומר: (לקמן מו) "בני רחל אשת יעקב", ובבבלי לא נאמר: "אשת יעקב". ויבא באהל

לד ורחל נסיבת ית צלמנא ושונתו בעביטא דגמלא ויתיבת עליהון ומשיש לבן ית כל משפנתא ולא אשפת:

(לד) ורחל לקחה את-התרפים ותשם בכר הגמל ותשב עליהם ומשיש לבן את-פל-האהל ולא מצא:

וב'ערובין': (דף ט) 'הקיפיה בעביטין', והן עביטי גמלים, בסט"ו בלע"ז.

כ"ט • בכר הגמל • לשון פרים וכסות, כתרגומו: 'בעביטא דגמלא', והיא מרדעת העשויה כמין פר.

לה ואמרת לאבוקא לא יתקף בעיני רבוני ארי לא אבול למיקם מן קדמך ארי ארי נשיו לי ובלש ולא אשפת ית צלמנא:

(לה) ותאמר אל-אביה אל-יחר בעיני אדני כי לא אוכל לקום מפניך בדרך נשים לי ויחפש ולא מצא את-התרפים:

לו ותקיף ליעקב ויצא עם לבן ואתיב יעקב ואמר ללבן מה חובי מה סורחני ארי ודפתא בתרי:

(לו) ויחר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה-פשעי מה חטאתי כי דלקת אחרי:

כ"ט • דלקת • רדפת, כמו: (איכה ד) "על ההרים דלקונו", וכמו: (שמואל א ט) "מדלק אחרי פלשתים".

לז ארי מששתא ית כל מני מה אשפתא מפל מני ביתך שוי קבא קדם אחי ואחיד ויזכחוון בין פרונא:

(לז) כי-מששת את-כל-פלי מה-מצאת מפל פלי- ביתך שים כה נגד אחי ואחיד ויזכחוון בין שנינו:

כ"ט • ויזכחוון • ויבררו עם מי הדין, אפרובי"ר בלע"ז.

אור החיים על תורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

בגנב, וגלה דעתו יעקב פי טעם הקפדתו היתה שראוהו ממשש כל נכסיו וכליו ולצד העדר ידיעתו בגנבת התרפים יחשב כי לא היה מחפש חפוש מחפוש אלא לראות אם לקח דבר מה משלו, והערים לומר שגנבו לו הרפיו שיהיה לו סבה לחפש בכל המקומות, לזה הזכירו מנין נכנס לו צד הספק בו שהצריך לחפש וכו' והוא אומר כי מששת וגו' תורה לו (לו) מששת את כל וגו'. פרוש אפלו כלים שאין בהם מחוש תרפים כמו שתאמר כלים שהם קטנים מהתרפים

הדברים לאדם אחר לא תקרא מריבה, וכן תמצא שאמרו ז"ל (ב"ר פ' ע"ד) ו"ל קפדנותם של אבות ולא ענותנותן של בנים וכו' פייסים יעקב מפני לחמיו וכו' ע"כ. וזה מכון לדברנו. ואולי יבין עוד שלא רב עמו בכנפית אנשים אלא בחדוד עמו והוא אומר וירב בלבן פרוש בחדוד עמו שלא יכלם בתוכחתו: מה פשעי וגו'. פרוש בשלמא אם ממיך מצאת בי עול שפשעתי לך, פרוש בעור זה של הגנבה בפשע ולא לבד בפשע אלא אפלו בשוגג, והוא אומר מה חטאתי שתחשדני

פי זה יגיד שבורח הוא טענה הנשמעת לזה נשבע לו עליה בקללה כדין המחירים על הספק: תורה לב (לב) לא יהיה. כדין בן נח, ואם תאמר אין צריך לאומרה הלא משפטו חרוץ, נתפנו לומר שאין לו טענה לומר כי נתונים המה לו או שכוחים המה אצלו: תורה לג (לו) ויחר ליעקב וירב. פרוש לצד שבא לכלל פעם בא לכלל מריבה וזולת זה לא היה מריב: וירב בלבן. פרוש בערך לבן היה הדבר נכר שהוא מריבה אבל אם היו

זֶה עֲשִׂימִים שָׁנָה אֲנֹכִי עִמָּךְ רַחֲלִיךָ וְעֵינֶיךָ לֹא
 (לח) זֶה עֲשִׂימִים שָׁנָה אֲנֹכִי עִמָּךְ רַחֲלִיךָ וְעֵינֶיךָ לֹא
 שִׁבְלוּ וְאֵילִי צֹאנֶךָ לֹא אֲכַלְתִּי:
 לח דַּגְן עֲסִרִין שָׁנִין אֲנִי עִמָּךְ רַחֲלִיךָ וְעֵינֶיךָ
 לֹא אֲתַפְּלִי וְדַכְרִי עִנְךָ לֹא אֲכַלְתִּי:

איל, שאם לא כן, מה שבחב? אילים לא אכל, אכל
 כבשים אכל, אם-כן גזלן הוא.

כ"ט «לֹא שִׁבְלוּ. לֹא הִפִּילוּ עֲבוּרֶם, כְּמוֹ: (הושע ט)
 "רַחֵם מִשְׁכִּיל", (איוב כא) "תִּפְלֹט פְּרִתוֹ וְלֹא תִשְׁכַּל".
 וְאֵילִי צֹאנֶךָ. (ב"ק סה) מִכָּאן אָמְרוּ: אֵיל בֶּן יוֹמוֹ קְרוִי

טַרְפָּה לֹא-הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ אֲנֹכִי אַחֲסָנָה מִיָּדִי
 (לט) טַרְפָּה לֹא-הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ אֲנֹכִי אַחֲסָנָה מִיָּדִי
 תִּבְקַשְׁנָה גִּנְבֹתַי יוֹם וּגְנַבְתִּי לַיְלָה:
 לט דַּתְבִּירָא לֹא אֵיתִיתִי לְתַרְגְּמֵהּ דְּהוּהָ שְׁנִיא
 מִמְּנִינָא מִנֵּי אַתְּ פְּעִי לֵה נְטִרִית לֵה בִּימָמָא
 וּנְטִרִית בְּלִילֵיא:

שְׁהִיתָה נִפְקֶדֶת וּמְחַסְרֶת, כְּמוֹ: (במדבר לא) "וְלֹא נִפְקֶד
 מִמֶּנּוּ אִישׁ", תְּרַגְּמוּ: "וְלֹא שָׁגָא". גִּנְבֹתַי יוֹם וּגְנַבְתִּי
 לַיְלָה. גִּנְוֹבַת יוֹם אוֹ גִּנְוֹבַת לַיְלָה, הַפַּל שְׁלִמְתִּי.
 גִּנְבֹתַי. כְּמוֹ: (איכה א) "רַבֹּתֵי בַגּוּזִים, שְׁרָתֵי בַמִּדְּוִנוֹת",
 (ישעיה א) "מִלְּאֲתֵי מִשְׁפָּט", (הושע י) "אֶהְבֵּתִי לְדוֹשׁ".

כ"ט «טַרְפָּה. עַל-יָדֵי אַרִי וְזֹאכ. אֲנֹכִי אַחֲסָנָה.
 לְשׁוֹן: (שופטים ט) "קָלַע בְּאָבֶן אֶל-הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יִחַטָּא",
 (מלכים א א) "אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים", חֲסִרִים. אֲנֹכִי
 אַחֲסָנָה אִם חֲסָרָה, חֲסָרָה לִי, שְׁמִיָּדִי תִבְקַשְׁנָה.
 אֲנֹכִי אַחֲסָנָה. תְּרַגְּמוּ דְּהוּהָ שְׁנִיא מִמְּנִינָא,

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס. אברמוביץ

לומר בדבר שנטרף לשון הבאה. עוד
 למה כפל לומר אנכי אחסנה מידי
 תבקשנה אם הוא היה משלמה מה
 מקום לבקשה מידו:
אכן פונת יעקב היא לומר בין דבר
 שהוא חיב בו כפי הדין בין דבר
 שהוא פטור לקח ממנו לבן, ודקדק
 לומר טרפה כנגד זאב, ודקדק לומר
 לא הבאתי כנגד דריסת ארי, וכמו כן
 תמצא בלשון חכמים במסכת מציעא
 (צ"ג.) וזה לשונם תנו רבנן שומר
 שהניח עדרו ובא לעיר ובא ארי ודרס
 זאב וטרף ע"כ, אמרו לשון טרפה
 בזאב כי טורף ובורח לצד שמפחד מה
 שאין בן הארי שבמקום שמוצאה
 דורסה שם ואוכלה ומניח שם עוד
 ופרש, וכמו כן רמז יעקב שני ענגינים
 באומרו טרפה כנגד זאב, לא הבאתי
 כנגד ארי שמניח עוד ופרש שמניח
 בדרסה, ואמר אנכי אחסנה כנגד גדר
 שהוא חיב בו שהוא טרפת זאב כגון
 זאב אחד שאינו אנוס וחיב שומר שכן,
 (ב"מ ע"ב) ואמר מידי תבקשנה כנגד
 גדר ב' שהוא דריסת ארי שאין חיוב
 על יעקב לשלם שהוא אנוס ופטור
 אלא שהרשע היה מתאלם עליו
 ומבקש גם את זאת מיעקב, וכפי זה
 נדרקה רוח הקדש בדברי רש"י ז"ל
 שקתב ז"ל טרפה וכו' על ידי ארי
 וזאב ע"כ, ויכון לדברנו ונכון. ואומרו
 גנבתי יום וגו' נתפון גם כן בענין נזיק

בסיעתא דשמיא:
רחליך ועיניך וגו. צריך לדעת פונת
 יעקב בזה, אם לומר פרטי
 ההצלחה אין זה מקומן של דברים
 אלו, גם אומרו ואילי צאנך וגו' מי
 יניחהו לאכלן ואם לא ידע אדם ועד
 עתה מי יעיד על הדבר:
אכן פונת יעקב היא להיות כי דרך
 רועה גנב יתחכם לגנב באומרו
 כי לא כל הצאן ילדו, מהם ילדו ומהם
 שכלו ולוקחים לעצמם, ומעתה הוכחה
 גדולה אומרו יעקב רחליך ועיניך לא
 שכלו וכו' אין מקום לחשד שאכלתי
 וכו' שאם היה הפסן לאכל משלו היה
 לו מקום לומר לו כך וכך שכלו מהצאן,
 ומה היה הדבר לשמר חסידו מחשד
 ולא שכלה אחת מצאנו כדי שלא
 יחשדנו שאכלו, וטעם אומרו אילי
 צאנך התורה הוציאה גדי בלשון איל
 ללמד מכאן גדי בן יומו קרוי איל.
 ואולי יכון על פי מה שקתב הרמב"ם
 בהלכות גזילה (פ"ב) וז"ל הגזול טלה
 ונעשה איל וכו' הוי שנוי בידו וקנהו
 אף על פי שלא נתיאשו הבעלים ע"כ.
 לזה נתפון לומר שאכלו בדרך שאין
 יכול להוציאו מידו כפי הדין לא עשה
 פרוש שלא גול ממנו גדי וגדל אצלו
 ונעשה איל וכשהחזיר לו החזיר גדי
 ונמצא אכל מה שגדל ונעשה
 איל: תורה לט
(לט) טרפה לא וגו'. קשה איך יצדק

או המשל שהיה מחפש בכריכות
 שיכול להכיר מבחוץ שאין בהם
 תרפים הא למדת שחשדו בלקיחת
 בלים:
מה מציאת מכל וגו'. פרוש מכל מיני
 כלי ביתך בדומים שיכנס להם בו
 הספק לומר כי הוא שלך:
שים בה נגד וגו'. הכוונה בזה להיות
 שמקדם בשטען שבא לבקש
 התרפים אמר אליו הכר לה מה עמדי
 וקח לה לחושבו כי אין מבקשו אלא
 תרפיו וכשראהו שהיה מחפש ודקדק
 בכל דבר ודבר אמר הא ודאי שזה
 חושדני וכמו שכתבתי למעלה וכל
 הפוסל כמזומו הוא פוסל ונהנה הוא
 נותן עיניו לבא בעליה, לזה אמר
 אליו שים בה וגו' פי חש שיאמר על
 כל דבר חמדה זה שלי הוא לזה אמר
 שים בה נגד אחי ואחיק ויוכיחו פרוש
 שיאמר סימנייה יצדיק, ולא האמין
 באחי לבן לבדם פי כלם פיוצא
 בו: תורה לח
(לח) זה עשירים וגו'. טעם אומרו
 עשירים שנה כי לצד זמן מעט
 ישתמר הגנב והרמאי מעשות רע אכל
 לא לארץ הזמן, לזה אמר זה עשירים
 שנה וכלם שוים לטובה, ודבר זה אין
 לקחת ממנו הוכחה אם היה יעקב עם
 אדם בלתי מרגיש ברפאות, לזה אמר
 עמך הראית בי מימיק עגל, והוכיח
 הוכחות מוכיחות באשר אבאר

(מ) הִיִּיתִי בַיּוֹם אֲכַלְנִי חֶרֶב וְקָרַח בְּלִילָה וַתִּדְרַךְ שְׁנַתִּי מֵעֵינָי: מִתּוֹתֵי בִימָמָא אֲכַלְנִי שְׂרָבָא וּגְלִידָא (הוּרָה) נְחִית עָלַי בְּלִילָא וַנִּדְרַךְ שְׁנַתִּי מֵעֵינָי: שְׁנַתִּי מֵעֵינָי:

כ"ט - אֲכַלְנִי חֶרֶב • לְשׁוֹן "אֵשׁ אוֹכְלָה". וְקָרַח • כְּמוֹ: (תהלים קמז) "מִשְׁלִיךְ קַרְחוֹ", תַּרְגוּמוֹ: 'גְּלִידָא'. שְׁנַתִּי • לְשׁוֹן שְׁנָה.

(מא) זֶה־לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׁתִי בְּנִתְיָךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצִאֲנֶךָ וַתַּחֲלֶף אֶת־מִשְׁכַּבְּתִי עֲשֶׂרֶת מָנִים: מֵא דַּנָּן לִי עֶסְרִין שָׁנִין בְּבֵיתְךָ פְּלַחְתְּךָ אַרְבַּע עֶסְרֵי שָׁנִין בְּתַרְמִין בְּנִתְיָךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִין בְּעֲנָךְ וְאַשְׁנִיתָא יַת אַגְרֵי עֶשֶׂר זְמַנִּין: וַתַּחֲלֶף אֶת־מִשְׁכַּבְּתִי עֲשֶׂרֶת מָנִים:

כ"ט - וַתַּחֲלֶף אֶת־מִשְׁכַּבְּתִי • הֵייתָ מִשְׁנָה תְּנַאי שְׁבִינִינוּ מִנְקוּד לְטָלוּא, וּמִצְקָדִים לְכַרְדִּים.

(מב) לוֹלִי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַפַּחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עֵנָי וְאֶת־יָגִיעַ כְּפִי רֵאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח אִמְשׁ: מִבְּאֵילוּלָא פּוֹן אֱלֹהֵה דְאַבְרָא אֱלֹהֵה דְאַבְרָהָם וַדְחִיל לֵה יִצְחָק הָנָה כְּסַעְדֵי אַרְי כַּעַן רִיקָן שְׁלַחְתָּנִי יַת עֵמְלֵי וַיַּת לֵיאוּת דְּדִי גְלִי קָדָם יִי וְאוֹכַח בְּרַמְשָׁא:

כ"ט - וַפַּחַד יִצְחָק • לֹא רָצָה לומר: 'אֱלֹהֵי יִצְחָק', שְׂאִין הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ־הוא מִיַּחַד שְׁמוֹ עַל הַצְדִּיקִים בְּחַיִּיהֶם, וְאַף־עַל־פִּי שְׂאָמַר לוֹ בְּצִאתוֹ מִבְּאֵר שָׁבַע: "אָנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק", בְּשִׁבְלִי

♦ שבת קודש י"ב כסלו ♦

(מג) וַיַּעַן לָבָן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבָּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהַצֹּאֵן צֹאנִי וְכֹל אֲשֶׁר־אַתָּה רֵאָה לִי־הוּא וְלִבְנֹתַי מָה־אֲעֹשֶׂה לְאֵלֶּה הַיּוֹם אוֹ לִבְנֵיהֶן אֲשֶׁר יִלְדוּ: מַג וַיֹּאמֶר לָבָן וַיֹּאמֶר לְיַעֲקֹב בְּנֹתַי בְּנֵי וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהַצֹּאֵן בְּנֵי וְהַצֹּאֵן צֹאנִי וְכֹל אֲשֶׁר־אַתָּה רֵאָה לִי־הוּא וְלִבְנֹתַי מָה־אֲעֹשֶׂה לְאֵלֶּה הַיּוֹם אוֹ לִבְנֵיהֶן אֲשֶׁר יִלְדוּ:

כ"ט - מָה־אֲעֹשֶׂה לְאֵלֶּה • אִיךָ תַּעֲלֶה עַל לְבִי לְהַרְע לְהָן.

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

הָיָה אומר אֱלֹהֵי יִצְחָק שְׁהָרִי מְצִינוּ שֶׁה' אָמַר לוֹ (כ"ח ו"ד) אֱלֹהֵי יִצְחָק. וְטַעַם שֶׁהַזְכִּיר ב' מִדּוֹת אֵלוֹ לומר כִּי הַפְּלִיא חֲסֵדוֹ עִמּוֹ וְגַם עֲשָׂה לוֹ מִשְׁפָּט עִם לָבָן שֶׁהֵם ב' מִדּוֹת וְזוֹלַת אָחֵד מֵהֶם לֹא הָיָה מְגִיעוֹ הַטּוֹב לְיַעֲקֹב: אַתָּה עֵנָי וְגו'. פְּרוּשׁ שָׂאֵם לֹא הָיָה לוֹ הָעֵנִי הַגָּם שֶׁהָיָה הַקָּמַת אִתּוֹ הָיָה ה' מְאַרְיָךְ אִפּוֹ וְלִתַּת לוֹ שְׂכָרוֹ לְעוֹלָם הַעֲלִיזוֹן, וְלִצַּד עֵנָי קָיָם לוֹ ה' (דְּבָרִים כ"ד ט"ו) בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְנָתַן לוֹ רִיבֵעַ כְּפוֹ: תוֹרָה מַג (מג) וַיַּעַן לָבָן וְגו'.

בְּעוֹלָם נוֹרְאוֹתָיו אֲשֶׁר הוּא הַבוֹרָא הוּא הַמְּשַׁפֵּיעַ וְשׁוֹפֵט בְּצַדִּיק, וְזוֹלַת זֶה אִם הָיָה לְאָבִי אֱלֹהֵי אַחַר לֹא הָיָה מְצִיל מִיָּדָךְ כִּי כַּמָּה אֱלֹהוֹת יֵשׁ שְׁלֹא יוֹעִילוּ לְעוֹבְדֵיהֶם אִין כַּאֲלֵהִינוּ בְּרוּךְ הוּא: עוֹד יְכֹן לומר עַל זֶה הַדְרָךְ אֱלֹהֵי אָבִי כְּנֶגֶד זְכוֹת אַבוֹת וְאַחַר כֵּן הַזְכִּיר ב' מִדּוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ שֶׁעֲמָדוֹ לוֹ שֶׁהֵם מִדַּת הַחֲסֵד וּמִדַּת הַדִּין כְּנֶגֶד מִדַּת הַחֲסֵד אָמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם כְּאוֹמְרוֹ (מִיכָה ז') חֲסֵד לְאַבְרָהָם, וּכְנֶגֶד מִדַּת הַדִּין אָמַר וַפַּחַד יִצְחָק, וְלָזֶה לֹא אָמַר אֱלֹהֵי יִצְחָק לְרַמּוֹ עַל הַמִּדָּה שֶׁנִּתְּכַּן לָהּ, וְזוֹלַת זֶה

בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיָה מִשְׁלֵם בֵּין מַה שֶׁהוּא חָיָב הַשּׂוֹמֵר שְׂכָר בֵּין מַה שֶׁאִינוּ חָיָב, וְהוּא אוֹמְרוֹ גְּנַבְתִּי יוֹם וּגְנַבְתִּי לַיְלָה פְּרוּשׁ גְּנַבְתִּי הַגְּנָבָה לִי הָיְתָה מִגַּעַת גַּם בְּצַד הַפְּטוּר: תוֹרָה מ (מב) לוֹלִי אֱלֹהֵי אָבִי וְגו'. טַעַם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לומר אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם, נִתְּכַן לומר ב' עֵנָיִם, אָחֵד לְהִיוֹתוֹ אֱלֹהֵי אָבִי עֲמַד לִי וְהַצִּילֵנִי מִיָּדָךְ בְּזְכוֹת אָבִי. וְהֵב' לְהִיוֹתוֹ בְּעַל הַיְכָלָת וּמִשְׁגִּיחַ וְשׁוֹפֵט בְּצַדִּיק וּמְצִיל עֲשׂוּק, וְהוּא אוֹמְרוֹ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם פְּרוּשׁ אֱלֹהֵי שְׁפָרְסָם אֱלֹהוֹתוֹ וְאַמְתָּתוֹ אַבְרָהָם וְהוֹדִיעַ

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת וישב התשי"א)

– **צאני**, עליך להתנהג בדרךים שלי, דרכים של לבן הארמי, שלא להתחשב באיסורים של רמאות, השגת גבול וכיוצא בהם. שפן, בהנהגה שלך לעסוק בענייני מסחר על-פי תורה, קשה "לעשות חיים" ("מאכן א לעבן"). ועל-זה מסר יעקב את נפשו כל כ' שנה שהיה בביתו של לבן – "ותדד שנתי מעיני", ועד ש"לא שכב" – לא רק בשביל עניינים רוחניים, כלימוד התורה בבית עבר, אלא גם על עניינים שאודותם טוען לבן ששייכים אליו, "הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני", על עניינים אלה מסר יעקב את נפשו (כאמרו) **עבדתיך** ארבע עשרה שנה בשתי **בנותי** ושש שנים **בצאנך** ("שיהיו על-פי תורה, שעל-ידי זה יתבררו ניצוצות הקדושה שנמצאים ברשותו של לבן, וימשך אלוקות גם בדברים הגשמיים).

לבן טען ליעקב אבינו (וקר טוענים ירשי לבן שבכל דור לנכדיו של יעקב) "הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני": בשלמא אתה (יעקב) בעצמך – יהודי זקן ששייך לדור הישן – יכול להתנהג כרצונך, ללמוד תורה יומם ולילה, אבל מה רצונך מהילדים?! הילדים הצעירים שנמצאים בזמן מודרני – טוען לבן – שייכים לי, "הבנות בנותי והבנים בני", ולמה הנך עושה אותם בעלי-מום ("קאליקעס") שלא יכלו להתאים את עצמם להנהגת העולם?! רצונך ללמדם יהדות – מהיכי תתי, אבל עליך לעשות זאת בצורה מודרנית, באמצעים חדישים, ולא לעשותם "בטלנים"!
ועל-דבר-זה – ממשיך לטעון – "הצאן צאני": בנוגע לתורה ותפלה – אינני מתערב, אבל ענייני מסחר, "הצאן"

מד ויכעז אַתָּא נַגְזֵר קָנִים אָנָּא וְאֵת וַיְהִי לְסֵהִיד בִּינֵי וַבִּינָךְ :

(מר) וְעַתָּה לְכֵה נִכְרַתָּה בְרִית אֲנִי וְאֵתָּה וְהִיָּה לְעֵד בֵּינֵי וּבֵינָךְ :

כש"י ◀ וְהָיָה לְעֵד • הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

מה ונסיב יעקב אבנא וזקפה קמא :

(מה) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימָהּ מִצִּבְתָּהּ :

מו ואמר יעקב לאחיהו לקוטו אבניו ונסיבו אבניו ועבדו דגורא ואכלו תמן על דגורא :

(מו) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאָחִיו לְקַטּוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ-גִלְגָּל וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל-הַגִּלְגָּל :

כש"י ◀ לְאָחִיו • הֵם בְּנָיו שֶׁהָיוּ לוֹ אַחִים, נִגְשִׁים אֵלָיו לְצַרָּה וְלִמְלַחְמָה (כ"ד).

מו ויקרא לה לבן יגר שהדותא ויעקב קרא לה גלעד :

(מו) וַיִּקְרָא-לוֹ לְבֶן יֶגֶר שֶׁהִדּוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גַלְעָד :

כש"י ◀ יֶגֶר שֶׁהִדּוּתָא • תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל גַּלְעָד.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לצד מעשיהן אף על פי כן בנותי הם: **לבניהן** אשר ילדו. דקדק לומר אשר ילדו, שלא ליחס הבנים אחר אמם לזה אמר אשר ילדו לומר כי מה שקורא אותם בניהם לא ליחסם אחריהם כי למשפחותם לבית אבותם אלא לצד שילדו אותם קרא להם שם בניהם, והגם שהם דברי לבן, עם כל זה התורה תלמד דינים באמצעות הספורים. כמו שתמצא שלמדו (ירושלמי מוע"ק פ"א) מנין שאין מערבין שמחה בשמחה דכתיב מלא שבוע זאת וגו' הגם שהם דברי לבן: תורה מד

שלו לצד שהבנות בנתיו וגו' והכל שלו היה עושה כאדם העושה בשלו כי אלו היה מחשיב אותו לאיש נכרי לא היה עושה בן: **ולבנתי** וגו' לאלה וגו'. תבת לאלה אין לה משמעות. ואולי שחזר אל כל אשר אתה רואה, ושעור הכתוב הוא על זה הדרך ולבנתי פרוש ולצד בנותי מה אני יכול לעשות לאלה הנכסים גם לצד בניהם. או ירצה על זה הדרך ולבנתי מה אעשה מהרע והגם שהן היום חושבים עצמן לנכרים ועוקרים מהם שם בנותי, והוא אומרם לאלה היום פרוש שהיום נקראים אצלי אלה

לאומרם שים כה נגד וגו' ויוכיחו. לזה ענה כי אינו חפץ להקלים בנני ובנותיו ולא יעמד למשפט עמקם, והן הן רמאותיו לומר כי יוכיח שהאמת אתו אלא שאינו עושה לצד כבוד בנני ובנותיו: **עוד** רמו שאיך יצטרך בטענתו כשיאמר בלי ביתי הם אלו פשיטא שיותר ידע יעקב בסימני כלי לבן ממנו, והטעם כי הבנות בנותי והם בקיאים בסימני הכלים וכדומה יותר ממני להיותם תמיד משתמשים בהם: **עוד** ירצה להשיב על שמשש כל בליו כי לצד שהכל הוא מחשיבו כאלו

וַיֹּאמֶר לָכֵן הִגַּל הַזֶּה עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ הַיּוֹם
עַל־כֵּן קָרָא שְׁמוֹ גִּלְעָד:

כ"ט - (על-כן קרא-שמו) גלעד - גל עד.

וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יִצְחָק יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ כִּי
נִסְתָּר אִישׁ מֵרֵעֵהוּ:

מט וסוכותא די אמר יסד מימרא דיי ביני
ובינך ארי נתפסי גבר מחברה:

וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר וְגו' • וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר בְּהַר
הַגִּלְעָד, וְכִמוֹ שִׁכְתוּב: (שופטים יא) "וַיַּעֲבֹר אֶת־מִצְפֵּה
גִּלְעָד". וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ מִצְפָּה? לְפִי שְׂאֵמֶר כֹּל

אחד מהם לחברו: "יצחק ה' ביני ובינך" אם תעבר
את הברית. כי נסתר. ולא נראה איש את רעהו.

אִם־תִּעֲנֶה אֶת־בְּנֹתַי וְאִם־תִּתְקַח נָשִׁים עַל־בְּנֹתַי
אִין אִישׁ עִמָּנוּ רֵאָה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ:

נ אם תעני לת בנותי ואם תסב נשין על בנותי
לית אנש עמנא חזי מימרא דיי סהיד ביני
ובינך:

כ"ט - בנותי בנותי • שתי פעמים, אף בלחה וזלפה בנותיו היו מפלגש. אִם־תִּעֲנֶה אֶת־בְּנֹתַי • לְמַנַּע מֵהֵם
עוֹנֵת תִּשְׁמִישׁ (יומא עז).

וַיֹּאמֶר לָכֵן לִיעֲקֹב הִנֵּה הִגַּל הַזֶּה הַמִּצְבָּה
אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ:

נא ואמר לכן ליעקב הא דגורא הדין והא
קמתא די אקמית ביני ובינך:

כ"ט - יריתי • כמו: "ירה בים", כזה שהוא יורה החץ.

עַד הִגַּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצְבָּה אִם־אֲנִי לֹא־אֶעְבֹּר
אֵלָיִךְ אֶת־הִגַּל הַזֶּה וְאִם־אֲתָהּ לֹא־תֵעְבֹר אֵלַי
אֶת־הִגַּל הַזֶּה וְאֶת־הַמִּצְבָּה הַזֹּאת לָרְעָה:

נב סהיד דגורא הדין וסהדא קמא אם אנא
לא אעבר לותך ית דגורא הדין ואם את לא
תעבר לותי ית דגורא הדין ונת קמתא הדין
לבישו:

כ"ט - אִם־אֲנִי • הרי 'אם' משמש בלשון 'אשר', כמו: (לעיל כד) "עד אם דברתי דברי". לָרְעָה • (ב"ר) לָרְעָה
אי אתה עובר, אכל אתה עובר לפרקמטיא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ה עמ' 129)

וְאִם אַתָּה לֹא תֵעָבֵר אֵלַי אֶת הַגַּל הַזֶּה . . לָרְעָה (לא)
אָכַל אַתָּה עוֹבֵר לְפָרְקַמְטִיא (רש"י)
מבאר בחסידות, ש"גל" רומז ל"ג בעומר. ויש לבאר את
הקשר שבין שני הדברים. דהנה לכאורה קשה, כיצד גלה

רשב"י רזין דאורזתא, חלק הנסתר שבתורה? אלא, המחצה
המבדילה בין גליא דתורה לבין פנימיות התורה אינה
חומה, אלא גל, שאפשר לעבר אותו לטובה. בכך מעביר
ה'גל' עצמו את המסך שמתר ואף צריך 'לעבר אותו',
כאשר בטול המחצה אינו לרעה ח"ו אלא לטובה.

אֱלֹהֵי אֲבֹתָהֶם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹל יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי
אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפָתַח אֲבִיו יִצְחָק:

נג אלהיה דאברהם ואלהיה דנחור דיונון
ביננא אלהיה דאביהון וקיים יעקב בדדחיל
לה אביהי יצחק:

כ"ט - אֱלֹהֵי אֲבֹתָהֶם • קדש (ב"ר). וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר • חול. אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם • חול.

וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָר וַיִּקְרָא לְאָחִיו לֵאמֹר לֶחֶם
וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיָּלִינוּ בְּהָר:

נד ונכס יעקב נכסתא בטורא וקרא לאחוזיה
למיכל לחמא ואכלו לחמא וביתו בטורא:

(נד) וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָר וַיִּקְרָא לְאָחִיו לֵאמֹר לֶחֶם
וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיָּלִינוּ בְּהָר:

כִּי־יִזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח • שָׁחַט בְּהֵמוֹת לְמִשְׁתָּהוּ • לְאֲחִיו • לְאוֹהֲבָיו שְׁעַם לֶבֶן • לְאֶכְל־לֶחֶם • כָּל דְּבַר
(א) מֵאֶכְל קְרוֹי לֶחֶם, כְּמוֹ: (דניאל ה) "עֲבַד לֶחֶם רַב", (ירמיה
יא) "נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלֶחֶמוֹ".

לֵב (א) וַיִּשְׁפֹּם לֶבֶן בַּפֶּקֶר וַיִּנְשֶׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו
וַיְבָרֵךְ אֹתָהֶם וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב לֶבֶן לְמִקְמוֹ:
א וַאֲקִדֶם לֶבֶן בַּצֶּפְרָא וַיִּנְשֶׁק לְבָנוֹהֵי וּלְבָנוֹתָה
וַיְבָרֵךְ יְתָהֵן וַאֲזַל וַתֵּב לֶבֶן לְאַתְרָה:

(ב) וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדִרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ־בּוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים:
ב וַיַּעֲקֹב אָזַל לְאַתְרָה וַעֲרֵעוּ בָהּ מְלֹאכֵי
דֵי:

כִּי־יִפְגְּעוּ־בּוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים • מְלֹאכִים שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי לְקִרְאתוֹ לְלוֹוֹת לְאֶרֶץ.

(ג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב פֶּאֶשֶׁר רָאִים מַחְנֶה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא
שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא מַחְנֶה:
ג וַאֲמַר יַעֲקֹב כִּד חֲזוֹנִי מִשְׁרִיתָא מִן קָדָם
יֵי דִין וַיִּקְרָא שְׁמָא דְאַתְרָא הַהוּא מַחְנֶה:
פ פ פ

כִּי־יִפְגְּעוּ־בּוֹ שְׁתֵּי מַחְנוֹת, שֶׁל חוֹצְהַ לְאֶרֶץ שְׂבָאוּ עִמּוֹ עַד פֶּאֶן, וְשֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂבָאוּ לְקִרְאתוֹ (כ"ד)

: (מחנומא)

פפפ קמ"ח פסוקים. חלקי, מחנ"ם סימן חסלת פרשת ויצא

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רפב - רפד

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

(ב) וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלֹאכֵי וְגו'. צִרִיף לְדַעַת
כְּנֻת אוֹמְרוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. גַם אוֹמְרוֹ
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וְגו' מֵהַ חֲדוּשׁ מוֹדִיעַ
הַכְּתוּב שֶׁאֲמַר יַעֲקֹב כֵּן. גַם יַעֲקֹב מֵהַ
חֲדוּשׁ בְּדַבְּרָיו. גַם אֵין דְּדוּעַ כְּנֻת אוֹמְרוֹ
מַחְנֶה. וְרַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ב"ר פ' ע"ד)
דְּרָשוּ יַעֲזֵן שֶׁם דְּבַרְיֵהֶם שֶׁהוּא דְרָשׁ.
וּפְשֻׁט הַכְּתוּב הוּא לְהִיּוֹת כִּי שִׁלַּח ה'
מְלֹאכִים בְּדַמוֹת אֲנָשִׁים לְהַדְּמוֹת לְפָנָיו

עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר הוֹכִיחַ סוֹף הַמַּעֲשֶׂה, לְזֶה
הַקְּדִים לְהוֹדִיעַ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁמִּמֶּנּוּ הִרְגִישׁ
יַעֲקֹב הִיּוֹתֵם מְלֹאכִים, וְאָמַר שֶׁלֹּא בָּא
הַמַּחְנֶה כְּדֶרֶךְ הָאֲנָשִׁים שֶׁקָּדָם יְהִי
נִרְאִים הַלּוֹף וְקָרַב עַד שֶׁיִּגִיעוּ אֶצְל
הַבָּאִים אֶצְלוֹ אֲלֵא תִכְףּ וּמִיָּד צִמְחוּ
לְפָנָיו, וְהוּא אוֹמְרוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ פְרוּשׁ
רְאִיָּה רֵאשׁוּנָה הִיּוֹתָה הַפְּגִיעָה בּוֹ אֶצְלוֹ

יַעֲקֹב בְּחִיר ה': תורה ג
חֶסֶלַת פְּרִשְׁת וַיִּצָא

המשך ביאור למס' פסחים ליום שבת קודש עמ' א

- 1 הגמרא מקשה ממברייטא על מה ששנינו במשנה שהובאה לעיל
- 2 שהולכים אחר האחרון: ומי אוליין בְּתַר בְּתַרְא - וכי אנו הולכים
- 3 אחר האחרון ותולים שהדבר הנמצא הוא זה שהונח אחרון באותו
- 4 מקום, והא תניא - והרי שנינו בברייתא, רבי יוסי בְּרִי יְהוּדָה אָמַר,
- 5 תיבה שֶׁנִּשְׁתַּמְשׂוּ בָּהּ לְהַנִּיחַ מַעוֹת חוּלִין וּמַעוֹת מַעֲשֶׂר שְׁנֵי, אִם רוֹב
- 6 המעות שהונחו בה הם של חולין, אנו תולים שכל המעות
- 7 שנמצאות בה הם של חולין, ואם רוֹב המעות שהונחו בה הם של
- 8 מַעֲשֶׂר, אנו תולים שהמעות הנמצאות בה הן של מַעֲשֶׂר. מסיקה
- 9 הגמרא את קושייתה: וְאָמַי הוֹלְכִים אַחַר הַרוֹב, לְיוּל בְּתַר בְּתַרְא
- 10 - הלא יש לנו ללכת אחר המעות שהונחו אחרונות בתיבה,
- 11 ולתלות שהמעות שניתנו בה ראשונות כבר ניטלו ממנה. אלא
- 12 בהכרח שאין הולכים אחר האחרון, ולא כדברי המשנה שהובאה
- 13 לעיל. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, הִקְאָ בְּמַאי עֲסָקִינָן
- 14 [כאן בברייתא במה מדובר], כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁתַּמְשׂוּ בָּהּ - בתיבה זו, מַעוֹת
- 15 חוּלִין וּמַעוֹת מַעֲשֶׂר, וְאֵין יוֹדַע בְּאוּיָה מִהֵן נִשְׁתַּמֵּשׁ בַּהּ בְּפוּף, וְלִכֵּן
- 16 הוֹלְכִים אַחַר הַרוֹב, אֲבָל כְּשִׂידַע בְּאֵלוּ מַעוֹת נִשְׁתַּמֵּשׁ לְבִסוּף אֲבָן
- 17 הוֹלְכִים אַחַר הַשִּׁמוּשׁ הָאֲחֵרוֹן.
- 18 הגמרא מביאה תירוץ נוספים על קושיא זו: רַב וְבִיד אָמַר, כְּגוֹן

19 שֶׁנִּשְׁתַּמְשׂוּ בָּהּ בתיבה בזמן אחד בציבורין של מעות חולין וציבורין
20 של מעות מעשר שני, אלו בזוית זו ואלו בזוית אחרת, ואין כאן
21 ראשונות ואחרונות. רַב פֶּפְאָ אָמַר, כְּגוֹן דְּאַשְׁתַּכַּח [שנמצאו]
22 המעות שאנו מסופקים עליהן בְּנוֹמָא שְׁבִתִּיבָה, ועל כן אין ללכת
23 אחר האחרון, שהרי יתכן שהמעות הנמצאות הנוחו שם מלפני
24 ימים רבים, ומשום שנטמנו בגומא לא ראה אותן הבעלים ולא
25 הוציאת משם.
26 הגמרא דנה בברכת בדיקת חמץ: אָמַר רַב יְהוּדָה, הַבּוֹדֵק אֶת הַחֲמֵץ
27 צִרִיף שֶׁיִּכְרֵךְ קוֹדֵם הַבְּדִיקָה עַל מִצְוָה זו. שואלת הגמרא: מַאי מְכַרְךָ
28 - איזו ברכה הוא מברך על הבדיקה. משיבה הגמרא: רַב פֶּפְאָ אָמַר
29 מְשַׁמְיָה דְרַבָּא (אומר), מְבַרֵךְ אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוּוּנוּ לְבַעֵר
30 חֲמֵץ. וְרַב פֶּפְאָ אָמַר מְשַׁמְיָה דְרַבָּא, מְבַרֵךְ 'עַל בִּיעוּר חֲמֵץ'. הגמרא
31 מפרשת את מחלוקתם: בְּלִשׁוֹן 'לְבַעֵר' בּוֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגֵי - כולם
32 מודים ואינם חולקים, דְּרַבָּא לְהַבָּא מְשַׁמְעֵי - שמשמעותה היא
33 להבא, כלומר, על הביעור שהוא עתיד לעשות, ועל כן לדברי
34 הכל ראוי לברך בנוסח זה, שהרי מברכים ברכה זו קודם הבדיקה,
35 כפי שיבואר להלן (ע"ט).